

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJÎN • 15 GÜNLÜK GAZETE

SÖMÜRGEÇİ TERÖRE KARŞI

Halk Direnişi!

BU ÇOCUKLAR BÜYÜYECEK

zindanlara
zulme
iskenceye inat
acıya ve yoksulluğa inat
yasaklara, idam sehpalarına
acılarına
türküsüz
kitapsız bırakılmalarına
hasrete
çaresizliğe
umudu kemiren kasaturalara inat
derinden derine kök sürüp filizlenecek hayat
bu türküler
bağıra bağıra söylenecek yine
büyüyecek bu çocuklar
bu çocuklar büyüyecek

Orhan Kotan

SAYFA 12-13-14-15-16-17

□□□ Devrimcinin görevi, diyordu Lenin, yeni mücadele yöntemleri icat etmek değildir. Devrimcinin görevi, kitlelerin yarattığı mücadele yöntemlerini alıp, ona siyasi bir içerik kazandırmak ve tekrar kitlelere iade etmektir.

Geçtiğimiz ay Kürdistan alt-üst oldu. Kitleler, yıllardır militarist sömürgeci TC yönetiminin uyguladığı sınır tanımaz zulmün, baskı ve imha eylemlerinin yarattığı öfkeyi, demokratik protestolara dönüştürdüler. Kitleler, baskı ve zulme karşı özünde devasa saldırı potansiyeli taşıyan savunma eylemlerine giriştiler. Kitlelerin yarattığı mücadele biçimi, güncel sloganlardan ayıklanınca, bütünü ile *demokratik* ve bütünü ile devrimci nitelikli genel ve köklü bir halk hareketinin biçimini, içeriğini ve sloganlarını taşıdığı görülmektedir.

İlk belirtileri Gundik ve Sılopi'de ortaya çıkan bu halk hareketi, Nusaybin'de kitlesel bir biçim ve Cizre'de de devrimci ve demokratik bir içerik kazandı. Cizre'den sonra olanları farklı bir yerde değerlendirmek gerekiyor. Yükselen bu kitlesel direniş dalgasını bekleyen en büyük tehlike, basit kundaklama ve terör eylemleri ile kitlesel protestoların PKK'laştırılması idi. Ve bilinçli bir biçimde bu yapıldı. Yapılanlara ek olarak bir de Elazığ Ferro Krom işletmelerinde çalışan üç mühendis, 9 kişinin kurşuna dizilmesi ekle-nince, Türkiye'de bütün demokratik kuruluşların, demokratik muhalefetin, basının desteğini alan Nusaybin - Cizre direnişi, tersine döndü. Yakılan tankerler, esnafı tehdit eden telefonlar, köy baskınları vb. bir hay huy içinde TC militarizminin azgın şovenizmi harekete geçti. Ortak tehdit karşısında bütün partiler ortak tavır aldılar. Önce Milli Güvenlik Konseyi, daha sonra Bakanlar Kurulu ile üst düzeyde görüşmeler yapan Cumhurbaşkanı, nihayet iki büyük muhalefet partisinin genel başkanı ile de bir zirvede bir araya geldi. Bu muhalefet partilerinin başkanları, ki, Özal'ın Cumhurbaşkanlığı'nı alay konusu etmişler ve Çankaya'ya çıkmayacaklarını defalarca açıklamışlardı. Ama, yaratılan hava öylesine hayati ve o kadar çok *ulusal* idi ki, bu beyanlarını bir anda unutup, İnönü ve Demirel Çankaya'nın yolunu tutmada tereddüt etmemişlerdi. Yaratılan hava, vatanın bütünlüğünün tehlike içinde görülmesi noktasında odaklaşıyordu. Oysa, Türkiye'yi tehdit eden terör *Doğu ve Güneydoğu* dan gelmiyordu. Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin Anadolu Ajansı ve Genel Kurmay İstihbarat, Basın ve Halkla İlişkiler Dairesi ile beraber yarattıkları olağanüstü kargaşa çılgınlıklarına rağmen, TC'yi tehdit eden terör dalgası, metropol merkezlerden yükselmekte idi. Hükümeti ve Çankaya'yı baskı altına alan olaylar, Profesör Aksoy'un ve gazeteci Emeç'in öldürülmeleri ile boyutlanmış ve faili meçhul olan bu cinayetlerin arkasında *irtica* aranmaya başlanmıştı. Muhtemel bir darbenin ayak sesleri, bu irticai cinayetlerin arkasından geliyordu. Yıllarca devleti yönetmiş tecrübeli bir devlet adamı olan Demirel, bütün politik hayatı boyunca ilk kez endişelerini açıklama ihtiyacı duyuyordu. Demirel'in endişeleri *Doğu ve Güneydoğu* olaylarından kaynaklanmıyordu. Demirel'in endişeleri düpedüz, iç bir hesaplaşmanın ürünü olan ve metropol merkezlerde tırmandırılan terör dalgasının hedef aldığı militarist bir müdahaleden kaynaklanıyordu. Bu nedenle de bütün politik çalışmalarını ayırdığı Özal'ı ve ANAP'ı alaşağı etme taktikğine rağmen, hükümetin alacağı her önlemleri destekleyeceğini beyan etti. Tam da böyle bir dönemde Nusaybin'de kitleler hareketlendiler. Nusaybin'de kitleleri hedef seçen devlet güçleri köşeye sıkıştı. Ne Özel Tim'i ve ne de Bölge Valisi'nin manevralarını destekleyecek

kimse ortaya çıkmadı. Tersine, *Özel Tim Dağılsın, Olağanüstü Hal Kaldırılsın!; İşkenceye Son!* sloganları Türkiye düzeyinde büyük destek gördü. Devletin halkı koruması gerektiğine işaret edildi. Bölge halkının maruz kaldığı baskı ve zulmün artık son bulması gerektiği çok geniş ve yaygın çevrelerce dile getirildi. Ardından Cizre ayağa kalktı. Arkasında 5 ölü bırakan Cizre direnişi de biçimi ve niteliği itibarıyla kitlesel destek gördü. Ancak, bazı evlere saldırılması, bir kaç TIR kamyonunun ateşe verilmesi gibi kitle hareketini boğacak ve devletin müdahalesini meşrulaştıracak olaylar başladı. Daha olayların sıcaklığı içinde yaşanırken, Elazığ'da 9 kişi kurşuna dizildi ve nereden bakılırsa bakılınsın -kitle eylemlerini boğması açısından provakatif bir nitelik taşıyan bu eylemi PKK üstlendi. Sonra basın ve TRT kanalı ile diğer il ve ilçelerde Nusaybin ve Cizre'de olduğu gibi kendiliğinden ve demokratik nitelikli olmayan, kepenk kapama eylemleri PKK'laştırıldı. Bu da terörü metropol merkezlerde tırmandıran militarist kadrolarla Çankaya'yı ve hükümeti ortak bir noktada bir araya getirdi. Bu ortak nokta, TC'nin kanlı Kürdistan politikasının yeniden devreye sokulması idi. TC'nin Kürdistan politikası devreye sokulurken, Özal ve ekibi de *şimdilik militarist* kadrolara boyun eğmiş durumdaydılar. Çünkü, başından bu yana Özal ve ekibi *Doğu ve Güneydoğu* olaylarının gereğinden fazla abartıldığı kanısındaydılar. Bunun en somut örneği ise Türkiye'yi ayağa kaldıran Cudi operasyonu sırasında ortaya çıkmıştı. Cudi operasyonu, o zaman Başbakan olan Özal'ı ve hükümeti hiç hesaba katmadan, Cumhurbaşkanı Evren ile Genelkurmay arasında kararlaştırılmıştı. Özal Hükümetinin İçişleri Bakanı ise meselenin abartılmaması gerektiğine işaret etmişti. Bu boyun eğmenin nereye kadar süreceği ve oluşturulan dengenin ne zaman bozulacağı ise, gerek Kürdistan'da ve gerekse metropol merkezlerdeki uygulamalarla ortaya çıkabilecektir.

Esasen, Nusaybin ve Cizre olayları Kuzey Kürdistan'da mücadele eden siyasi güçlere olduğu kadar, Türkiye'deki devrimci güçlere de yol gösteren kitle eylemleridir. Nusaybin ve Cizre olaylarından sonra açık olarak görüldü ki Kürdistan'da bir iki kasabamın ayağa kalkması bile devleti titretmektedir. Düzenin bütün güçlerini, aralarında ki bütün çelişmeleri bir tarafa atarak bir araya getirebilmektedir. Yasama ve yürütme mekanizmaları büyük bir hızla istenilenlerine yerine getirmektedir. Ancak, bu olayların kitlelerin kendi eylemleri olmak; demokratik bir platforma ve hedefini iyi belirleyen sloganlara sahip olmak zorunda. Örneğin, Nusaybin, Cizre ve kısmen de Sılopi'den sonra, kitlelerin yarattığı bu mücadele biçiminin içeriği boşaltılmaya başlandı. Suni teneffüsle kepenk kapatma eylemlerinin sürdürülmesine çalışıldı. PKK artık halkı da eyleme soktuğunu iddia ederken, Diyarbakır'da *Demokratik Platform* bildiri yayınladı, yakılan bir iki dükkanın sorumluluğunu PPKK ve KUK-SE üstlendi. Ama dükkanların niçin yakıldığı açıklanmadı! Batman'da balyozlarla kepenkleri kıran devlet görevlileri ile Diyarbakır'da dükkan yakma eylemi arasındaki farklılık da iç içe geçti. Silvan'de Mahsum Korkmaz'ın afişleri asıldı ve basının yaydığı haberlere göre, esnaf M. Korkmaz'ın ölüm yıldönümünü anmak için kepenk kapama eylemine girişmiş oldu. Bunlar Nusaybin ve Cizre'de tümü ile anti-ışgalci ve kitlesel bir nitelik taşıyan kitle eylemlerinin boğazlanmasından başka anlam taşımıyordu. Kitlelerin yarattığı mücadele biçimlerini alıp, ona siyasi bir içerik kazandırmak başka şeydir, kitlelerin yarattığı mücadele biçimlerini dış dürtülerle kopya etmeye yeltenmek başka. Eğer Kürdistan'da kitleleri kucaklayan bir siyasal örgütlülük düzeyi olsa idi, ulusal kurtuluşun başını çeken bir önderlik -parti ya da cephe- olursa idi, hiç kuşku yok ki, Nusaybin ve Cizre direnişleri bütün Kürdistan'ı şarsan ve ayağa kaldıran bir halk ayaklanmasına dönüşebilirdi. Bunlar olmadığı için ve ipler devletin elinde bulunduğu için; bir kaç gün içinde durum tersine döndü. İşgalci güce yönelik onbinlerin yarattığı uğultu, büyük bir terör ve baskı dalgası olarak kendi zıddına doğru evrimleşti. Kuzey Kürdistan'ı çok ağır ve sancılı günlerin beklediğini belirtmek bir varsayım değildir artık ve bu ağır ve sancılı dönem metropol merkezlerdeki demokratik ve sosyalist muhalefeti de boğacaktır.

Durum bir yanı ile hemen hemen Takrir-i Sükun dönemini andırmaktadır. Gerçi zaman ve mekan boyutu bir hayli farklıdır, ama, eğilim ve tasarlanan uygulama büyük bir benzerlik içindedir. Türkiye'de olsun, Kuzey Kürdistan'da olsun demokratik ve sosyalist siyasal güçler en az devlet kadar hesaplı bir hareketlilik içinde olamazlarsa, güçlerin birleştirilmesinde hantalca davranılır, küçük grup çıkarları içinde hareket eden ajitasyonlara yönelinirse, hiç kuşku yok, çok ağır bir darbe daha yenecek demektir. 12 Eylül sürecinde yenen darbelerden sonra, devletin böylesi bir saldırısı karşısında tutunmak hemen hemen mümkün olmayacaktır.

Görünen odur ki Kuzey Kürdistan'da yükselen devrimci dalga kırılacak, geri düşecektir. Devlet, Kürdistan politikasını PKK'nın üzerinde yoğunlaştırmaya büyük özen göstermektedir. PKK'laştırılan olayların üzerlerine rahatça gidilebilmektedir. Kont-Gerilla her an bir dizi provokatif eylem yapmak ve bunları PKK'nın üzerine yıkmak gibi bir avantajla hareket etmektedir. Öte yandan, Nusaybin ve Cizre olaylarında açık olarak görüldü ki PKK, ulusal kurtuluş için bir araç olarak görülmemektedir. Tersine, PKK, PKK'lıdır mantığı daha ağır basmaktadır. Eğer böyle ters bir mantık söz konusu olmasa idi, onbinlerin ayağa kalktığı bir evrede, Elazığ/Kovancılar eylemi yapılmazdı. Elazığ/Kovancılar eylemi, Nusaybin ve Cizre direnişini boğmakla kalmadı, bir de asıl düzenin bütün güçlerini militarist kadro önünde dize getirerek devletin müdahalesini meşru kılacak şartları da yarattı. Tam da devletin Nusaybin ve Cizre direnişleri önünde titremeye başladığı bir dönemde ellerini kollarını sallaya sallaya Bekaa'ya giren Hürriyet muhbirlerine, PKK Genel Sekreteri *Çetin Emeç'i değil ama, mühendisleri biz öldürdük* diyebildi.

PKK, 6 yıldır sürdürülen silahlı mücadele pratiğinde devletin sürdürdüğü alana sıkışıp kalmıştır. Bu alan modern ulusal kurtuluş mücadelesinde bir sıçrama tahtası veya kalıcı birer mevzi olma durumunda olmayan küçük köyler, mezralar; feodal çelişki ve çatışmaların halen yürürlükte olduğu aşiret yerleşim birimleri; bir ihbar ağı ve karşı devrimci güçlerce korunan sınır bölgeleridir. İran, Irak ve Türkiye'nin istihbarat örgütlerinin yuvalandığı, bu devletlerin tepesinden kontrol edilen son derece hassas bölgelerdir. Bu alanda sıkışıp kalan bir silahlı hareketin hiç bir şansı olmadığı ise kesindir. Bu somut gerçek mutlaka görülme durumundadır. Bu gün silahlı mücadelenin önündeki alternatif, ulusal kurtuluş boyutunda ordulaşmak değildir. Tersine, sınır boylarında eşkiyalaşmaktır. Son iki ay içinde 70 civarında silahlı militan katledildi. Fakat ilginçtir, bunların tümü de baskınlarla katledildiler. Baskınlar, ihbar ve ispiyon ağının nerelere kadar sızdığını göstermektedir. Bu 6 yıllık silahlı mücadele pratiğine sahip bir siyasi parti için büyük bir gaffettir. 11 Eylül 1961'de Baas ile anlaşmazlık sonucu M. Barzani dağlara çekildiği zaman yanında yalnızca 60 peşmerge vardı. 1963'de ilk Batılı gazeteci Barzani ile görüşmeğe gittiği zaman ise Zaxo'dan Haneqin'e kadar kurtarılmış bir bölge oluşturulmuştu. Ayrıca hiç unutulmaması gereken somut bir gerçek vardır. PKK'ya en fanatik ölçütler içinde karşı olan güçler bile, katledilen bu insanları *yurtsever gerilla* kavramı içinde değerlendirmektedirler. Bunlar, neresinden bakılırsa bakılınsın vahşi ve zalim Türk ordusuna karşı savaşan yürekli insanlardır. Militarist sömürgeci zulmün yarattığı korku duvarını aşan militan ögelerdir. Ancak, izlenen yanlış askeri ve siyasal strateji ve taktikler nedeni ile düşmana terk edilmektedirler. 70 gerillanın katli büyük ve ciddi bir olaydır. Bu büyük ve ciddi olay, Nusaybin ve Cizre direnişleri ile diyalektik bir bütünsellik içinde ele alınrsa, kitlelerin içinde dal budak salan siyasal örgütlenmenin önemi ve değeri ortaya çıkmaktadır. Oysa Kürt hareketi bu siyasal örgüt ağında yoksundur. Bu siyasal örgüt ağında yoksun olduğu, Nusaybin ve Cizre olayları ile biraz daha açığa çıkmıştır. Sorunun böylesi çıplak biçimler içinde ortaya çıkmasından sonra bile, eğer Kürt hareketi, militarist sömürgeci saldırı karşısında ortak bir direnme cephesi oluşturuyorsa, bu, Kuzey Kürdistan'daki siyasal güçlerin kitlelere verecekleri pek fazla bir şey kalmamış anlamını taşıyacaktır. Siyasal güçler açısından böyle bir dönemde kendilerine düşen görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesi hayati öneme sahiptir. Çünkü toplumsal olaylar insanların keyfine göre biçimlenmezler. Toplumsal olayların ortaya çıkmasında volonterizmin rolü oldukça sınırlıdır. Toplumsal olaylar uzun tarihsel süreçlerin, büyük birikimlerin ürünleri olarak ortaya çıkarlar. Siyasi güçlere düşen görev, toplumsal olayların ortaya çıkışını, eğilimini, izlediği yolu, taşıdığı potansiyeli yerinde ve zamanında değerlendirmek ve gerekli müdahalelerle toplumsal olayları gerçek hedeflerine yönlendirmektir. Şimdi tam da bu tarihsel müdahalenin zamanıdır işte. Gerek ülkede ve gerekse ülke dışında olsun Kürt hareketi gerekli her türlü araç ve gerece sahiptir. Bu araç ve gereçlerin gücü ve niteliği harekete geçmeden elbette görülmemektedir. Birleşik, merkezi bir politik merkez tarafından bilinçli bir biçimde kullanılırsa, bu gün paslanmış gibi görünen pek çok araç ve gereç gerçek bir silah haline gelebilir. Bu araç ve gereçler yanında muazzam bir politik insan ögesi yatağından fırlamaya hazır bir mermi gibi beklemektedir. Bu nedenle siyasi güçlere ve de özellikle siyasi önderlere çok büyük ve tarihsel görevler düşmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesi bir mecburiyettir.

Militarist sömürgeci zulmün zaferini, mümkün olan en erken zamanda yenilgiye dönüştürmek gerekiyor.

Nusaybin Cizre Sılopi...

Orhan KOTAN

Beşikçi'nin Tutuklanmasına Tepkiler Sürüyor!

Beşikçi yine zindanda!

□□□ Uluslararası PEN Klüp ve Amnesty yaptıkları açıklamalarla Sosyolog Doktor İsmail Beşikçi'nin derhal serbest bırakılmasını talep ettiler. Bu arada bir çok Batılı yazar, politikacı ve sanatçı ise, kendi adlarına gönderdikleri mektup ve telgraflarla Beşikçi'nin serbest bırakılmasını TC Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Adalet Bakanı'ndan istediler.

□□□ Beşikçi'nin, yargılandığı *Devletlerarası Sömürge: Kürdistan* adlı eserinin devamı niteliğinde olan *Bilim-Resmi İdeoloji Devlet-Demokrasi ve Kürt Sorunu* adlı son kitabı da yayınlandığı gün toplandı.

□□□ 18 Nisan'da yapılacak olan duruşmayı çok sayıda Avukat ve birçok uluslararası kurum ve kuruluş temsilcisi-nin izlemesi bekleniyor.

ANK • Stockholm

Sosyolog Doktor İsmail Beşikçi'nin son yazdığı "Devletlerarası Sömürge Kürdistan" adlı kitabından ötürü tutuklanmasına tepkiler sürüyor.

Uluslararası PEN Klüp ve Amnesty yaptıkları açıklamalarla Beşikçi'nin derhal serbest bırakılmasını talep ettiler. Bu arada bir çok batılı yazar, politikacı ve sanatçı ise, kendi adlarına gönderdikleri mektup ve telgraflarla Beşikçi'nin serbest bırakılmasını TC Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Adalet Bakanın'dan istediler.

Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari) Avrupa Sekreterliği 12 Mart günü kamuoyuna yaptığı açıklamada; günümüzde sömürgeci Türk devletinden başka, bir kitaba 25 yıl ceza biçen bir devletin kalmadığını belirterek, buna sessiz kalmamayacağı, özgürlük ve demokrasiden yana olan bütün güçlerin Beşikçi'ye sahip çıkarak, Türk devletini protesto etmelerini istedi. Rızgari, Beşikçi'nin yaşamı boyunca bilimsel gerçeklerden taviz vermediğini, bilimadamı olma onurunu her şeyin üstünde tutarak, Türk aydınlarının horlayıcı ve dışlayıcı tavırlarına karşı da mücadele ettiğini açıklamasında belirtti.

Aralarında Kürdistan Kurtuluş Hareketi (TEVGER), Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari), Kürdistan Demokrat Partisi (T-KDP), Kürdistan İşçi Partisi (KİP), Kürdistan Sosyalist Hareketi (TSK) ve Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü (TKKKÖ)'nün bulunduğu Kuzey Kürdistanlı Kürt ve Türk örgütleri 21 Mart günü yaptıkları çağrıda; Avrupalı politikacı, aydın ve sanatçıları İsmail Beşikçi ile dayanışmada bulunmaya ve İ. Beşikçi'ye yönelen ceza tehdidini karşı çıkmaya çağırıldılar.

6 Kürt ve Türk örgütünün ortak açıklamasında;

Helsinki Nihai Belgesi ve diğer bir çok uluslararası anlaşma altında imzası bulunan ve son yıllarda "Demokrasiye geçtiğini" her fırsatta vurgulayan Türk devletinin, sadece bilimsel araştırma yaptığı için bir aydına tahammül edemediği, onu ceza tehdidi ile çalışmalarından vazgeçirmeye çalıştığı belirtilerek; "Sizleri, tek suçu Türk devletinin yok saydığı Kürt toplumu üzerine bilimsel araştırmalar yapmak olan değerli bilim adamı Sosyolog Doktor İsmail Beşikçi ile dayanışmaya çağırıyoruz." denilmekte.

Öte yandan 15 Mart günü Bartın Cezaevi'nde bulunan bir grup devrimci tutuklu, "Devrimci Demokratik Kamuoynuna Çağrı" başlığı altında yaptıkları açıklamayla İsmail Beşikçi'nin serbest bırakılmasını isteyerek, ırkçı-yasakçı devlet uygulamalarının Türk ve dünya kamuoyu önünde teşhir edilmesi çağrısında bulundular.

Yapılan açıklamada şu görüşler dile getirilmekte:

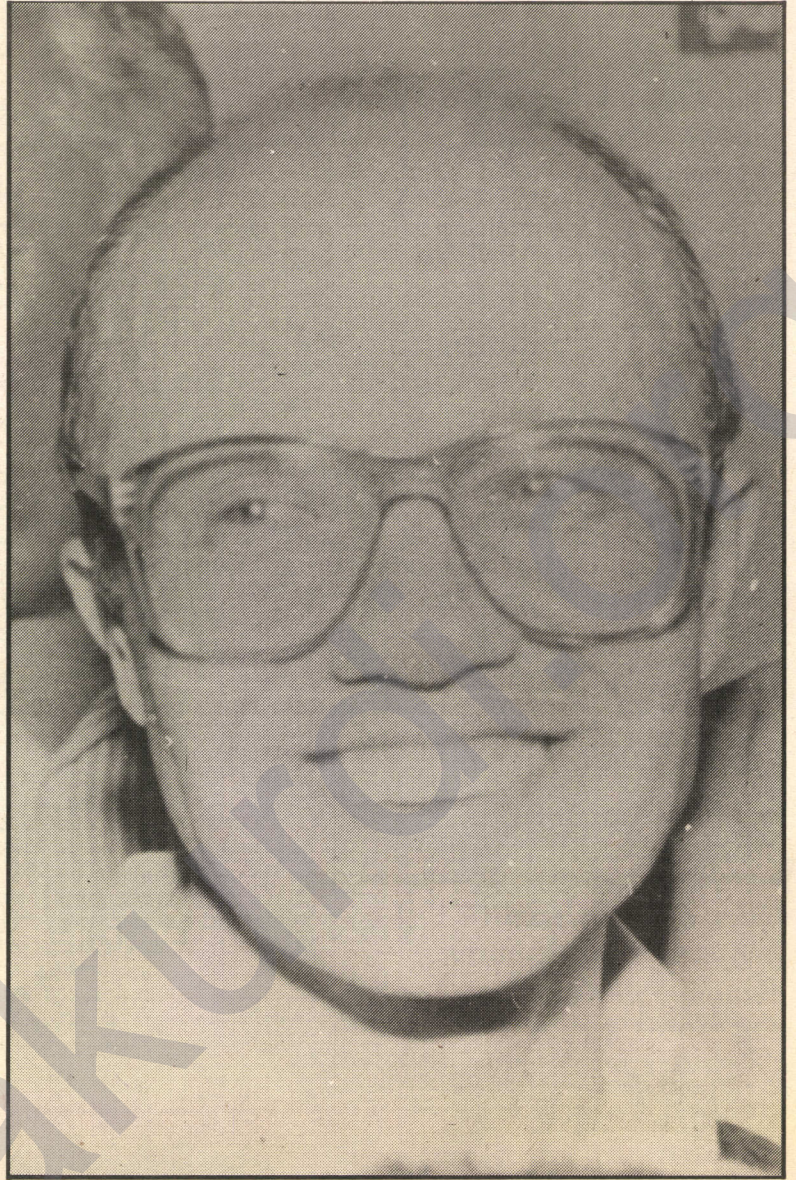
"Biz aşağıda imzası bulunan kişiler, gerek İsmail Beşikçi'nin tutuklanmasını, gerekse de düşüncenin yasak sayılarak kitabının toplatılmasını şiddetle kınıyor ve Beşikçi'nin derhal serbest bırakılmasını istiyoruz. Kendisine ilericiyim, demokratım, emekten ve bilimden yanayım diyen tüm kişi ve kuruluşları da, Beşikçi'nin serbest bırakılması ve bu ırkçı yasakçı devlet uygulamasını, Türkiye ve dünya kamuoyu önünde teşhir etme yönünde çaba harcamaya davet ediyoruz."

Beşikçi Senenin 6 Ayı Cezaevinde

Beşikçi, "Devletlerarası Sömürge Kürdistan" adlı kitabından ötürü 11 Mart günü ifade vermek için çağrıldığı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı tarafından tutuklama isteğiyle mahkemeye sevk edildi. Devlet Güvenlik Mahkemesi kendisine hiç bir şey sormaksızın ve ifadesini almaksızın Beşikçi'yi tutukladı. Türk Ceza Kanunu'nun 142/3-6. maddelerini ihlal "suç"larından tutuklanan Beşikçi, şu an İstanbul Sağmalcılar Cezaevi'nde bulunmakta.

Türk asıllı bir sosyolog olan İsmail Beşikçi, bilimsel çalışmalarını Kürtler ve Kürdistan'ın sosyo-ekonomik yapısı üzerine yapmakta.

Beşikçi, Kürt olgusuyla ilk kez ve nasıl karşılaştığını şöyle dile getiriyor: "Kürt olgusuyla ilk defa 1960 yılında Elazığ'da karşılaştım. O yıllarda, Si-

İsmail Beşikçi 87 Mayıs'ında cezaevinden çıkarken...

Foto:ANK

seçtiler. Ben bir arkadaşımın Elazığ'ı seçtim. Arkadaşım Elazığlı idi.

Tarafımdan Elazığ'ın seçilmesinin nedenleri neler olabilir?

O yıllarda, özellikle 27 Mayıs'tan sonra, basında, üniversitede, 'Az Gelişmiş Ülkeler', 'Geri Kalmış Bölgeler', 'Bölgelerarası Dengesizlik' gibi konular tartışılıyordu. Ders programları, bu kavramların ışığında yeniden düzenleniyordu. Doğu bölgesinden çok söz ediliyordu. İnsanların yoksulluğu, sefaleti, çaresizliği anlatılırdı... Gazetelerde sık sık fotoğraflar yayınlanırdı. Toprak damlar, yer altındaki, mağaralardaki, kovuklardaki, inlerdeki barınaklar, çıplak çocuklar, karnı şiş, başı kabak, yalın ayak çocuklar, ağalar şeyhler vs. '55 Ağa' sorunu vardı. Toprak sahibi ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin sürgün edilecekleri, Batı'ya mecburi iskana tabi tutulacakları söyleniyordu. Bu konularda yoğun tartışmalar, konuşmalar oluyordu.

İşte Elazığ'ı seçmemin temelinde bunlar olabilir.

Tahsil İçi Staj Programı çerçevesinde, 1960 yılı yaz aylarında Elazığ ili merkezinde, ilçelerinde ve köylerinde epeyce gezdim, incelemelerim oldu.... Men'i müdahale incelemeleri sırasında köylüler, daima başka bir dil kullanıyorlardı. Tercüman kaymakamın söylediğini köylülere, köylülerin söylediğini kaymakama aktarıyordu. Tercüman da genel olarak memurlardan biri oluyordu.

Kürtçe ile, Kürt toplumu ile, ilk defa böyle bir zamanda ve böyle bir mekanda karşılaştım"

Daha sonra 1962 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitiren Beşikçi, aynı yıl yedek subay olarak bulunduğu Bitlis ve Hakkari'de Kürtler üzerinde araştırmalarda bulundu. Hozat Kaymakam Yardımcılığı da yapan Beşikçi, daha sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde sosyoloji asistanı

olarak çalışmaya başladı. "Göçebe Alikan Aşireti" üzerine hazırladığı tezle 1967 yılında sosyoloji doktoru ünvanını aldı.

Beşikçi, "Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller" adlı ilk kitabını 1967 yılında yayınladı. Kitabı nedeniyle Beşikçi'nin üniversitedeki asistanlık görevine son verildi.

12 Mart Askeri Müdahalesiyle tutuklanan Beşikçi, Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından yargılandı ve 12 yıl 10 ay ağır hapis cezasına çarptırıldı. 1974 yılında çıkarılan Genel Af Yasası ile Beşikçi serbest bırakıldı.

Cezaevinden çıktıktan sonra üniversiteye kabul edilmeyen Beşikçi, bilimsel çalışmalarını "Komal Yayınevi" çevresinde oluşan kadro ile birlikte sürdürdü.

1976 yılından sonra yılın en az 6 ayını cezaevinde geçiren Beşikçi, 1978 yılında bir kitabından ötürü 3 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Adapazarı Cezaevi'nden İsviçre PEN Klüp Başkanı Madame Boulangier'e yazdığı bir mektup nedeniyle Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından "Devletin itibarını yurtdışında küçük düşürmek" iddiasıyla, bu kez 10 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan Beşikçi, toplam 13 yıllık cezasını bitirdikten sonra, Mayıs 1987'de serbest bırakıldı.

Şu an Beşikçi 7,5 yıl ile 15 yıl arasında değişen bir ceza tehdidi altındadır. Beşikçi aynı "suç"u daha önce işlemiş olduğundan, cezası arttırılacağı gibi, şartlı salıverildiği için mahkûmiyetinin geri kalan kısmını da çekmek zorunda kalacaktır. Bu toplam ceza ise, yaklaşık 25 yıla yakın bir cezadır.

Beşikçi'nin tutuklanması ardından, Türkiye'deki demokratik kurum ve kuruluşlardan, bilim adamlarından yeterli olmasa da geçmişe göre olumlu sayılabilecek bazı tepkiler ve dayanışma girişimleri geldi. Bir çok gazete ve dergi İsmail Beşikçi'nin yeniden tutuklanması ile ilgili geniş yazılar ve haberler yayınladı.

İsmail Beşikçi

BİLİM - RESMİ İDEOLOJİ
DEVLET - DEMOKRASİ
VE KÜRT SORUNU

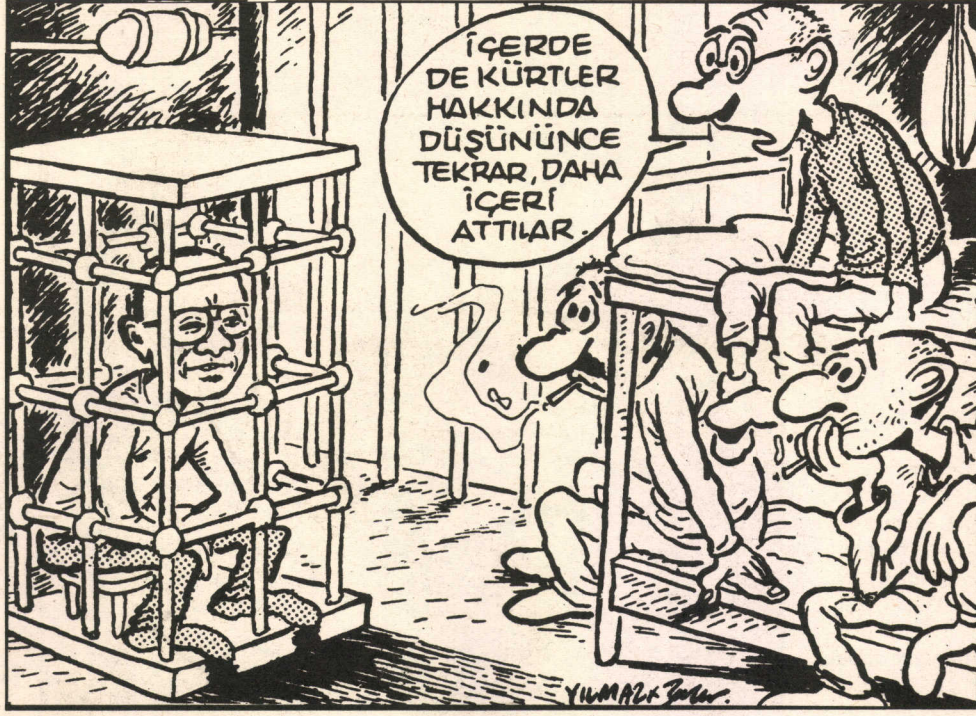
İsmail Beşikçi

DEVLETLERARASI
SÖMÜRGE
KÜRDİSTAN

Beşikçi'nin yeniden tutuklanmasının nedenleri

yasal Bilgiler Fakültesi'nde İdari Şube'de okuyan öğrencilere Tahsil İçi Staj Programı uygulanıyordu. Bu program, üçüncü sınıftan dördüncü sınıfa geçmiş öğrenciler için uygulanıyordu. 1960 yılında, staj programı uygulanacak iller daha çok Batı Anadolu'dan seçilmişti. Manisa, Aydın, Denizli, Antalya, Balıkesir, Eskişehir, Isparta, Muğla, İzmir vs. Bunlar arasında bir de Doğu ili vardı. Elazığ. Arkadaşlarımın büyük bir kısmı batı illerini

• AVNİ mizah dergisinden...

• Baştarafı sayfa 3'de

"Ben düşüncelerimi her yerde savunabilirim. Bundan onur duyarım."

Beşikçi, 14 Ağustos 1980'de İsviçre PEN Klüp Başkanı Madame Boulanger'e yazdığı mektup nedeniyle yargılanırken, savunmasında mahkeme heyetine karşı şunları söylüyordu:

"Sayın Mahkeme Heyeti,

Bilimsel çaba sürdürmeme rağmen, bir çok kere yargı önüne çıkarıldım. Düşüncelerimden, kitapla-

rımdan dolayı cezalandırıldım. Şimdiki yargılanmam benim ilk yargılanmam değildir. Bu noktada yargılanmamın hukuksal yönlerine değinmek istiyorum.

Bu yargılamaların hukuk bakımından, ceza hukuku bakımından anlamı nedir? Toplumsal gerçekleri ifade etmek neden yargı konusu oluyor? Yalana taviz verilmemesi, neden cezalandırılması gereken bir şey oluyor? Düşünce neden cezalandırılıyor? Yalana neden ödül veriliyor? Bu konudaki delillerin ceza hukuku bakımından anlamı ve değeri nedir?

Yargılanmamın en önemli amacı, gerçeğin gün ışığına çıkarılmasıdır. Asırların beri bu böyledir. Durmadan somut gerçeği ifade eden, doğruyu dile getiren, buna karşılık, yalana benimseyen, yalana dayalı resmi ideolojiyi şiddetle rededen kişinin cezalandırılması...

Yargılamanın ve cezalandırılmanın temel amaçlarından biri de ıslahtır. 'Cezanın ıslah fonksiyonu'. Kişiyi yalana benimsetmeye çalışan, en azından, kişinin doğruyu ifade etmesini engelleyen bir yargının 'ıslah fonksiyonu' olabilir mi? Böyle bir yargılamanın inanılabilirliği, güvenilirliği olabilir mi? Yani 'yalan' ödüllendiriliyor, 'doğru' cezalandırılıyor.

Ben, düşüncelerimden dolayı ilk def yargılanmıyorum. Benzer düşüncelerden, yayınlardan dolayı bir çok kez mahkeme önüne çıkarıldım. Cezalandırıldım. Kısaca şunu vurgulamak istiyorum: Bu yargılamaların toplumsal ve hukuksal bakımından hiç bir meşru dayanağı yoktur. Yargılama meşru değildir... Galile'yi yargılayan Ortaçağ Engizisyon Mahkemeleri'nin niteliği asırlar sonra konuşulmaya başlanmıştır, anlaşılmalıdır. Bu yargılamaların niteliğinin anlaşılması için, aylara, haftalara bile gerek yoktur. Çoktan anlaşılmalıdır.

Kitle haberleşme araçları o kadar etkin ki! Dünya o kadar küçüldü ki!...

Ben düşüncelerimi her yerde savunabilirim. Bundan onur duyarım."

Yargılandığı *Devletlerarası Sömürge: Kürdistan* adlı eserinin devamı niteliğinde olan *Bilim-Resmi İdeoloji Devlet-Demokrasi ve Kürt Sorunu* adlı son kitabı da yayımlandığı gün toplanılan İsmail Beşikçi'nin durumu ile yakından ilgilenen ve uluslararası düzeyde kamuoyu yartamaya çalışan eski Avukatlarından Şerafettin Kaya, Türkiye'de siyasi kaosun sürdüğü bu günlerde, görülecek olan İsmail Beşikçi Davası'nda kendisine alele acele bir ceza verilebileceğini belirterek, Beşikçi ile dayanışma içinde olan çevre, kurum ve kişileri 18 Nisan'dan önce aktif müdahalelerde ve somut girişimlerde bulunmaya çağırıyor.

"Demokrasiye geçtiğini" iddia eden Türk devleti için 18 Nisan günü görülecek olan Beşikçi Davası bir sınav niteliği taşıyor. Son yıllarda icazetli bir biçimde basın-yayın organlarında Kürt sorunu ile ilgili yayınlara belli ölçülerde gölgü yuman TC mahkemelerinin, Beşikçi ile ilgili vereceği karar Türkiye'nin ne kadar "demokratik" leştirdiğinin de bir göstergesi olacak. □

Bartın Cezaevi'nden

Beşikçi'ye Özgürlük!

□□□ Bartın Cezaevin'de bulunan bir grup devrimci, Beşikçi'nin tutuklanmasını protesto etmek amacıyla bir açıklama yaptılar. Gazetemize ulaşan bu açıklama metnini okuyucularımıza sunuyoruz. □□□

Devrimci demokrat kamuoyuna çağrı

Türkiye'deki bilimsel çalışmalarını nedeniyle çeşitli kereler haksız bir şekilde hapis cezalarına çarptırılarak nice yıllarını en güç koşullarda zindanlarda geçirmek zorunda bırakılan değerli sosyolog İsmail BEŞİKÇİ, 1987 yılında "cezalandırma süresi"ni" bitirip tahliye olduktan sonra, bu kez 1990 yılında yayımlandığı "Devletlerarası Sömürge Kürdistan" adlı yapıtında "Bölücülük" yaptığı gerekçesiyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından bir kez daha tutuklanarak cezaevine geri gönderildi.

Biz aşağıda imzası bulunan kişiler, gerek İ. BEŞİKÇİ'nin tutuklanmasını ve düşüncenin yasak sayılarak kitabının toplatılmasını şidetle kınıyor, BEŞİKÇİ'nin derhal serbest bırakılmasını istiyoruz. Kendisine ilericiyim, demokratım, emekten ve bilimden yanayım diyen tüm kişi ve kuruluşları da, BEŞİKÇİ'nin serbest bırakılması ve bu ırkçı-yasakçı devlet uygulamasını, Türkiye ve dünya kamuoyu önünde teşhir etme yönünde çaba harcamaya davet ediyoruz.

İrkçı yasakçı uygulamalara son! BEŞİKÇİ'ye özgürlük

Abdurahim Gümüştekin, Nadir Kalkan, Zülküf Günay, Ali Beyköylü, Sedat Günçoğlu, Necmettin Alp, Osman Özdemir, Yaşar Yıldız, Azmi Polat, Halil Kantarcı, Şaban Özbek, Abdullah Şahin, İbrahim Yirik, Zeki Halayık, Alaattin Çelik, Ali Yıldız, Hasan Ali Yalçınkaya, Baki Ceylan, Hasan Şensoy, Sadık Altun, Nejdet Coşkun, Ersin Marangoz, Türker Demirci, Hayrettin Özveri, Yavuz Akkas, Y. Ziya Sülekoğlu, Gürsel Koç, Sadık Süleyman Öge, Alis Delice, Veli Yılmaz, Osman Taş, Mehmet Aruz, Erhan Çınar, Ahmet Kaya, Yaşar Özbay, Hasan Bayrak, Binali İldan, Halil Güçlü, Nasuh Öztürk, Ülfe Tanrıverdi, Ayhan Güven Koçullu, Hasan Sever, Haldun Karyol, Kemal Özmekik, Hüseyin Yaman, Erhan İnal, Süalp Çekmecici, Hüseyin Demirel, Süleyman Sezer, Fevzi Göktan, Hulisi Zeybel, Süleyman Biber, Müjdat Tekinalp, Batal Uğun, Mahmut Bayram, Veli Metin Ulu, Metin Şahin, Özcan Julu, Turgay Nazari, A. Işık Ergüden, Yılmaz Bektaş, M. Suavi Sırdar, Adnan Ali, Atilla Akgönül, Dursun Çavdar, Necmettin Gökça, Muharrem Argungil, Ahmed Erdin Er, Adil Tatar, Süleyman Polat, Aziz Demirel, Nesimi Şahan, Hüseyin Edeş, Yedigöller Kuyu, Şükri Erdoğan, Ayşe Hülya Özzümrüt, Ersin Doyar, C. Hulisi Köprülü, Ercan Tutal, Muzaffer Karatas, Ertağrul Koç, Musa Balaban, Fikret Çiçek, M. Sait Yesin, Yusuf Ayalay, Ersin Demirel, Şamil Başoğlu, M. Faruk Aydın, Atilla Karagöz, İbrahim Önsöy, Mecit Ünal, Zeynel Karahan, G. Köksal Yıldırım, İsmet Çolak, Nülüfer Küçüktaay, Aşkın Kaner.

Bartın Özel Tıp Cezaevi.
15 MART 1990

AÇIKLAMA

Geçen sayılarımızda da duyurduğumuz üzere Kürdistan Press'in mevcut ekonomik darboğazdan çıkması amacıyla 4 ay süren bir dayanışma kampanyası başlatmıştık.

Bu kampanyaya, Berlin ve Stockholm'de gerçekleştirilen iki dayanışma gecesi ve gazete çalışanları ile gönüllü muhabir arkadaşların ev ev, dükkan dükkan dolaşarak bağış toplamaları biçiminde gerçekleştirildi. Kampanya sonucunun okuyucularımıza duyurulacağını, kampanyaya katkıda bulunan okuyucularımızın istedikleri takdirde isimlerinin gazetemizde yayınlanacağını da belirtmiştik.

İsimlerinin gazetede yayınlanmamasını isteyen okuyucularımızın çok büyük bir sayı oluşturmaları nedeni ile, kampanyamıza katılan diğer okuyucularımızın da isimlerini yayınlamamayı kararlaştırdık. Kampanyaya katılan bütün yurtseverlere, okuyucularımıza ve değerli sanatçılarımıza teşekkür ediyoruz.

Dayanışma kampanyası süresince elde edilen toplam yarıdım şöyledir:

Makbuz ve Postgiro karşılığı toplanan bağış: 46 433
Berlin Gecesi geliri: 42 000
Stockholm Gecesi geliri: 53 700 olmak üzere toplam 142 133 İsviç Kronu.

Dünya'da devrimci basının karşılaştığı zorluklar çok. Ama Kürt olup da devrimci basın oluşturmak iki misli zor. Yanlış yerme, doğruyu savunma, sözünü esirgememe, bir grubun sesi olmama, çok sesli olma vb... Bu süreçte yerine getirilmesi oldukça çetin, dışa dış mücadeleyi gerektiren konular...

Elimize geç ulaşan 81. sayımız, Kürdistan Press'in hala ekonomik sorunlarla boğuştuğunun bir göstergesi. 15 günlük yayın periyodunun aksamındaki tek gerekçeyi yine ekonomik problemler oluşturuyor...

Öte yandan Kürt halkının ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi, dün olduğu gibi bugün de daha çok özveri ve daha çok emeği gerektiriyor. Kürdistan Press ağır ve zor şartların bilincinde olarak, üzerine almış olduğu görevi okuyucularının da desteğiyle yerine getirmeye çalışacak.

Hoşça kalın...

Kurdistan Press

DAXWUYANI

Wekî ku me berê jî dabû xwuyakirin, ji bo çareserkirina problema maddî ya Kürdistan Press'ê, me beriya 4 mehan kampanyeye piştgiriye vekiribû.

Ev kampanya li Stockholmê û Berlinê bi çêkirina du şevên piştgiriye û bi alîkariya nûçevan û xebatkarên Kürdistan Press'ê berhevkirina alîkariye hat domandin. Me gotibû emê encama kampanyê û navê beşdarên kampanyê di rojnama xwe de belav bikin. Lê hejmara beşdarên kampanyê ku nexwestine navê wan bê weşandin gelek e, ji bêr wê em navê beşdarên kampanya nawaşinin. Em spasdarên hemû welatparêz, xwendevan û hûnermendên xwe yên hêja ne ku beşdarî kampanyê bûne.

Di Kampanya Piştgiriya Kürdistan Press de, bi giştî hewqas alîkarî hatiye berhevkin:

Alîkariyên ku bi meqbûz û PG hatine berhevkin: 46 433, hatina Şeva Berlinê: 42 000, hatina Şeva Stockholmê 53 700 Krona Swedî ye. Bi giştî: 142 133 hezar Kron hatiye.

Li hemû dinê weşanên şoreşgerî tûşî gelek astengan dibin. Lê hem kurdbûn û hem jî pêkanîna weşaneke şoreşgerî du car zehmet e. Hemberderketina şaşiyân, parastina rastiyan, xwedî derketina gotinên rast, nebûna dengê grubekê, pirdengibûyîn û hwd... Di vê pêvajoyê de pêkanîna van gelek dijwar e û jê re têkoşîneke germ divê...

Derengketina hejmara 81 an dîsan nişana keftelefa maddî ya Kürdistan Press'ê ye. Sedema bingeîn a derengketina weşana 15 rojî dîsan ji problema maddî ye...

Ji aliyê din, têkoşîna rizgariya netewî û civakiya gelê Kurd îro, ji doh zêdetir mihtacê fedekarî û xebatên germ e. Kürdistan Press bi alîkarî û piştgiriya xwendevanên xwe wê mihawe bike ku erkên xwe yên giran bi cih bîne.

Spas ji bo alîkariyê... bi hêviya, biserketinê...

Kurdistan Press

Diyarbakir • ANK

• Açlık Grevi

□□□Diyarbakir ve Antep E Tipi Özel Cezaevinde, Nusaybin ve Cizre Olayları ile Halepçe katliamını protesto etmek amacıyla 2 günlük açlık grevleri yapıldı. Diyarbakir Cezaevinde yaklaşık 300 tutuklunun katıldığı açlık grevine, Antep Cezaevinde 180 tutuklunun katıldığı bildiriliyor.

• Newroz

□□□Newroz kutlamaları, bütün Mart ayı boyunca Kürdistan'da canlı bir şekilde gerçekleştirildi.

Diyarbakir, Dicle Üniversitesi kampüsünde, yaklaşık 1500 öğrencinin katıldığı Newroz kutlamaları coşkulu geçti. Çeşitli temsilciliklerin Newroz üzerine yaptığı konuşmalar ve şiirlerle devam eden kutlamalarda Newroz ateşi de yakıldı. Sık sık sloganların atıldığı kutlamalarda tüm sloganların kürtçe oluşu dikkat çekiciydi.

Hukuk Fakültesi ve Diyarbakir Lisesi'nin de katıldığı Eğitim Fakültesindeki kutlamalara 2000'in üstünde kitlenin katıldığı bildiriliyor. Ateş yakılmasından sonra, marşlar okundu. Daha sonra, davul zurna eşliğinde tüm katılanlar toplu halde halaylar çekti.

Her iki toplantıda da polis sadece kutlamaları gözledi, hiç bir müdahalede bulunmadı.

• Boykot

□□□ 26 Mart günü Dicle Üniversitesi'ne bağlı tüm fakültelerde okuyan öğrenciler, hükümetin Nusaybin ve Cizre halkının direnişine karşı takındığı tutumu protesto etmek amacıyla üç günlük boykota gittiler.

Boykotla ilgili bir açıklama yapan Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği, polis eylemlerine karşı takınacağı tavra göre boykot süresinin uzayabileceğini belirtti. İlk günü olaysız geçen boykotta öğrenciler yemek yemediler. Boykot kararının ortak alınmasından dolayı bütün fakültelerde okuyan öğrenciler boykota katıldılar. En coşkulu katılımı ise TIP ve Fen Fakülteleri ile Meslek Yüksek Okulu öğrencileri gerçekleştirdi.

Davul-zurna eşliğinde halay çeken öğrenciler, 21 Mart günü kendini yakan Zekiye Alkan'ın büyütülmüş dört resmini asarak Zekiye Alkan'ı da saygıyla andılar. Kürtçe okunan şiirler ve marşlar eşliğinde öğrenciler öğlene kadar eylemlerini toplu olarak sürdürdüler.

Dicle Üniversitesi öğrencilerinin başlattığı boykotu desteklemek amacıyla, Diyarbakir Lisesi'nde derslere girmek istemeyen bir grup öğrencinin polis tarafından zorla derse sokulmak isten-

mesi üzerine öğrencilerle polis arasında olay çıktı. Polisin saldırısı sonucu bazı öğrencilerin yaralandığı ve gözaltına alındığı bildiriliyor.

Diyarbakir Lise'sinde okuyan 200'e yakın öğrenci, 28 Mart günü üzerlerindeki polise baskıları protesto etmek için oturma ve derslere girmeme eylemi gerçekleştirdi. Okul idaresinin emniyete haber vermesi ile okulun etrafını saran çok sayıda polis, eyleme katılan öğrencilerden yaklaşık 80'ini gözaltına aldı. Eylemlere çok sayıda kız öğrencinin katıldığı gözlemlendi. Polisin okula girmesini önlemek için kolkola girerek baraj oluşturan öğrencileri polis zorla dağıttı. Ziya Gökalp ve Ticaret liselerinde okuyan öğrenciler, Diyarbakir Lisesi öğrencilerinin direnişini desteklemek için, Diyarbakir Lisesine gelmek istedikler. Polis tarafından engellenen öğrencilerin bir kısmı gözaltına alındı.

• Mülteci Kampında Newroz

□□□ 21 Mart günü Diyarbakir mülteci kampında Newroz kutlamaları yapıldı. Araba lastiklerinden yapılan yığınlar yakıldı. Şehrin her tarafından görülebilen eteşler, tüm şehri heyecana boğdu. Sabahın erken saatlerine kadar yanan ateş etrafında güzel elbiseleriyle halaylar çeken mültecilerin, toplu olarak söyledikleri kürtçe türküler bütün çevrede duyuluyordu.

Kampa girmek isteyen Diyarbakir halı polis tarafından engellendi.

• Bismil Cezaevi

□□□ 19 değişik siyasi görüşten tutukluların bulunduğu Bismil K-2 Tipi Cezaevinde süren açlık grevi 12 Mart'ta sona erdi.

Bismil Cezaevine sürülen tutuklular, daha önce Ergani Cezaevinde bulunuyorlardı. Açlık grevine Ergani'de başlayan tutuklular, aynı gece Bismil Cezaevine götürülmüş, buna rağmen açlık grevini sürdürmüşlerdi. Tutukluların talepleri şunlardı:

- 1-Acil durumlarda telefon kullanabilmek,
- 2-Ziyaret esnasında, ziyaretçilerin tek sıra halinde duvara dayanarak arama uygulamasının kaldırılması,
- 3-Hastahaneye gitmek isteyenlerin bir an önce gönderilmesi,
- 4-Yemeklerin sağlık kurallarına uygun çıkarılması, 5-Sportif faaliyetler için olanak tanınması.

Tutukluların ileri sürdüğü isteklerin - telefon görüşmesi hariç,- kabul edilmediği üzerine açlık grevi son buldu..

Diyarbakir'da Halepçe Katliamını protesto etmek isteyen göstericileri polis zor kullanır dağıtmak istedi. Foto:hha

• KÖY-TUR'da Grev

□□□ KÖY-TUR'da çalışan 48 işçinin işine son verilmesinin ardından, Dicle Üniversitesi'nde çalışan 6'sı bayan, 20 kişinin daha işine son verilmesi nedeniyle, tüm işçiler Diyarbakir Tarım-İş Sendikasında açlık grevine başladılar. Açlık grevine katılan, Hetice Acar isimli işçi, şeker hastalığı nedeniyle grevin 4. gününde fenalaşarak hastahaneye kaldırıldı.

Grevcilerin, kararlı tutumu sonucu, işveren sendika ile anlaşma masasına oturmak zorunda kaldı. İmzalanan sözleşme ile birlikte, tüm işçilerin tekrar işe alınması üzerine, grev 16 Mart günü sona erdi.

• Mustafa Barzani Anıldı

□□□ Diyarbakir mülteci kampında, Mustafa Barzani'nin 11. ölüm yıl dönümü nedeniyle, bir anma toplantısı düzenlendi.

Kampın her yanına Barzani'nin resimleri asıldı ve kamptan hiç kimse gün boyunca dışarı çıkmadı. Mülteciler siyah elbiseler içinde bir günlük yas tuttu.

Aynı gün Diyarbakir'in çeşitli yerlerinde bildiriler dağıtıldığı ve Barzani'nin posterlerinin asıldığı bildiriliyor.

• Halepçe Katliamı Protesto Edildi

□□□17 Mart günü, Halepçe katliamını protesto etmek amacıyla, Diyarbakir Büyük Postahanesi'nin önünde, 1500-2000 kişinin katıldığı bir gösteri düzenlendi. Büyük çapta güvenlik önlemleri alınmasına rağmen, gösteriye olan katılım yüksekti. Alanda bulunup, gösteriye katılmak isteyen halkı polis baraj kurarak engelledi.

Gösteri saygı duruşuyla başladı. Göstericiler, polis barajını aşamayanların, yürüyüşe katılmalarını sağlamak için slogan atıp, çağrıda bulundular. Bunun üzerine çevrede biriken topluluk yürüyüşe katıldı ve polis barajı yarıldı. Tedirgin olan polis, göstericilerin dağılmasını istedi. Göstericilerin Ofis semtine kadar yürümek istemeleri üzerine polis göstericilere saldırdı. Olaylar esnasında çok sayıda kişi gözaltına alınırken, gösteri alanında bulunan biri Alman biri İsveç'li iki yabancı bayan gazeteci de gözaltına alındı.

Öte yandan polis, Diyarbakir mülteci Kampı'nda olabilecek eylemleri engelleyebilmek için geniş önlemler aldı. Kampa giriş çıkışlar yasaklandı.

□□□

Antep Cezaevi'nde Newroz

□□□ Newroz kutlamaları tüm Kürdistan'da çeşitli etkinliklerle sürerken, Antep Cezaevi'nde de 21 Mart günü kutlandı. 8 örgütün katıldığı Newroz toplantısında canlı tartışmalar yapıldı. Tutuklularca gazetemize ulaştırılan mektubun kutlamalarla ilgili bölümünü aynen sunuyoruz. Mektupla birlikte gönderilen ve oldukça uzun olan Newroz değerlendirmesini, yer darlığı nedeniyle veremiyoruz, özür dileriz. □□□

"Öncelikle hepimiz, hepimizi yoldaşça kucaklıyor ve Newroz Bayramınızı kutluyoruz.

Bu yıl Newroz'u bir tartışma toplantısı ile gününde kutladık. Tartışma konumuz; Dünya, Doğu Avrupa ve SSCB'deki gelişmeler ve bu gelişmeler ışığında Kürdistan ve INTIFADA.

Tartışmaya 8 örgüt ve 2 bağımsız arkadaş katıldı. Örgütleri adına tartışmaya katılan temsilciler yaptıkları konuşmalarda özellikle Kürdistan'da gelişen son kütle eylemleri üzerinde durdular.."

"kadınlarımıza açık mektup"

Zülküf GÜNAY

Komal Yayınevi sorumlularından olan Zülküf Günay, 12 Eylül sonrası Komal ve Rızgari davalarından yargılanarak, 24 yıla mahkûm edildi. Halen Bartın Cezaevinde hükümlü... FOTO; ANK • Arşiv

Hepinize Merhaba!..

Bugün 8 Mart... Dünya kadınlar günü. Evet canlar bugün sizin gününüz. Dünya nüfusunun yarısını oluşturan siz kadınların birlik, dayanışma ve mücadele günü... Aynı zamanda dünya emekçi kadınlar günü bugün. Hepinize, hepimize kutlu olsun!

Bugünün kadınlara ayrılması, Birleşmiş Milletler tarafından da kabul edilerek resmileştirilmiş. Ve bugün pek çok dünya devleti tarafında kutlanmakta. Tabii, kadın sorununun ne "özel günler" e sığacağı var, ne de "özel günler" ilan etmekle çözüleceği...

Ulusal ve sınıfsal konunuza bağlı olarak, farklı şiddette de olsa, binlerce yıldan beri üzerinizde uygulanan baskı, sömürü ve bir nesne gibi görülmenizin sonucu olarak; insiyatıfsız, edilgen bir konuma getirilmeye, cinsiyete göre iş bölümüne, erkek, çocuk ve ev kölesi olmaya razı olmayarak, sesinizi yükselttiğiniz böylesi anlamlı bir günde, biz erkeklerle düşün görev: "Kadın sorununun" aynı zamanda bir erkek sorunu olduğu bilinciyle, bir özgürleşme sorunu olduğu bilinciyle, sizin mücadelenize aktif olarak katılmak ve erkek egemenliğine sizinle birlikte başkaldırmak olmalıdır.

Bu karşı çıkışı, hayatın her alanında ve kişiliğinin bir parçası haline getirerek uygulamak, içten, duyarlı ve erkek egemen ideolojisinden kendisini arındırarak yerine getirmektir. Aksi halde, "gözlerindeki erkek perdesini" indirinceye dek, onların gözüne "kaktüs dikeni" olup batmaya devam etmelisiniz. Ve bugün uzaklaşan "insanlaşma" ufkunu fethetmeye bizi de sürüklemelisiniz.

Kökleri, ulusal ve sınıfsal sorunlardan çok daha derinlere uzanan "kadın sorunu", "cins ayrımcılığı sorunu", ne yazık ki, henüz çoğunluk tarafından "kamıksanmış" gibi durmaktadır.

Dünya kadınlarının büyük çoğunluğu, tarihin kendilerine biçtiği bu "kaftan" a, bu toplumsal konum ve rollerine "razı" olmakla, doğal ve zorunlu bir süreçmiş gibi, onu yeniden üreterek "vazgeçil

mez" kılmaları, sorunu daha da ağırlaştırmakta ve hatta "içsel bir olgu" haline getirerek, erkek egemenliğinin her alanda sürgit devamına yardımcı olmaktadır.

Kendine has özellikleri olan "kadın sorunu"na, bu özgün soruna, günümüzde, birbirinden oldukça farklı sonuçlara götüreceği olan, farklı açılardan yaklaşmaktadır. Bu yaklaşımlar elbette ki, farklı sınıfların sınıfsal çıkarlarını yansıtmaktadır. Ama hepsinin ortak yanı, şu ya da bu oranda erkek egemen ideolojisini yansıtmaları; ya da, ona karşı, sınıfsal ve ulusal çıkar damgası taşıyan reaksiyonlar olmalarıdır. Bunları; salt cinsel, salt sınıfsal, ya da salt ulusal yaklaşımlar olarak genel düzeyde sınıflandırmak mümkün. Oysa "kadın sorunu" bunların hiçbirine tek başına sığmayacak kadar kapsamlıdır. Ve öteki toplumsal ilişkilerin mayası olacak kadar derin, özgün ve evrenselidir. bu nedenle, "kadın sorunu"na olabildiğince geniş bir açıdan, geniş bir tarihsel-toplumsal perspektiften bakmak gerekir.

Yakın zamana kadar bizde de olduğu gibi, hala güney yarım küredeki ülkelerin çoğunda, "kadın sorunu" özgün karakteriyle ele alınıp, toplumsal ve ulusal mücadelelerin gündemine girmiş değil.

Birleşmiş Milletler'in 1975-85 yılını Dünya Kadın Yılı ilan etmesi ve 8 Mart'ta Dünya Kadınlar Günü olarak resmileştirmesi, belki, sorunu devletler düzeyinde, resmi politika haline getirerek, propagandasına yardımcı olmuş olabilir. Ama öteki toplumsal sorunlarda olduğu gibi, bu sorunun da özünü boşaltarak esas hedeflerinden uzaklaştırmış, burjuva egemenliğinin bir politik malzemesi haline getirmiştir.

Kadının, ezilen, sömürülen, edilgen ve ikinci cins olma durumundan çıkması, toplumsal işlevinde özne düzeyine ulaşarak varoluşunu özgürce gerçekleştirebilmesi; ne sınıf atlamasıyla, ne mevcut düzende ki kimi reformlarla ve ne de iktidarın ele geçirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Bütün bunlar en fazla bu süreci hızlandırabilirler, ama bütünüyle çözemezler. Çünkü; "kadın sorunu" özünde bir erkek sorunu olması yanında, her iki cinsin de, gelecekteki toplum koşullarında evrimleşerek, kendine ve doğaya olan tüm yabancılaşma duvarlarını aşarak, kelimenin tüm içeriğiyle insanlaşmasına toplumsal bir varlık olarak doğanın ve doğal yaşamın gerçek efendisi olmalarına bağlı olarak, bütünüyle ortadan kaldırılabilecek kadar kapsamlı ve ağır bir sorundur.

Buna rağmen, "kadın sorunu" ertelenmez, güncel yakıcılığı olan politik bir sorundur da... Bu yüzden kadının bugünkü yaşamını "nispeten çökilebilir kalabilecek" kısmi demokratik talepler uğruna ulusal ve uluslararası düzeydeki hareketlerin içinde yer alınmalı ve desteklenmelidir.

İnsanlık tarihine, bütün biçimleri içindeki kölelikten çok daha derin ve geniş bir kara leke olarak iz bırakan, bir cinsin bir başka cinsi köleleştirmesinin, tüm maddi, ideolojik ve siyasal olanaklarının kökünden silinip atılması için, bugünden kollar sıvanmalı, işe koyulmalıdır.

Ülkemiz kadınlarına gelince: onların topuklarına dek uzanan kat kat ve rengarenk entarileri ve başlarına bağladıkları "kofi" leriyle ve kara çarşaflarıyla, sanki üzerlerindeki ulusal, sınıfsal ve cinsel baskıyı vurular gibidirler. Onlar tarihin üç kat derinliklerinde duran, mübarek ve hürerli elleriyle Mezopotamya topraklarına ilk uygarlık tohumlarını eken, bugün ise keşfedilmeyi bekleyen sağır ve dilsiz bir kayıp "insan" kuşağı gibi duruyorlar. Aynı zamanda onlar, şifreli bakışları suratımızda bir tokat gibi patlayan birer tanrıça, toplumsal varoluşumuzun ve bereketin yıkılmaz abidesi gibidirler. "Yaratan ve kahreden ki onlardır... /Destanımızda yalnız onların maceraları vardır..." dizeleri sanki onlar için söylenmiştir.

Bugünkü varlığımızı borçlu olduğumuz ülkemiz kadınlarının yüceltilmesi, kendilerini "özgürce" ifade edebilmeleri, ve yeteneklerini her alanda sergileyip geliştirebilmeleri için, onlara her bakımdan erkeklerle eşit olanaklar sağlanmalı ve hatta kimi ayrıcalıklar ve öncelikler tanınmalıdır. Böylece binlerce yıldır köle muamelesi gören kadınların, gerçek güvenlerini belki kazanabiliriz. Yoksa, erkek erkeğe, bir arpa boyu bile yolalamaya çağımız açık değildir!

Bu anlayışla, 8 Mart, ülkemiz ve tüm dünya kadınlarına kutlu olsun! Sevgilerimle...

5.3.1990 Bartın Özel Tip Cezaevi

Leyla Qasim nişana xebata jinên Kurd e

Wexta Leyla Qasim ket zîndana rejîma Beasiyan li Bexda, zordarên Beasiyan tadayî lê dikirin, dixwestin deng û basan jê bistînin. Lê, jê fam kirin ku Leyla li dijî wan xebata xwe her berdewam e. Îcar dawa lê kirin ku nameyekî bi destê xwe ji bo Serokkomarê Iraqê re binivîse û tê de bide xwuyakirin ku, ji kar û xebatên xwe poşman bûye û efukirina xwe dixwaze. Leyla Qasim hember vê daxwaziyê bersiveke tundî amade kir û weha got:

"Eger ez ji karekî poşman bim, ew jî ev e ku zû dimirim û min nikarî bi demekî dirêj bo netewa xwe xebat bikim. Eger daxwaza efukirî nê ji kesekî bikim, ew jî gelê Kurd e. Ji ber ku min ji bo wan bi rastî jî hindik xebat kir."

Ev daxwaz, daxwaza dawî ya şehîd Leyla Qasim bû. Leyla Qasim li bajarê Xaneqîn -yek ji bajarên Kurdistanê Başûr- ji dayik bûbû. Malbata wê ji mêj ve li Bexda dijîya. Gava Leyla ket zîndana Beasiyên xwinnêj, temena (emrê) wê 23 sal bû û di Fakulta Sosyolojiyê de sala dawî dixwend.

Leyla Qasim yekê ji jinên Kurd bû ku ji xebata pênavî gelê Kurd re bîrewerîyeke wê ya tewaw û bê dawî hebû. Wê xebata jinên Kurd bi rengêkî firawan didît.

Xebata jinên Kurd ne tenê ew e ku, doza hewldanê bikin û çewsan-dina mîran li ser wan rakin. Wê ji bo guhartineke gîştî xebat dikir; Guhartineke ramyarî, civakî û aborî. Bîrûbawerîya wê ew bû; ger gelê kurd negihîje mafê ramyarî û bîrewerîya xwe, mafê jinên kurd jî her bi nîve-nîv dimînit.

Bîrûbawerîya Leylayê ew bû, gava di sala 1973 an de dibû endama partiyê, ji rêxirawî Zozikê bo navçeyî Bexda re nameyek nivîsî bû û ev bîrûbawerîya xwe ducar kiribû.

Leyla hevrêya jîyan û mirina şehîd Cewad Hemawendî (31 salî) bû. Bi vî rêgayî peywendîya xwe firawan dibû. Şehîdê nemir Cewad, yekê bû jî endamê herî çalakîyê ya rêxirawî Zozik ya kirêkaranî Kurd li Bexda.

Şehîd Cewad, ne ku endamêkî herî çalak bû, lê belku yekê ji rewşenbîrên ciwan bû li Bexdayê xebat dikir.

Gava ku Leyla hate rêza partiyê, peywendîya wê bi rêxirawî Zozik re her ma bû. Ji ber vê, ne divê ku peywendîya xwe li gel rêxirawî jîyan hebe. Bawerîya xwe ev bû ku di nav kirêkaranî Kurd de dikare zêdetir xebat bike.

Cewad û Leylayê li ser gelî Kurd; bi taybetî alî sosyolojiyê de dest bi nivîsînê kiribûn û pirtûkek amade kiribûn. Lê belê nikaribûn çap bikin. Çûnkî di sala 1974 an de li dijî Kurd şer destpêkir û herdu şehîd ketin destê Beasiyên Bexda. Diyare ku ew pirtûk jî ketiye destê dijmin. Bîrûbawerîyên Leyla û Cewad di sala ew bû ku xebat ne tenê bi rûberû bibit; lê, li nav cergî dijmin de jî bi taybetî li bajarê Bexda divê her dewam bit.

Şehîd Cewad yekê ji wan bû, ku li pêş şerî 1974 an, rejîma Bexdayê lê digeriya. Hêzên Iraqê di dawîya sala 1974 an de carekî xwestin şehîd Cewad bigirin, Lê şehîdê nemir karibû xwe ji destê wan bifilîtîne û xwe bigehîne baregayî Liqî pênc a partiyê li bajarê Bexda.

Maweyek li baregeh dimîne. Ta ku mamosteyê xebatkar şehîd Salih Yûsifî -ko wê demê de wezîr bû- peywendî li rejîmê girêda û dawa kir ku emrê girtinê li ser Cewad rabe. Cewad nikaribû bi azadî bigeriya. Ew di fabriqa zeytûnê de kirêkar bû û di derheqa wî de fermana jî kar derxistinê jî dabûn.

Leyla û Cewad dixwastin li Bexda bimînin û di rêxistinêkî nehênî de kar bikin. Li pey destpêkirina şerê 1974 an, şehîd Cewad li navçeyî Bexdayê berpirsiyarîya nehênî girt ser xwe. Di demekî kurt de jî bi alîkariya Leyla, rêxirawîya navçeyî Bexda carek din kom kirin û dest bi xebata nehênî (dizî) kirin.

Şehîd Cewad di sala vî demê de bi nehênî bi berpirsiyarîyê Liqê Pênc re peywendî danibû. Hingê baregeya Liqê Pênc di herêma rizgarkirî de bû. Gava Cewad ji wir vedigere Bexdayê, Beasiyan pê agahdar dibin, çalakîyên wî û Leylayê diyar dibin û wan her du li gel gelek xortên Kurd ên din digirin û davêjin zîndanê.

Bo demekî kurt de -wekî her timî- fermana darxistina pênc kesan dan. Navê Leyla û Cewad li pêşiyê bû.

Roja 30.4.1974 a Leyla û hevrêyên wê jîyanên xwe yê paqij di xebata gelên xwe de dibexşînin. Roja dawî rejîma Beasî hov navên ev kesena belav kir.

Darxistina Leylayê û hevrêyên wê di nav xebatkar û gelê Kurd de zor şin û reşgirêdayî kar xist. Kuştina Leylayê de; bîrûbawerîya Leylayê hêzek mezin kire nava jinên Kurd. Edî jinên Kurd jî bi tundî dixwastin di xebata netewa xwe de beşdar bibin.

Navê Leyla Qasim tenê li Kurdistanê Başûr belav nebû. Navê wê her çar perçeyên Kurdistanê de belav bû. Ew, ji bo jinên Kurd bû nişaneke ku ji bo Kurdistanê bê westan xebat bikin...

Leyla şehîd bû, Lê belê, li pey wê zor Leylayê din jî dayik bûn...

Hevalekî Leyla Qasim

8 ADAR
roja
jinên
cîhanê

Irak'ta İnsan Hakları ve Demokrasi için Çağrı

“Gerçek Demokrasi, Gerçek Otonomi”

□□□ 27 Arap ve Kürt politikacı ve aydını Irak'ta anayasal ve meşru bir düzenin sağlanabilmesi için, uluslararası kuruluşlara bir çağrı yaptı. Çağrının tümünü okuyucularımıza sunuyoruz □□□

Irak bütün yetkileri elinde toplamış bir kişi tarafından yönetilen totaliter tek parti diktatörlüğü altındadır. Bu kişi insanların yaşamına veya ölmesine karar verebilmekte, ordunun, istihbarat ve gizli servislerin tüm yönetimini elinde tutmaktadır.

Yönetimde halk temsil edilmemektedir. İnsan haklarına saygı yoktur. Muhalefet acımasızca ezilmektedir. Tutuklamalar, işkenceler, (dava edilmeksizin) idamlar günlük hayatın bir parçası olmuştur.

Mevcut rejim, komşu İran ile ülkeyi yıkıma sürükleyen bir savaşa girmiştir. Kürtlere karşı kimyasal silah kullanmış ve kırsal kesimi imha etmiştir. Orta ve Güney Irak'ta yüzbinlerce insan vatandaşlıktan atılmış ve sınır dışı edilmiştir. Ulusal ekonomi, savaş ve yanlış projeler ile yıkıma uğramıştır. Dış borç olağanüstü boyutlardadır.

Bu duruma bir son vermek amacıyla, değişik siyasi görüşlerden Irak vatandaşları bir araya gelerek Irak'ta insan haklarına saygı için bir çağrı yapma kararına varmış, Irak ve Dünya kamuoyuna sunulmak üzere çeşitli talepler hazırlamıştır. Uluslararası kuruluşlar ve insan hakları grupları, bu talepleri desteklemeye çağrılmaktadır. Halkımız (Kürtler) mirasımızın gerçek ilkelerini ve çağdaş dünyanın politik değerlerini içeren uygar bir yönetim biçimine ulaşmada kararlıdır.

Anayasal ve meşru yönetimin önkoşulları şunlardır:

1- Basın, siyasi ve sendikal örgütlenme, toplanma, gösteri ve

grev özgürlükleri dahil tüm demokratik özgürlüklerin tanınması.

2- Bütün politik tutukluların ve politik mahkumların serbest bırakılması ve eski işlerine geri alınması.

3- Bütün mültecilerin geri dönmeleri ev ve diğer mülklerine hükümet tarafından el konulmuşsa, tazminat ödenmesi.

4- Güvenlik ve istihbarat servisleri gibi tüm baskı aygıtlarının dağıtılması, bu kuruluşların halka karşı suç işlemiş unsurlarının yargılanması ve gerçekten ülkenin güvenliği ve barışını savunacak tamamen yeni güvenlik örgütlerinin kurulması. Yasamanın bağımsızlığı ve saygınlığının yeniden sağlanması.

5- "Öncü Parti" sisteminin, Devrim Komuta Konseyi'nin ve sözde Ulusal Meclis'in kaldırılması, Temsili meclis seçimlerini hazırlayacak tarafsız bir ulusal hükümetin kurulması, temsili meclis'in, güçler ayrımı ilkesine, siyasal çoğulculuğa, iktidarın barışçı yollardan el değiştirmesini ve siyasi despotluğu yasaklayan ilkelere dayalı kalıcı bir anayasa hazırlanması. Böyle bir sistem bütün vatandaşların eşitlik ve özgürlüğünü, yasaların üstünlüğünü ve ırk, mezhep veya siyasal düşünce temelindeki eşitsizliklere karşı bütün Iraklıların korunmasını garanti altına almaktadır.

6- Irak bütünlüğü içinde Kürt halkının tüm haklarının tanınması ve bu halkın, 11 Mart Deklarasyonu'nda ifade edildiği şekilde gerçek özerkliğinin sağlanması.

7- Özgür düşünce ve inanç haklarına saygı gösterilmesi, siyasal düşünce, din mezhep ve ırk farkı gözetilmeksizin tüm vatandaşlara eşit olanaklar tanınması.

8- BM'in 598 nolu kararı doğrultusunda İran ile savaş halinin sona erdirilmesi, barışın kurulması, İran İslam Cumhuriyeti ile olan bütün sorunların, kardeşlik ve iyi komşuluk ruhuna uygun olarak, her iki halk arasında ittifak oluşturacak, Irak'ın egemenliği ve ulusal çıkarlarını güvence altına alacak şekilde çözülmesi.

9- Tek parti tiranlığına son verilerek, ordunun yeniden örgütlenmesi ve eğitilmesi, ordunun Irak'a ve Arap ulusuna karşı olan tehditlere karşı koymak göreviyle sınırlanması.

10- Mevcut rejimin, akrabaları ve destekleyicileri tarafından ulusal servetlerin yağmalanması ve kokuşmuşluğuna dayalı ekonomik politikalarının kaldırılması, Irak ekonomisinin, özellikle petrol sanayinin uluslararası tekelere ipotek edilmesi politikasına son verilmesi, ulusal ekonominin bağımsız gelişme koşullarının oluşturulması.

Çağrı metninin gönderildiği yerler:

BM Genel Sekreteri, New York. BM İnsan Hakları Komitesi, Cenevre. İnsan Hakları için Arap Örgütü, Kahire. Arap Birliği Genel Sekreteri, Tunus. Irak'ta İnsan Hakları Örgütü, Londra. Uluslararası Af Örgütü, Londra. İnsan Hakları Gözcüsü, New York. Arap ve Dünya Ülkeleri Kral ve Devlet Başkanlarına, Parlamento üyeleri, Arap ve Dünya basınına.

Çağrı metnini imzalayanlar:

• Ali Abdullah • Sami Abdurrahman • İbrahim Ahmed • Dr. Rahim Ajena • Mesud Barzani • Dr. Faik Butti • Dr. Ahmed Çalabi • Dr. Hasan Çalabi • Saleh Duqla • Dr. Muhamed Bahr Eloom • Selim Fakri • Hani Fekaki • Ahmed Habubi • Dr. Saheb Hakem • Dr. Mustafa Cemaleddin • Felakeddin Kakayi • Dr. Lait Kubba • Resul Momend • Aziz Muhamed • Dr. Tahsin Mualla • Ömer Mustafa • General Hasan Mustafa Nakib • Dr. Mahmud Osman • Muhamed Reşad • Abdülrezak Safi • Celal Talabani • Dr. Mubdir Weis

Batı-Trakya'nın Siyasi Anatomisi

Yunanistan'da her zaman olduğu gibi, özellikle ulusal sorunlar gündeme geldiğinde, tüm iletişim araçları (basın, radyo, TV) konuyu abartır ve günlük politikacılar hemen uyanmaya başlarlar. Kimisi konuyla hiç bir bağlantısı veya ilgisi olmayan yazılar yazar, kimisi çalıştığı gazetenin tirajını yükseltmeye çalışır, kimisi büyük tröstlerin direktiflerine göre konuyu işler. Partilerin çizdiği politikalar çerçevesinde davranılır. Tüm günlük politikacılar ve bilhassa gazete yazarlarının bir kesimi sağa sola koşarak ulusal politikanın anlamını bir iki günde kavramaya çalışırlar ve sonuçta olayların siyasi değerlendirmesini Rus salatasına dönüştürürler.

Diğer yandan geleneksel politikacılarımız yani şu anda devlete hizmet edenler (koalisyon hükümeti) politikalarını (taviz verme) rahat rahat sürdürmektedirler. Böylece, toplumun geniş kesimleri konunun gerçek boyutlarını kavramaktan mahrum kalır ve ulusal politika dışına atılır. Aydın kesimin çoğunluğu ise, ya kendi partilerinin içinde kalarak başka sorunlarla uğraşırlar veya bir kısmı sosyalizme geçiş aşamasını incelerler. Bir kısmı da (özellikle pro-sovyet partilerden) hayatını kurtarmaya çalışır ve hiç bir makro politik soruna çözüm getirmeye çalışmazlar. Ve her şey parti liderliğinin çözüm getirmesini beklerler. Öte yandan çağdaş ulusal politikanın oluşmasından yana olanlar ise, Yunan toplumunun içinde azınlık ve dağıntık olarak yer alırlar.

Meselenin tarihçesi:

Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonra, TC devleti, siyasi olarak galip gelerek kuruldu. Ama Lozan Antlaşması halkların rızası olmadan ve kendi milli sorunlarına çözüm getirilmeden zorla, büyük güçler tarafından kabul ettirildi. Bunun için günümüzde azınlık sorunları şu veya bu şekilde gündeme gelmektedir. Lozan Antlaşması'nın 37-45. maddelerine göre, Yunanistan ve Türkiye karşılıklı olarak azınlıkların

güvenliği ve haklarına saygılı olacaklarını kabul etmişlerdir. Aynı zamanda anlaşmanın muhtevasında dengenin niceliği (iki tarafın) saptanır. Böylece, 1913-1923 arası bölgeyi terkeden müslümanların Batı-Trakya'ya geri dönmelerine hak tanınır. Ve sayıları 106 bin civarındadır. İstanbul'daki Rum azınlığın sayısı (1) ise 103 bin civarında tutulur. Çünkü, Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında ve sonrasında Türkiye'yi terk edenlere geri dönme hakkı Türk kesimince tanınmaktadır. Bunların sayıları da 111.200 civarındadır. Böylece iki kesimde de azınlıklar konusunda bir istikrar sağlanır. Meselenin daha kolay anlaşılabilmesi için burada dikat edilecek iki nokta var.

Birincisi; Lozan Antlaşması'na göre, Batı-Trakya'nın ulusal muhtevası belirlenmiyor, müslüman azınlık olarak niteleniyor. İkincisi; TC devleti tarafından süreç içerisinde Rum azınlığın ulusal haklarına hiç bir saygı gösterilmiyor ve ulusal baskı politikaları yıllarca sürdürülüyor. (2)

Müslüman azınlığın ulusal kimliği

Lozan Antlaşması, Batı-Trakya'da müslüman azınlığı dini olarak homojen görmek ve dil, ırk farklılığını gözönüne almaktadır. Oysa, Batı-Trakya'da yaşayan müslüman toplum ulusal köken olarak üç ayrı kökene sahiptir. 1-Pomaklar, 2- Türkçe konuşanlar, 3- Çingeneler. Bu üç kesimin toplam nüfusu ise yaklaşık 140 bin civarındadır.

Yunan hükümetlerinin sorumluluğu:

Gerçekten Yunan devleti ve sağ hükümetleri, müslüman toplumun dil ve kültürel farklılıklarını görmedi ve onların kültürel kimliklerini geliştirmelerine yardımcı bulunmadı. Onların Yunan toplumuna katılmaları için, nesnel şartların yaratılmasında hiç bir katkısı olmadı. Bu tutumla Batı Trakya Türkleri Türk dış politikasının kucağına itildiler. Bence bu ihanetçi bir tutumdur...

1923'ten beri Yunan devletinin dış siyasetinde zikzaklı bir süreç vardır. Bu da TC'ye birtakım tavizlerin verilmesine neden oldu. (3) Örneğin; Kıbrıs sorununun evrimi; 1930 Türk-Yunan dostluğu, Türkiye'den Batı-Trakya'da hocaların ve müftülerin okullarda, medreselerde ders yapması ve rahat olarak türkçülük propogandası yapabilemesi. Türk konsolosluğunun Batı-Trakya'da olması, diğer bir anlamıyla MİT ajanlarının da görev alması... Bu konularda Yunan hükümetleri ciddi hatalar işlemiştir. O dönemlerde Yunan hükümetlerinin akılları fikirleri yalnız ve yalnızca komünist avında başarılı olmaktadır. Şu anda Batı-Trakya'da orta öğretim ve muadili (imam hatip) okullarda türkçe eğitim yapılmaktadır. Kendi dernekleri ulusal nitelikli olarak işlemektedir. Yerel gazeteleri, özel radyo istasyonları türkçe

yayın yapmaktadırlar. Şimdi de bağımsız milletvekillerini Yunan meclisine gönderiyorlar ve milliyetçi, ayrılıkçı bir zeminde Türk Konsolosluğu'nun yardımlarını esirgemedi hem içte hem dışta aleyhte propoganda yapıyor...

Mc Carthy soğuk savaş dönemi

En karakteristik misal, azınlığın mebusu seçilir seçilmez, İslam Konferansı'na katılıp Yunanistan'ı protesto ederek güya "Türk" azınlığın insan hakları gasp ediyormuş vs. Gayesi; meseleyi, iç sorundan uluslararası bir mesele haline getirmeye çalışmaktır. Tabii bu Ankara'nın desteğiyle olmaktadır.

Türk devletinin tutumu:

Bildiğimiz gibi TC devletinin dış politikası genelde yayılmacı Pan-Turkist ilkelere hareket ederek, taşrada bulunan ve türkçe konuşan, "Türk" kardeşleriyle veya soydaşlarıyla kaderini ve topraklarını birleştirmek amacıyla gütmektedir. "Büyük Türkiye" ideali hatta Çin Seddi'ne varma planları halen tedavülde.

Biz Yunan demokrat, yurtsever aydınları olarak bunun farkındayız... TC, çok yanlış dış politikasıyla, temel ilkelere dayanarak uzun vadeli yayılmacı politikasını gütmektedir. Bunun en karakteristik örneğini geçenlerde Erdal İnönü açıklamasıyla verdi. İnönü: "Türkiye'de hükümetler değişebilir ama dış siyaset aynen devam eder" açıklamasında bulunmuştu. İnönü bu açıklamasıyla aynı zamanda askeri bürokrasiye saygılı olacağına dair bir teminat da vermektedir. Şimdi TC, zavallı müslüman azınlığı bir baskı aracı olarak kullanarak, Yunan devletine şantaj yapmaktadır. Diğer yandan, bunca yıl bu insanları çeşitli yöntemlerle Türk olduklarına ikna etmeye ve uluslararası düzeyde onların savunucusu ve garantörü olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Olayların bu aşamaya gelmesi, TC'nin, Yunan hükümetlerinin zaafından faydalanmasıyla mümkün olmuştur. TC ayrıca işgalci tutumuyla o bölgede yeni bir Kıbrıs yaratma hayalini de taşıyor. Bu konuda hiç bir kuşkuya yer yoktur.

TC'nin demokralığı.

TC'e dışarıya mürhüm olduğu kadar demokrat ve uygar olduğunu göstermek ister. Bu kampanyaya, Türk "demokratları" ve icazetli komünistler, devlet rasyonelleri içerisinde katılmaktadırlar. Fakat asıl gerçek öyle midir? Hayır tabii, ilk önce sunu belirtelim; TC tarafından izlenen politika Davos görüşmesinden sonra yürürlüğe girmiştir. Zaten biz, kesinlikle Davos görüşmesine ve diyalogun mevcut şartlarda başlamasına katışydık.

Unutmayalım; TC sınırları içerisinde nüfusu 12-15 milyonda olan Kürt-ulusu yaşamak-

tadır ve toprakları Türk ordusu tarafından işgal edilmiştir. Resmî devlet ideolojisi, devlet sınırları içerisinde Kürt diye bir milliyeti, kürtçe diye bir dili kabul etmez ve Kürdistan diye coğrafi bir bölgenin olmadığını savunur. Kürtlerin fikirlerini yazılı ve sözlü olarak kürtçe açıklamaları TC anayasasına konan maddelerle yasaklanmıştır. 1982 Anayasası'nın 26-28 maddelerine göre, yasaklanan dil kürtçedir. Kürtleri bir araya getirecek, ulusal demokratik haklarını esas alan, siyasi, mesleki veya demokratik örgütler de kurulamaz. (4)

2510 sayılı Mecburi İskan Yasası madde 4-A) "Türk kültürüne bağlı olmayanlar" der, bu yasa muhtevasında ırkçılık taşımaktadır. İşte bu ve benzeri ırkçı, şoven ve anti-demokratik yasalara sahip olan TC devleti, bir yandan da demokrat görünmeye, azınlıkların savunucusu olmaya çalışır. Acaba, Türkiye'nin "Doğusunda" (Kuzey-Kürdistan) yaşayan mazlum Kürt ulusu, Batı-Trakya'daki müslüman azınlığın faydalandığı demokratik haklardan faydalanabiliyor mu? Hayır... Bu hakları savunan Kürt yurtseverleri TC hapishanelerinde çürütülmektedir.

Diğer yandan Türk devleti istediğinde Lozan'ı savunmakta istediği zaman da Lozan antlaşmasını çiğnemektedir. (5) Herhalde gelecekte yeni bir Lozan'ın imzalanacağı kesin. O açıdan Kürt ve Ermeni halklarının duyarlı olmaları gerekir.

Batı-Trakya'da durum:

Türk Konsolosluğu ve Gümölcine'li mebus tarafından izlenen milliyetçi politika nedeniyle, hıristiyan halkta büyük reaksiyon oluştu. Bu reaksiyon, bir yandan Türk milliyetçi politikasına, diğer yandan Yunan devlet politikasının ilgisizliğine karşıydı.

Şu an için alınacak tedbirlerin en acilleri, devlet tarafından üretim için ve genellikle bölgenin kalkınması için yatırımlar yapılmasıdır. Sovyetlerden gelen soydaşlarımızı nasıl tesisler hazırlıyarak yerleştirdiysek, müslüman azınlığın da bu tür bir yöntemle Yunan toplumuna katılmasını sağlıyabiliriz.

Yorgo BACA
Atina

Dipnotlar

1-1908 de bine yakındı.
2-Bakınız: Kürdistan Press Sayı 40,31,29.
3-Yunanistan dış politikası ve Türkiye'nin durumu, Politis Gazetesi Ekim 1989.
4-Bkz. Rızgari Sayı 19-20.
5-Gelecek sayılarda-Lozan ile ilgili yazacağım.

Neydi, Nusaybin'de ateşlenen ve bir anda, Cizre, Silopi, Silvan, İdil, Kızıltepe ve Midyat başta olmak üzere dörtbiryarı saran alev ateş? Neydi, bu yerleşim birimlerinde alışılmışın dışında olan? Neydi, beşbinleri on binleri sokağa döken, çılgına çeviren? Neydi, kitleleri kepenkleri kaptmaya iten, camiden sloganlarla barikatlara yönelten? Neydi, sıkılan "rambo" kurşunlarıyla dalından birer birer kopup düşenler?.. Evet neydi, zulmün eşliğinde "Yaşasın Kürdistan!" sloganlarıyla gökyüzüne yükselen? Evet bunların hepsi neydi? Evlat acısının apolitik duygusal tepkisinin bir feryadı mı; yoksa töre gereği, mutlaka yapılması zorunlu dini seremoninin fukara gerekliliği mi, ya da kendiliğinden gelme kitlesel muhalefetin doruğa ulaştığı bir birikimin patlamasının dışa vurumu muydu? Evet bunların hepsi neydi? Bir ütopya mı, bir düş mü? Hayır, bunların hepsi ne bir ütopya ne de bir düştü... Bunların hepsi sömürge Kürdistan gerçekliğinin ta kendisiydi. Dağlarında yüzyıllardır sönmeyen söndürülemeyen isyan ateşinin yeniden yükselerek alevlenişiydi...

Bilindiği gibi Kürt tarihi zulme, vahşete ve sömürüye karşı gerçekleşen sayısız direnmelerle doludur. Bunlar Feodal ve ulusal direnmeler olarak varlanmışlardır. Günümüzde de tezahür ettiği gibi, her ulusal ve toplumsal başkaldırı, sömürgeci - emperyalist işbirliği ve entrikalarıyla boğazlanmıştır. Boğazlanmaya aktif çaba sarfedilmektedir. Kuşaklar birbirlerine miras olarak adeta acı ve gözyaşı bırakmışlardır. Ancak bugün Kürt halkı ve yiğit devrimci-yurtsever evlatları kendilerine reva görülen bu esaret zincirlerine artık hayır diyerek meydanları dolduruyorlar...

Güncel gelişmelerin anımsattıkları

İşte bugün Nusaybin'den yükselen ve ülkemizin dört bir yanında yankılanan ses, bu sestir. Bu ses ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin ayak sesleridir. Bu ses ne ilk ve ne de son ses olacaktır. Bu sesi iyi algılamak ve bilince çıkarmak gerekir.

Günlerdir, iktidarıyla muhalefetiyle TV'siyle, basınıyla, askeriyeye, siviliyeye emperyalizmi kaşıdıran, devleti ayağa kaldıran, tüm sömürgeci kişi ve kurumları aynı noktada düşündüren, yoğunlaştıran ve uzlaştıran "Milli Birliği" ve alınacak önlemlerde mutabıklığı sağlayan, olası bu ayak seslerinin gerçekleşecek uzun vadeli sonuçlarıdır...

Bu uzlaşmanın en somut ifadesini, aylardır muhalefet tarafından "meşru" görülmeyen ve ciddiye alınmayan Cumhurbaşkanı'nın "zirve" önerisine verilen yanıtta görmek mümkün. Kimi muhalefet lideri ülkenin "birliği ve bütünlüğü"nü gerekçe göstererek katılacağını belirtirken, kimi muhalefet liderleri de şimdiye kadar görüşmemenin gerekçesini "protokoller"dir diyerek karşı karşıya buldukları "felaketin" uzun vadeli sonuçlarının doğuracağı faturasının bilincinde sorumlu tavır sergilemektedirler.

Nesimi YAMAN

Ecevit gelişmeleri, "Mardin'in ilçe merkezlerindeki olaylar, terör eylemi değil, kitle hareketidir. Türkiye bir sosyal olayla, bir sosyal patlamayla karşı karşıyadır" derken, Demirel: "fırtınanın ayak sesleri" diye betimliyor. İnönü ise; "kayıp verici" olarak yorumluyor ve arkasından hükümete, "ülke bütünlüğünü tehlikeye atamazsınız" diyerek, babasına benzeri radikal tutumlar takınarak, radikal önlemlerin alınması için hükümeti uyarmaktan öte, adeta tehdit ediyor.

Nihayet, 28 Mart'ta Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplandı. Vitirine yansıyan yanlarıyla MGK, muhalefet ve iktidar çevrelerinin öze-

si, bütün sömürgeci güçlerle işbirliklerinin şimdiki ihtiyaçlarına yanıt verebilecek şekilde kısa ve uzun vadeli tedbirler aldı. Yani Kürdistan'ın işgal totolojisinin bir kez daha amelîyat masasına yatırıldığını görüyoruz.

Alınan önlemler paketi, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini, gerek "ülke" içinde ve gerekse uluslararası düzeyde boğazlamayı hedeflemektedir.

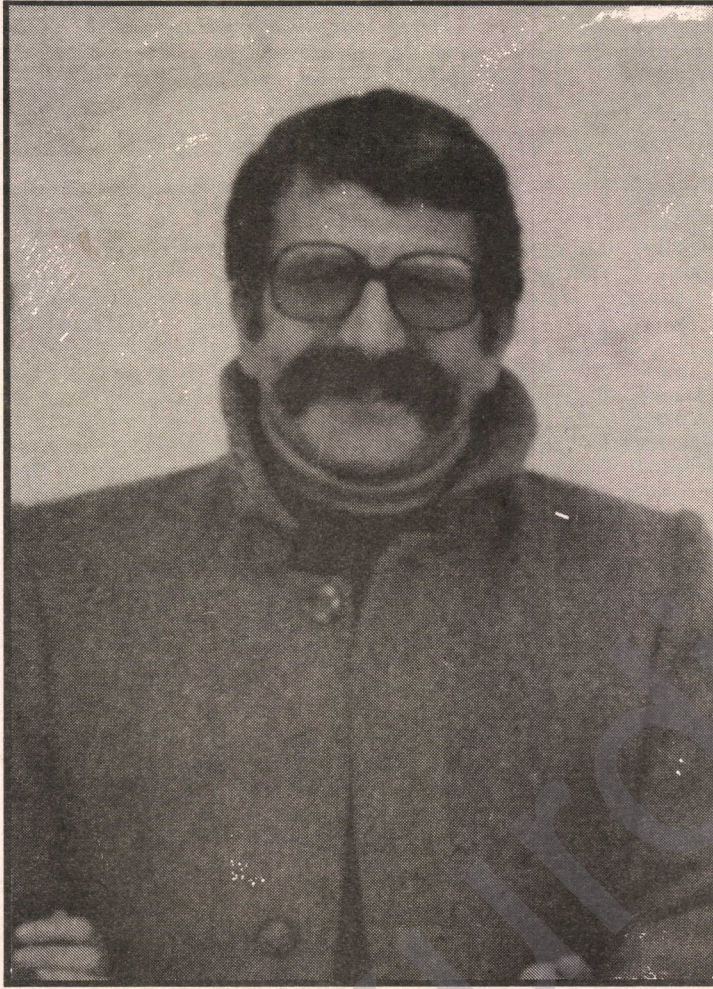
Uluslararası düzeyde hala ayak diretmesine karşın emperyalist çözüm önerilerine doğru kulaç atmaktadır. Başlangıcı ve sindirilmesi bugün biraz sancılı da olsa "kültürel özerkliğe" herkesin yavaş yavaş alıştırılmaya başlandığını gözlemek mümkün. Çünkü bölgede (Ortadoğu'da) gerek emperyalizm ve gerekse reel sosyalizm, mevcut statükonun bozulmasını ve dengeğin değişmesini istememektedir... Çözüm olarak, dört sömürgeci devletin sınırları içinde, insan haklarını temel alan bir çerçevede, sömürgeci devletlerin bir iç sorunu olarak Kürt sorununu ele almakta ve buna denk reformist önermelerde bulunmaktadır. Emperyalizmin yaklaşımını anlayabilir, sindirebiliriz. Ama, "sosyalist dünyanın" iğrenç geri tavrını asla. Enternasyonalizm adına utanç duyulacak bir durumdur.

Sömürgeci bölge devletleri olan İran, Irak ve Suriye Kuzey Kürdistan'daki gelişmelerden kaygı duymaktadırlar. Çünkü, her kazanılan mevzi kendilerinin ortak mevzi kaybedişleridir. Tehlike ortaktır. O halde tehlikenin bertaraf edilmesi de kolektif olmalı. Riziko birlikte göğüslenmeli. Yakın tarih bu pratiğin somut örnekleriyle doludur. Berzenci hareketinde de, Ağrı dirinmelerinde de vb. Günümüzde de sömürgeci devletler arasındaki çelişki ve çatışmalar hangi nitelik ve boyutlarda olursa olsun, tehlike ortak çıkarlara yönelmediği hemen iş ve güç birliğine gitmektedirler. Ortak düşmanlarına karşı ortak aktif politikaları gündemlerine sokmaktadırlar. Yakında TC devleti bugün El Bekaa'ya İran, Irak ve Suriye'nin sınırlarındaki Kürt bölgelerine "sınır ötesi operasyonları" veya "sıcak takip" veya "İsrail askerleri saldırı taktikleri" (ki İsrail ile diplomatik ilişkiye geçmek ve anti-terör timlerini İsrail vahi düzenlemek eğiliminde TC vb. gibi) benzeri "anti-terör" timlerinin ani baskınları şeklindeki saldırılarıyla kendisini daha aktif ortaya koyabileceği hissini vermektedir.

"Ülke" içinde de önce ortamın durulmasını sağlayacak askeri ve polisiye önlemleri alacaklar. Bu önlemlere paralel olarak sınırları maksimum düzeyde tahkim edecekler. Ayrıca bugün Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası verilerine göre, dolar bazında, bölge halkının kişi başına düşen yıllık gelir ortalaması 280 dolar olduğuna, bu tutarın ise, "açlık sınırı"na denk düştüğünün bilincinde olarak toplumsal patlama grafiğini düşürmek için belediye vb. kurum ve kuruluşları minimum düzeyde beslemek, atıl durumdaki işletmeleri faaliyete sokmak. Bölgeye devlet işletmeciliği temelinde yatırılmaları daha duyarlı yaklaşmak ve alt seviyede yatırım (GAP hariç) yapmak, çitçi ve köylüye Ziraat Bankası kanalıyla daha yakından gitmek. Stratejik ve lojistik yerleşim birimlerini en kısa zamanda boşaltmak. Eğitim kurumlarını, yatılı bölge okullarında merkezileştirmek, mevcut Özel Harekat Timleri yanında bugünlerde sıkça konuşulan Amerikan tipi SFG (Special Forces Group) profesyonel jandarma ve polis kuvvetleri ile İsrail tipi anti-terör timlerinin organize edilmesi düşünülmektedir. Ve daha bir dizi ek önlemler.

Devleti bu kadar panikleten, MGK Kurulunu olağanüstü toplantıya oturtan, Cumhurbaşkanı'nı muhalefet liderleri ile "zirve toplantı"larına yönelten, bu gelişmeleri kendiliğinden gelme kitle gösterileri olarak değerlendirmek, ya olguyu görmemek, ya da küçümsemek olur. Gelişmelerin seyri dikkatle incelenirse, başlangıçta basit ve dar bir organizasyondan giderek daha kompleks bir pratik eylemlilik sürecine, siyasi inisiyatifin damgasını vurduğunu görmek mümkün.

Başlangıç itibarıyla ne olursa olsun, bu gelişmeler muhtevası ve sonuçları itibarıyla ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine genel anlamda

□□□ Nesimi Yaman politik faaliyetlerinden ötürü, 1983 yılında yapılan Rızgari operasyonlarında tutuklandı. Uzun ve ağır işkencelerden sonra, bir grup arkadaşı ile birlikte Rızgari Davası'ndan yargılanan Yaman ve üç arkadaşı idama mahkum edildi. Cezası sonradan müebbetle çevrilen Nesimi Yaman halen Antep E Tipi Cezaevi'nde hükümlü olarak bulunmakta □□□

Foto:ANK•arşiv

taşıdığı gelenek ve mücadele değerleri çok önemlidir. Sol çevrelerce ister Avrupa başkentlerinde, "halk ayaklanması" olarak isterse bir "Kürt İntifadası" olarak değerlendirilsin...

Güncel olması ve çok söz edilmesinden ötürü, "intifada" kavramına değinmeden geçmek doğru olmaz. Günümüzde eklendiği Kürt sözcüğüyle bütünlük olarak "Kürt intifadası" olarak anılmaktadır. "intifada"nın nasıl ve hangi amaca yönelik bir araç olduğuna bakarsak, bilindiği gibi "intifada" arapça bir sözcüktür. Bu sözcük meşruiyet temelinde yükselen kitlesel tepkinin adıdır. Aynı zamanda Doğu'daki eşitlik ve özgürlük hareketinin bugün ulaştığı yeni aşamanın da adıdır. Yani İsrail tarafından yıllardır işgal altında tutulan Filistin topraklarında yaşayan Filistin halkının "özgürlük" kavgasına katılımının bir ifadesidir. Milyonlarca Filistinlinin yarım asıra yakın savaşımının geline kesitindeki rutin bir biçimidir. Orijinalitesi işgalci İsrail silahlı kuvvetlerine, tanklarına, makinalarına ve kariyerlerine Filistinli çocukların taşlı, sopalı, sapanlı onurlu karşı koyuşlarında yatmaktadır. Fiili ama pasif ve devrimci bir eylem türüdür. Bilinçli ve organizelidir. Gerekli görüldüğünde devreye sokulmakta gerekmedikçe de hemen geri çekilmektedir. Anti-ışgalci bir öz taşıdığından dolayı ilerici bir karaktere sahiptir. Ne vakti bu araç ortaya çıktığında, ilerici bir karaktere sahipken kullanıldığı amaçlara göre farklı niteliklere de bürünebilir.

Örneğin FKÖ açısından hayati derecede bir diplomatik baskı aracı işlevini görmüştür. Dünya kamuoyunun, Filistin mücadelesine kulak kabartmasında, azımsanmayacak boyutlarda katkısı olmuştur. Ancak hizmet ettiği hedef "gerçek" "kurtuluş" uzak, emperyalistlerin, reformist çözüm önerilerinin gerçekleşmesi olayıdır. Bu kapitalizmin savunulması ve toplumsal devrim hedefinin dinamitlenmesi demektir. Bu yanıyla sonuç aşamasında Filistin gerçeğinde gerici bir fonksiyon göstermektedir. Ancak Marksist-Leninist bir önderlik altında, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinin gerçek hedeflerine ulaşmasında büyük bir rol oynayabilir. Ulusal ve Toplumsal kurtuluş mücadelesinin devingen aktif dinamikleri olabilirler.

İşte bugün Kuzey Kürdistan'ın muhtelif yerleşim birimlerinde meydana gelen gelişmeleri böyle bir potada eritmek gerekir. Geline noktada artık, ulusal kimlik içsel olarak sahiplenmektedir. Kürdistan halkı bu olguyu bilince çıkarmış ve açıkça savunmuştur. Fiili protesto sloganlarla kendisini somutlamıştır. Devletin bütün baskı ve önlemlerine yoğun tutuklama ve cinayetlerine

karşın, "Kürt İntifadası" mecrainda akmaya devam etmiştir. Karyerlerin ve panzerlerin eşliğinde Özel Harekat Timlerinin halka yönelik saldırılarına karşı taşlı sopalı yanıt verilmiştir. Bu sıcak pratik süreçte, kadınların ve özellikle çocukların aktif yer alması dikkat çekicidir. Çocukların Filistin türü zafer işareti yapmaları da yabana atılacak gibi değil. Bütün bunlarla beraber adım adım barikatların üzerine yürüyen ve barikatları birer birer söktüren kitlenin kararlı tavrına ancak saygı duyulabilir.

Kısacası Kürt halkı bugün artık bir yüzyıla yakın zaman parametresi içinde, iradesi dışında, düzenli devlet terörü ve politikalarıyla zorla kendisine giydirilen esaret gömleğine kurşun sıkmaktadır. Mevcut devrimci durum buna el vermektedir. Bu ortamda, ileriki dönemlerde "intifada" eylemlerinin yayılarak, yaygınlaşarak genişleyeceğini ileri sürmek mümkün. İşte şimdiden bu toplumsal gelişmelere siyasi inisiyatif koyarak ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine hizmet eden bir araç olmasını sağlamak gerekir.

Genel bir ayaklanmanın öznel koşulları henüz tamamen olgunlaşmamışsa da gidışat o yöne doğru inmvelenmiştir. Bu evrilmeyi iyi saptamak, aynı zamanda bugünden yarına herşeyin olup biteceği sanısının aldatıcı yörgünesine de sürüklenmemek gerekir. O nedenle gelinen noktada farklı program ve mücadele anlayışlarına sahip olursa da, bütün siyasi kişi ve örgütlerin öncüllerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Günümüzde Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi yalnız bırakılmış ve tecrit edilmiştir. Bu kavga'nın radikal siyasal güçleri tasfiye etmekle başbaşa bırakılmıştır. Ancak bunu hızla boşa çıkarmak gerekir. Bu devrimci bir görevdir. Kuzey Kürdistan'da mevcut devrimci durumda bunu yapmak mümkündür. Bunun koşulları vardır. Bu avantajlı durum içinde tasfiyeyi önlemenin tek yolu, ideolojik, siyasal, diplomatik ve silahlı mücadele boyutunda savaşmaktır.

Eğer intifadaların ulusal ve toplumsal mücadele kanallarına akması isteniyorsa; eğer somut siyasi pratikde kitleler, reformistlere teslim edilme istenmiyorsa; emperyalist bataklıklarda kulaç atanlara, çare arayanlara hayat vermek istenmiyorsa, BEKLEMEK NİYE? Kürdistan'da verilen ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine yönelik bütün yanlış yaklaşım ve siyasi komploların rengi ancak böyle açığa çıkarılabilir.

26 Mart 1990
Antep Cezaevi

Mayıs 1960, I-KDP Kongresi • Soldan, sağa; Nuri Şaves, İbrahim Ahmed, Dr. Murad Aziz

Foto: ANK • Arşiv

“Barzani’ye karşı savaşmak istemiyorduk...”

Bölüm 5, Sayı 80, Sayfa 7’de

Polit Büro olarak tavrımız netti. İçimizde bir sorun yoktu. O sırada Celal Talabani, silahı bırakıp, kentlere yerleşerek, parti çalışmalarını sürdürmenin en doğru alternatif olduğu görüşünde idi. Böylece peşmerge güçlerimiz ile Molla Mustafa arasında çatışmaya da meydan verilmemiş olacaktı. Bu görüş egemen hale gelmedi. Burada ilginç bir durum söz konusu. Bu öneriye en sert şekilde tepki göstererek, karşı çıkan ve “Tek kurşunum kalıncaya kadar Barzani güçlerine karşı savaşa gireceğim” diyen Nuri Şaves’i. Nuri Şaves’in kalp hastası olduğu da herkesce biliniyordu. “Sen bu kalple böyle diyorsan, biz niye demiyelim...” Böylece direnme, kendi güçlerimizi savunma, kararına vardık.

Bizim güçlerimizin bir bölümünü Molla Mustafa anlaştığımız dönemde satın almıştı. Arkadaşlar benim İran’a gitmemi istediler... Eskiden parti üyesi olan ve halk tarafından sevilen Refik secdeyi Çarkurne’de aşiret reisleri ile birlikte yanıma gelerek 900 dinar para getirdi. O zaman için iyi bir para idi... Arkadaşların kararlılığı üzere benim İran’a gitmem gerekiyordu.

□ O sırada Molla Mustafa’nın İran’la ilişkileri yok muydu?

□ Vardı... Bizim bir radyomuz vardı. İran’a gidereyak radyoda bir konuşma yapıp, Molla Mustafa’nın hükümet güçleri ile birlikte bize saldırdığını söyledim.

□ Hükümet ve Molla Mustafa hangi tarihte size saldırı hazırlığı yapıyordu?

□□1964 Temmuzunda. Onlar Şarbajer Mawet ve aşağı bölgelere saldırıyorlardı. Aşiretler de onlarla idi. Savaşta ele geçirilen herşeyi talan etme hakkı verdiklerinden, saldırılar yoğundu. Ayrıca kim nereye ele geçirirse, ona kalacak diye bir karar çıkarıldığı için, saldırılar çok yoğundu.

Ömer Dıbbe savaşmak istemeyenlerden biri idi. Ateşli bir şekilde çatışmadan yana tavır koyan Nuri Şaves tedavi olmak ve propaganda yapmak için 6-7 Temmuz’da Avrupa’ya gitti...

Ben de hudut bölgesinde bir yer temin etmek üzere İran’a gittim. Benim arımdan peşmergeler de geldi. Tahran’a gittim. Irak’a geçmemize müsaade edilmesini istedim. Tahran’da “Molla Mustafa ile anlaşmazlığınız nedir? Onu öğrenmek istiyoruz.” dediler.

Tahran’da Mehabat’a gitmemizi oraya yerleşmemizi istediler. Mehabat’a döndüm. Mehabat’ta İran askeri yetkilileri ile görüştük. İran heyetinde SAVAK yetkililerinden Başbakan yardımcısı da bulunuyordu. Başka yüksek rütbeli generaller de vardı. Hudut bölgesinde bulunan bazı arkadaşlarımız da bu görüşmeye katıldı. Kendilerine isteklerimizi ilettik.

Biz, bütün adamlarımız için maaş istedik. Tabii onların adamlarımızı sayacak durumları yoktu. Bu isteğimiz makul değildi. Ayrıca İran Kürtlerine iyi davranmalarını istiyorduk. Durumumuz pek iç açıcı olmasına rağmen, yine de önemli koşullar ileri sürüyorduk. Onlar da bizim kendilerine muhtaç olduğumuzu, bize yardım etmez-

lerse yokolabileceğimizi düşünüyorlardı... Bu zayıf durumda bu tür istekler ileri sürdüğümüzden, bize yardım ederek, kendi elleri ile başlarına sorun yaratacaklarını görüyorlardı...

Yine de isteklerimizi dinleyip, Şah’a iletceklerini söylediler. Bizimle görüşen aynı heyet, oradan Molla Mustafa ile görüşmeye gitti. Molla Mustafa ile görüşüyorlar. Molla Mustafa, “Sizin yanınıza gelen Polit Büro ekibi hem sizin hem de bizim düşmanımızdır. Birakin dışarıya gitsinler” diyor.

İran’a gelen güçlerimiz için, resmi yetkililer, bilmem hangi kanun maddesini gerekçe göstererek, güçlerimizin huduttan bilmem ne kadar kilometre uzaklaştırılmaları gerektiğini söylediler. Sonuçta, güçlerimizi silahtan arındırıp, Hamedan’da oluşturulan bir kampa yerleştirdiler.

Biz buna karşın Şah adına bir söz verilmesini istedik. Şartımız: Irak’a dönmek istediğimizde, bize engel çıkarılmaması ve silahlarımızın teslim edilmesi idi. Ayrıca Molla Mustafa’nın da bizimle savaşmama sözü vermesini istiyorduk. Ne de olsa içine düştüğümüz konumu anlayacağımızı sanıyorduk...

Bu yer değiştirmede bir sorun vardı. Yerimizin değiştirileceğini öğrendikten sonra, radyomuzu çalıştırabileceğimiz bir yer bulmak gerekiyordu. Radyonun Irak hududuna yakın olması ve Molla Mustafa’nın ve İran hükümetinin eline geçmemesi gerekiyordu. Radyo İran-Irak hududunda Şivî Şevça’da idi. Seyyar olan radyomuz oldukça ağırdı. Taşınması büyük bir derti. Biz İran’a geldiğimizde eş-

yarlarımızı yerleştirdiğimiz 16-17 büyük çantayı da birlikte getirmiştik. Çantalarından II’inin içinde ne varsa atıp, radyo parçalarını koymayı düşünüyordum. II çanta boşaltık, radyoyu çantalara yerleştirdik. Zaten İran yetkilileri çantaları arayacak kadar sıkı bir kontrol yapmıyorlardı. Bu çantaları, yükleyip, iki peşmergeye teslim edip, Tahran’a gönderdik. Çantalar Tahran’da kaldığımız eve vardığında, çantaları açıp, radyoyu monte edecek kimse yoktu... Dinamonun dışında herşey tamamlandı...

İran bu radyonun Avrupa’da getirildiğini sanıyordu. Bu radyonun nereden geldiğini, hangi ülkeden alındığını öğrenmek istiyordu. Batı Alman malı idi... İran’daki durumumuz hiç iç açıcı değildi. Dışarıya gidişimizde, Irak’a gidişimizde engel oluyorlardı... Humeyni döneminde öldürülen İranlı bir yetkili vardı. Ben bizim bazı arkadaşlarımızın kötü muameleye maruz kaldığını öğrendim, tutuklananlar vardı. Bu konulardaki şikayetlerimizi bildirmek üzere gittim... Bizim görüşüğümüz heyet Molla ile de görüşmüş, onunla anlaşmıştı... Molla Mustafa nasıl istiyorsa açıktan açığa öyle davranıyorlardı. Benim kalcıp, kendisini kötülemeyeceğimi de biliyordu...

Şikayetlerimizi ilettiğim yetkili söylediklerimi hiç ciddiye almadı. “Sizin İran dışına çıkmanıza müsaade etmeyiz, Celal Talabani ve senden başka hiç kimse İran dışına çıkamaz. Diğerlerinin tümü burada kalacak...” dedi.

Bu görüşmeden bir sonuç alamadık, bazı arkadaşlarımız tutuklu idi...

□ İran’da ne kadar kaldınız?

□□1964 Temmuz sonunda İran’a gittik. Sonradan Hemedan’a geldik. Orada uzun bir süre kaldık. 1964-65’te İran’da idik.

□ Siz İran’a gelinceye kadar PB güçleri ile Molla Mustafa güçleri arasında büyük bir çatışma oldu mu?

□□Çatışma oldu, ama büyük çaplı çatışmalar olmadı. Çünkü biz çok çabuk bir karar çıkararak, güçlerimizin çatışmalara girmemelelerini istedik...

Bir suikast sonucu uçağı düşen Abdulsalam Arif öldü...

Bizim bazı PB ve MK üyesi arkadaşlarımız Irak’ta kalmışlardı...

Son mermisine kadar savaşacağını söyleyen Nuri Şaves Avrupa’dan dönmüştü. Avrupa’da iken Molla Mustafa’ya karşı çok propaganda yapmıştı. Beyrut’a döndüğünde bana mektup yazarak, Tahran’a gelmek için 600 dolar istedi. İran Elçiliğine kendi istediği parayı gönderdik. Nuri Şaves parayı alamadan, bize haber de veremedi Bağdat’a oradan da Molla Mustafa’nın yanına gitmişti.

Biz Abdulsalam Arif’in ölümü üzerine bir bildiri yayınladık. Molla Mustafa’ ile ulusal bir cephe kurmaya hazır olduğumuzu da açıkladığımız bu bildirinin yayımlandığı sırada, denildi ki, Nuri Şaves, Salah Yusufi ve bazı kişilerden oluşan bir heyet sizinle görüşmeye geliyor.

İran hükümeti bizim gitmemize engel olmadı. Irak-İran hududuna yakın bir yerde görüşmeye gittik. Onlar da oraya gelmişlerdi.

□ Salah Yusufi ve diğerleri Molla Mustafa’yı temsil mi gelmişlerdi?

□□Hayır... Salah Yusufi o dönemde MK üyesi idi. Ara bulmaya çalışıyordu. Ancak, orada kalmıştı. İyi şeyler söyledi... Molla Mustafa şartlardan birisini kabul etmemişti.

□ Neden kabul etmedi?

□□Bilemiyorum. Nedenini belirtmemişti. “İbrahim Ahmet ve Seyid Aziz gelmesin, diğerleri gelebilir” demişti. Biz de herkesi gönderdik. Peşmergelerimiz silahlarını alıp gittiler. Molla Mustafa’nın şartlarından biri de, bizim elimizde bulunan radyonun gönderilmesi idi. Bu da bize yeni bir sorun çıkarıyordu, nasıl radyoyu evden çıkarıp, II bavulu gönderecektik. Neyse herşeye rağmen radyoyu da kendisine gönderdik. Ancak Molla Mustafa’nın yine sözünde durmadığı görüldü...

□ PB’ya bağlı güçler ne zaman Irak’a döndü?

□□Peşmergelerimiz 1965 yazında döndüler. Verdiğim söze bağlı kalarak, ben gitmedim. Mam Celal, Hilmi Ali Şerif, yanılmıyorsam Ali Abdullah ve Nuri Ahmet Taha gittiler. Molla Mustafa’nın yanına gidiyorlar. Molla Mustafa, Mam Celal’a ben gidersem kendileri için tehlike oluşturabileceğimi söylüyor...

Devam edecek

Bazı şeyler!

Filistin hareketinin 1982 yazında uğradığı ağır yenilgiden sonra, FKO kamplarında bulunan Türk ve Kürt soluna mensup siyasetler de dağıldılar. Bunların bir bölümü Avrupa'ya çıktı. Bir bölümü Filistin gerillalarının peşine takılıp çeşitli Arap ülkelerine dağıldılar.

Bu arada Irak Kürdistan Demokrat Partisi ile bir ittifak yapan PKK, bir kısım elemanlarını Irak KDP'nin kontrolü altında bulunan alanlara çekti. Bir dönem sonra da Eruh ve Şemdinli'de PKK'nın silahlı eylemleri oldu. Ardından TC, Irak KDP'nin kontrolü altında bulunan kurtarılmış Kürdistan topraklarına ikinci kez saldırdı (Ekim 1984).

Bu sayımda konu ile ilgili olarak o günlerde yapılan iki yorumu yayınlıyoruz. Kürdistan'da bu gün olup bitenleri anlamak, kavramak açısından yararlı olacağına umduğumuz bu yorumlardan biri Rızgari'ye ait. O dönemde Rızgari'nin Avrupa'da legal temsili olmadığı için Dengê KOMAL imzası ile yayınlanmıştır; diğeri ise, TIKP - Aydınlik ekibinin teorik yayın organı olan SAÇAK dergisinin 10. sayısında.

Aradan geçen 6 yıllık zaman içinde, Rızgari'nin yorumunda fazlaca bir değişiklik görülüyor. Saçak dergisindeki yorum ise, tümü ile sahipleri tarafından fiilen reddedilmiş durumda. Bunun olumlu bir değişim olduğunu belirtmek gerekir. Ancak, bu olumlu değişim, izlenen yanlış politikalar nedeni ile Kürt siyasetleri tarafından kuşku ile izleniyor.

TIKP-Aydınlik ekibinin görüşlerindeki Türk milliyetçiliğinin kaba izleri bu gün daha rahat görülebilmektedir. 1984 güzünde yazılan bu yazısı bu gün okurken rahatsız olmamak mümkün değil. O günün şartlarında konu söz konusu ekip tarafından ne ölçüde tartışarak ele alınmış ise, bu gün de tam tersi uca aynı şey yapılmak istenmektedir. Bundayı ki, ekibin doğal lideri Sayın Doğu Perinçek, PKK dışında ciddiye alınacak Kürt örgütü yok, diyebilirdi. PKK, Anadolu topraklarına ve Türk halkına en sadık örgütür diyebilirdi. Bu eğilim, değişik biçimler içinde de olsa, son dönemlerde Bekaa'yı ziyaret eden kimi Türk solcuları tarafından da genel kabul görmektedir. Böylece PKK ile ilgili oldukça çarpık eğilimler ortaya çıkmaktadır.

PKK'nın 6 yıllık silahlı mücadelesine rağmen niçin Kürt aydınının desteğini alamadığı, niçin tüm Kürt örgütleri ile kanlı bıcaklı, düşmanca eğilimler içinde olduğu pek de anlaşılabilir. Eruh Şemdinli eylemleri ile ilgili değerlendirmeler bu bakımdan da önem taşıyor. Çünkü, PKK'nın çalışma yöntemlerinde ve eylem biçimlerinde esaslı ilişkin fazlaca bir değişim olmuş değil. Örneğin, Eruh Şemdinli eylemlerinden hemen önce İsviçre'nin Upssala kentinde ve cadde ortasında PKK eski Avrupa Temsilcisi Enver Ata kurşuna dizildi. Bu olay, Kürt hareketinin tüm örgütleri tarafından şiddetli protesto edildi. O kadar ki, Eruh ve Şemdinli olayları, Enver Ata'nın ölümünün gölgesinde kaldı. Ardından Almanya'da Zülküf Gök (1984) ve Stockholm'de de Semir (Çetin Güngör) öldürüldü. Bunları Hamburg'da Kürşat Tımuroğlu'nun (1986), Paris'te Dev-Yol temsilcisinin (1986), İsviçre'de Kurtuluşçu bir devrimcinin (1986), Hollanda'da Avukat Mahmut Bilgili'nin, Paris'te KOMKAR Başkanı'nun (1987) ve Hannover'de de Ali Hoca'nın (1987) katledilmeleri izledi. 1987 Nevrozlarına kan bulaştırıldı. Münih'de KOMKAR'ın, Deventer'de Rızgari'nin, Bielefeld'te Kawarın, Bochum'da PKK'nın Nevrozları silahlı saldırıya uğradı.

Bu olayları, Olof Palme'nin öldürülmesinde PKK parmağı arayan dev boyutlu propagandalar izledi.

Söz konusu gelişmeler doğal olarak PKK ile Kürt solunun arasında derin uçurumlar açtı. Olaylar, PKK'nın ülkede sürdürdüğü silahlı mücadeleyi boğacak ölçüde yoğun bir karşı kamuoyu oluşturdu.

Rızgari yorumunda işaret edilen bir olgu var. Rızgari, Eruh ve Şemdinli olaylarını ulusal kurtuluş politikasının bir uzantısı ve gereği saymak mümkün değildir diyor. Bu gün alt-üst olan Kürdistan'da 1984-1987 olaylarına benzer gelişmeler üst üste düşmektedir. Örneğin, Nusaybin ve Cizre'de onbinlerin sokaklara dökülüp anti-ışgalci demokratik eylemleri gerçekleştirdiği günlerde, PKK 9 kişiyi kurşuna diziyor. Kitlelerin ayağa kalktığı bir dönemde bu kurşuna dizme olayını ulusal kurtuluş politikasının bir gereği saymak olası mıdır? Okuyucu bu sorunun cevabını aramalıdır! "İşgal Ordusu Defol" ve "Apocular" başlıklı yazıların genel durum değerlendirmesinde yararlı olacağı kanısındayız.

Kürdistan Press

İşgal Ordusu Kürdistan'dan Defol!

Kemalist tek parti diktatörlüğünün şekillenmeye başladığı 1924 yılı 17 Kasım'da Terakki Perve Cumhuriyet Fırkası (TCF) kuruluyor ve 21 Kasım'da da Başbakan İsmet İnönü istifa ederek, yerine ilmlü eğilimler taşıyan Fethi bey Başbakan oluyordu. Bundan kısa bir süre sonra, Piran olayı (7-11 şubat 1925- Şeyh Said) patlak veriyor ve 25 Şubat'ta "dini siyasete alet etme hakkında" bir yasa çıkarılıyordu. Ardından bir grup içi oylama ile Fethi beyin istifası sağlanıyor ve Başbakanlığa yeniden İsmet paşa getiriliyordu (2 Mart). Gereğe Fethi beyin, Şeyh Sait olayı karşısında yeterli hassasiyeti göstermemesi idi. Fethi bey, olay karşısında olağanüstü tedbirlerin alınmasına gerek olmadığını savunuyordu. Atatürk ve İnönü ise Kürt ulusuna karşı geniş çaplı bir jenosid uygulanması gerektiği konusunda idiler. "Yaygarası dansında olayların bittiğini" belirten İngiliz Askeri Ateşesi'ne İnönü, "olayların sanıldığından büyük olduğunu ve asilerin hükümeti devireceklerini" "Fransa'nın izni ile Adana'ya 5 tümen getirildiğini, kar kalınca 2 tümen daha indirileceğini" söylüyordu. Oysa, olay, iktidara yönelik değildi. Hükümeti devirmek isteyenler başkaları idi. Ve bunlar, -içinde Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy gibi paşaların da bulunduğu- Terakki Perve Cumhuriyet Fırkası içinde örgütleşmişlerdi. Dolayısıyla alınan ve alınacak olan hukukî, idarî, askerî tedbirler esasen bu siyasi güce -ve bunlarla beraber demokratik ve sosyalist siyasal güçlere- karşı idi.

Nitekim, TCF'nin şiddetli itirazlarına rağmen, İsmet Paşa, Başbakan olduktan bir gün sonra ünlü *Takrir-i Sukûn* kanununu meclise getirdi. Kanun hükümete sınırsız yetkiler tanıyordu ve *İstiklal Mahkemeleri*'ni faaliyete geçiriyordu. 3 Haziran'da TCF kapatılıyor, 29 haziran'da 49 kişi Diyarbakır'da asılıyordu. Bu ara, tüm demokratik ve sosyalist siyasal güçler susturulmuş, tedhiş, devlet düzeyinde genişletilerek hüza ve yarıltıya getirilmiş, basın susturulmuş, dernek, sendika gibi örgütler kapatılmış, temyizi olmayan kararlar İstiklal Mahkemeleri kanalı ile derhal uygulanıp, idamlar gene mahkeme kararı ile anında infaz edilmişdi. Bu devlet tedhişi 1927'de Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Tüzüğü'ne bir madde eklenecek şekilde başkanıyla getirerek tek parti diktatörlüğünü hukukileştirmekle tamamlanmıştı. Parti başkanı, aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı olduğu için de Tek Şeflik ile Kemalist Diktatörlük kurulmuştu. Takrir-i Sükûn iki yıl sürecekti, fakat 1945'e kadar yürürlükte kaldı.

Takrir-i Sükûn'dan sonra çok şey değişti. Ama, yaratılan gelenek değişmedi. Yani, her bunalım ve buhran döneminde, iç politikada uygulan-

ması gereken genel baskı ve sindirme dönemlerinde, gelişen ve yükselen demokratik ve sosyalist siyasal güçlere karşı devlet terörünün uygulanması planlanan dönemlerde ve benzeri sancılı dönemlerde her zaman ve sürekli olarak Kürt ulusu üzerinde kanlı oyunlar oynanarak işe başlamak bir devlet politikası olarak bütün hükümetler ve etkili güçler tarafından benzer biçimlerde uygulandı. Ve Kürt ulusu üzerinde oynanan kanlı oyunlar her zaman, Türkiye genelinde demokratik ve sosyalist siyasal güçlerin kıyımını da beraberinde getirdi.

15 Ağustos'ta Eruh ve Şemdinli'de meydana gelen olayları öne çıkararak Türk Ordusu yukarıda çizdiğimiz genel eğilimin tipik bir uzantısı olarak gene Kürdistan'a seferber edildi. Meclis'in tatile girmesinden itibaren, iç politikada en önemli tartışma konusu "Eylül Operasyonu" ile ilgili idi. Eylül'de, Özal hükümetinin düşürüleceği, muhtemel hükümetin ise "Milli Koalisyon" olabileceğini herkes açık açık tartışmaya başladı. Evren'in otoritesi sarsıntı geçiriyordu. Hükümet içinde eski MHP ve MSP'nin eğilimleri kendilerini gizleme ihtiyacı bile duymadan açık çalışmalar yapmaktaydılar. Parlamento, 12 Eylül felsefesine aykırı düzen bir özerkleme içinde idi. Ekonomi, bütün parlılı sözlerle ve vaadlere rağmen batakantı kurularıyordu. İşçi sınıfı başta olmak üzere, toplumun çeşitli sınıfları ve katmanları gerek demokratik hak ve özgürlükler açısından ve gerekse ekonomik beklentilerinin gerçekleştirilmesi açısından yükselen bir toplumsal muhalefet dalgası içinde homurdanıyorlardı. Hasılı, 12 Eylül baskınından 4 yıl sonra, *manzara-i umumiye* son derece ürkütücü idi.

Bunlarla beraber, dünya güçler dengesinin ürettiği problemler doğrudan doğruya Türkiye'ye de yansımaktaydı. TUDEH operasyonu ile SSCB'nin İran politikası değişmiş, SSCB'nin Irak'ı destekleyen tutumu ile ABD'nin tutumu üst üste düşmüştü. Bu durum, doğrudan doğruya SSCB'nin etkime alanındaki Kürt ve Arap siyasetlerini de etkilemiş, merkezinde Irak Komünist Partisi'nin durduğu karmaşık ilişki ve ittifaklar yeni biçimler almaya zorlanmıştı. Bunun doğrudan bir sonucu, Libya toplantısı ile bir araya gelen Anti-Saddam diktası muhalif güçlerin baskısına karşı göreceli olarak korunmuştu. Filistin Kampları'nın imha edilmesinden sonra, Suriye'ye yapılan baskılar da ürünlerini vermiş ve Suriye kendisine sığınan güçler üzerindeki denetimini arttırarak, onları alandan çıkmaya zorlar duruma gelmişti. Bu bağlamda, Türkiye, Irak ve İran'da rejim aleyhtarı güçlerin hareket alanları Kürdistan'a kaymış oluyordu. Mayıs 1983'de Türk ordusu, Irak'ın izni ve desteği ile Kürdistan topraklarında bir askeri operasyona girişti. Şimdi, Eruh ve Şemdinli olayları nedeni ile Mayıs 83'ün doğrudan bir devamı olarak gene Kürdistan'da kıyım başlatılmış oluyor. Ve bu

kıyım, hiç kuşku yok, aylarca önceden planlanarak, bölge devletlerinin izni ve onayı ile gerçekleştirilmektedir. Askeri operasyonların başladığı gün, NATO Başkomutanı'nın Türkiye'ye ani ziyareti, Türk askeri hareketinin uluslararası bir komplonun ürünü olduğu yolundaki değerlendirmelere haklılık kazandırır olmuştur. Ayrıca, 16 Ağustos'ta Humeyni'nin pasdarlarının da Kürdistan'a yoğun ve kapsamlı bir askeri hareket düzenlemeleri, uluslararası komploya doğrulayan bir diğer somut gelişmedir. Türk işgalinin uzun bir dönem gizli tutulan uygulamaları, nihayet, Dışişleri Bakanı ve Genel Kurmay Başkanı'nın Irak'a giderek Saddam ile görüşmeleri ile daha açık bir boyut kazandı. Bu görüşmeden hemen sonra ise, Türk ordusu bu kez, Irak-Türkiye-Suriye sınır üçgeninde geniş çaplı bir askeri harekate daha girişti.

Türk devletinin sürdürdüğü eylemler gerçek bir jenosiddir. Kanlı, acımasız katliamlarla sürdürülmektedir. Köyler bombalanmakta, kadınlarla, yaşlılara işkence yapılmakta, beslenme maddelerinin alımına yasaklar konarak bölge halkı açlığa mahkum edilmekte, aşiretler zorla bölgeden göç ettirilerek, öldürülen suçsuz ve sahipsiz insanların cesetleri sokaklarda sürüklenip vahşet gösterileri yapılmaktadır. Humeyni'ye ve Saddam'a karşı savaşan güçler arasındaki çelişmeler ustaca kullanılmakta, ayrıca Kürt tarihi boyunca sömürgeciler tarafından uygulanma gelen "böl ve yönet" taktikleri ile bu güçler ihanete zorlanmaktadır. Böylece oldukça dar bir alana sıkıştırılan güçlerin var olmak için işbirlikçi bir duruma getirilmeleri söz konusudur. Bu arada Yunanistan ve Suriye de ayrıca Türk devleti tarafından tehdit edilerek, uluslararası bir hak olan politik sığınma hakkı yok edilmek istenmekte, ulusal kurtuluşçu güçler adı suçu statüsü içinde sokulmak istenmektedir. Acı olan şu ki, grup çıkarlarının ve grup içi çatışmaların ürünü olan bir takım sorumsuz davranışlar ve yaratılan olaylar da Türk devletinin bu politikasına malzeme olmaktadır. Kabul etmek gerekir ki, Türk ve Kürt solunun çoğunluğu yakın bir bölümü, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin siyasi sorumluluğunu kavramış değillerdir. Siyasi mücadelenin çok boyutlu diyalektik bileşimi, dar grupçuluğun kısır hesapları içinde boğulmuştur. Bu bağlamda, Eruh ve Şemdinli olaylarını Kürdistan'da Ulusal Kurtuluş siyasetinin bir uzantısı ve gereği saymak mümkün değildir. Durum, teorik-ideolojik yetersizlik ve siyasi körlük ile de sınırlı değildir. Bunlar aynı zamanda, siyasi hareketleri devletler arası suikastlerin ortağı duruma getirmekte ve siyasi sonuçları itibarıyla devrimci hücreleri ana rahminde henüz kimliğini bulmadan katletme gibi, devrime karşı işlenen suçlar yaratmaktadır.

Hayat devam ediyor herşeye rağmen. Kavga da devam edecek.

Bunun yanında, Kürdistan'da, kitlelere rağmen, alandaki siyasi güçlere rağmen, komşu ülkelerdeki demokratik ve sosyalist güçlere rağmen ve nihayet uluslararası proletarya hareketi ve ulusal kurtuluşçu güçlere rağmen "birşeyler" yapmaya yeltenmek, bedeli oldukça ağır ödenecek bir sorumsuzluktan başka anlam taşımaz. Sorumsuzlukun bedeli, kadroların imhası ve yeni kanlı yenilgiler ile sınırlı değildir. Bundan çok daha önemlisi, kitlelerin ideolojik ve siyasi olarak sömürgeciler tarafından teslim alınması, kimliksiz, kişisiz bir toplum durumuna sokulma, siyasi güçlerin manevra alanlarının daraltılması,, giderek imha edilmesi, sağlan koronkların ve güçlü mevzilerin imha edilmesi ve nihayet içinde ve dışta birleşilebilecek, ittifak içine girilebilecek güçlerle olan kan bağlarının kopartılması gibi vahim sonuçların ortaya çıkabileceğidir.

Meselenin bir diğer yönü, Türkiye pratiğinde Kürdistan sorunu dışlayarak demokrasi mücadelesi verme hevesinde olanların hayat tarafından nasıl acımasızca tekzip edildiğidir. *Ülkesi ve milleti ile bir bütün olan* ve "*Türk milliyetçiliğinden uzak ve ilham alan*" ların hazin tarjedisidir bu. Onlar anti-faşist(!) olmayı demokrat olmaya yeterli sayıp, Kürdistan üzerindeki sömürgeci vahşete alkış tutmanın cesarını dün Atatürk'e, bugün Evren'e kulluk ederek ödemektedirler.

Dış dünyanın suskunluğu ise insanlığa karşı işlenen bir suçtur. Bu suçun mimarları dünya güçler dengesinin kontrol edenler olduğu kadar, Türk ve Kürt soludur da. Bu hali ile Kürt ulusu dünyada eşine rastlanmayan ölçüde sahipsiz ve savunmasız bir ulus durumundadır. Fakat bu sahipsiz ve savunmasız ulus üzerinde dünyayı da doğrudan ilgilendiren bölgenin en nazik, en kanlı oyunları oynanmaktadır. Bu oyunlar elbette somut siyasi pratikde geri tepen silahlar durumuna gelecektir. Buna kesinlikle inanıyoruz. Elbette Kürdistan'da da ulusal kurtuluşçu boyutuyla ulaşılabilecek. Elbette sınırlarda eşkiyalasak çizgisinden, ülke içinde ordu-laşma çizgisine ulaşılabilecek. Ermen sorunu üzerine kıyafetleri koparan Türk devleti bu gün Kürdistan'dan kovulmuş yüzbinlerce Kürt çocuğunun korkunç acılar içinde ve kin tutarak büyüdüklerinde de görecektir elbette. Bunların milyonlarca da ülkede dilleri körletilmiş, kültürleri biçimlenmiş, zindanla, zulumla tehdit edilerek de olsa büyümektedirler. Ve Kürdistan'da haki elbiseleriyle kan ve vahşet taşıyan Türk askerleri ile beraber, sular da akıyor, çiçekler de açıyor, toprak her yıl yeni ürünler veriyor... Hayat devam ediyor herşeye rağmen. Kavga da devam edecek.

Kahrolsun Sömürgeci Vahşet Yaşasın Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelemiz!

18.10.1984

Dengê KOMAL

Apocular Olayı

Apocular, son birkaç ay içinde, doğu bölgemizde, kasaba basarak, askeri araçlara pusu kurarak ve ordu mensuplarını hedef alarak on'dan fazla subay, er ve sivil yurttaşlarımızı öldürdüler.

Olaylar öfke ve üzüntü ile değil, serin kanlı bir şekilde gözden geçirilmelidir. Bugün önemli olan, bu örgütün niteliğinin ve eylemlerinin esas amacının saptanmasıdır.

Kimdir bu Apocular? Nasıl oluyorda böylesine eylemlere girişebiliyorlar? Cesareti ve gücü nereden alıyorlar?

Apocular, 12 Eylül öncesinde doğu bölgemizde ayrılıkçı bir örgüt olarak ortaya çıktılar. Başlangıçta, kim fazla bedel öderse ona hizmet edecek bir kiralık katiller tohluluğu görünümündeydiler.

Yerel toprak ağalarının esrar talarına bekçilik edip, aşiretler arasındaki kavgada bir tarafın silahlı gücü rolünü oynayarak feodal gerilikten beslendiler. Doğu bölgesinde, bölücülüğe ve teröre karşı milli birlik ve iç barışı savunan çok sayıda devrimci ve yurttaş bunların silahlı saldırıları sonucu hayatlarını kaybettiler. Adam toplamada korku ve tehdidi baş araç olarak kullanan Apocular, kendilerinden ayrılmak isteyenleri ya da muhalefet edenleri gözlerini kırpmadan öldürdüler.

12 Eylül'den sonra cinayetlerini yurt dışında sürdürdüler. Diğer bütün örgütleri sindirdikleri, Türkiye'ye yönelik bölücülüğün ve ayrılıkçılığın rakipsiz lideri haline geldikleri anlaşılıyor. Bu gelişmede ayrılıkçılığı benimsemiş bütün kişi ve örgütler için esaslı dersler vardır. Haksız ve yanlış bir çizgi, sonunda bu işi en iyi becerenin elinde kalır. Bölücülük, içinde bulunduğumuz bölgenin özel koşullarında ve uluslararası çatışmaların olumsuz etkilerinden de güç alarak varacağı yere hızla varmaktadır.

Apocular olayı, yalnızca İran-Irak arasındaki savaştan yararlan

nan bir grubun eylemi değildir. Daha derin uluslararası ve bölgesel anlamları vardır.

Geçtiğimiz yıl Lübnan'da bütün Ortadoğu'nun kaderini etkileyen önemli çatışmalar yaşandı. Lübnan'ı istikrara kavuşturmak iddiasıyla bölgeye askeri birlikler yollayan ABD ve dört Avrupa ülkesi, sonunda başarısızlığa uğradılar ve kendi güvenliklerini sağlayamaz hale düşerek bu ülkeyi trajik bir şekilde terk etmek zorunda kaldılar. Sovyetler'in desteğindeki Suriye, Lübnan çatışmasının esas galibi olarak sivrildi. Şimdi Lübnan içindeki gelişmelere Suriye ve onun kontrolindeki Sovyet yanlısı güçler yön veriyor. Moskova, Lübnan hamlesinden sonra Kuveyt, Ürdün, Kuzey Yemen ve Suudi Arabistan'la daha sıcak ilişkilere girerek, Afganistan işgalinden bu yana kaybettiği insiyatifi Ortadoğu'da yeniden elde etmek olanağını kazandı.

Ortadoğu'da insiyatif kazanan Sovyetler, bölgenin en etkili ülkesi Türkiye'nin durumundan hoşnut değildir. Bütün Arap ülkelerine yakın ve dost olan, Batı ittifakının doğu ucundaki Anadolu,

Sovyetlerin bölgeye yönelik hesapları önünde büyük bir engeldir. Moskova, Türkiye'nin istikrarlı ve özgür bir ülke olmasını istemiyor.

Apocuların yöneldiği hedefle, Sovyetlerin Türkiye üzerindeki hesapları arasında bir ayniyet olduğu görülüyor. Nitekim Irak va ardından Suriye'de Apocu kampının kurulması ilginçtir. Daha da dikkat çekici olan, Suriye'deki Apocular kampının Irak'takinin aksine devlet desteğinde ve himayesinde bulunmasıdır. Lübnan'daki başarısı, Suriye'ye cesaret vermiş ve Türkiye'yi çok nazik bir konuda karşısına almaktan çekinmemiştir. Türkiye ile kıyaslandığında zayıf bir ülke olan Suriye'ye bu ataklık acaba nereden geliyor? Apocuların, Suriye'deki kamplarında, Avrupa'dan kaçırıkları muhaliflerini yargılama ve hapsedme icazetini nereden aldıkları ise bir başka sorudur.

Sovyetler Birliği'ne bağlı "TKP'nin Sesi" radyosunun son günlerde Türkiye'de genel direniş çağrılarını yapması, Doğu bölgesindeki olaylarda devleti ve orduyu hedef alması ve Apoculara arka çıkması bu sorulara cevap ara-

yanlara bir ipucu olabilir.

şunu hemen belirtelim ki, Apocuların ne halkla, ne solculukla bir ilgisi yoktur. Bu örgüt, vatanın, ulusun, solun ve demokrasinin düşmanıdır. Apocuların girdikleri her yerde vatandaşın derin bir suskunluğa gömülmesi, bugüne kadar öldürdükleri insanlar arasında solcu vatandaşların önemli yekun tutması, bunun en açık göstergelerinden biridir.

Apocu, halka baskı yapar, yattığı dehşete dayanarak iş görür. Halk Apocudan nefret eder, bir Apocu kahveye girdiğinde kahveyi terkeder. Halk, geçmişte gücünün yettiğinde Apocuya karşı direnmiştir. İşte bu nedenle, halka düşman ve yabancı çıkarların aleti bir güce karşı mücadele, onun tam zıddı bir yönelimle başarıya ulaşabilir. Önemli olan, köylü vatandaşı Apocudan kesinlikle ayırma, Apocunun dehşetine karşı, ona müşvik insan elini uzatmaktır.

Köylü vatandaşın gönüllü ferah olursa, Apocunu içi kararır.

SAÇAK

(Kasım 1984 tarihli SAÇAK dergisinin 10. sayısından alınmıştır.)

Kürt sorunu İsveç Parlamentosu'nda

□□□ İsveç Parlamentosu 14 Mart 1990'da uluslararası gelişmeyi konu edindiği oturumunda Kürdistan sorununu tartıştı.

□□□ Irak'ı ziyaret eden İsveç Parlamento Komisyonu izlenimlerini anlatırken, 13 yaşındaki Süleymaniyeli K. Aziz'in 16'sında idam edildiğini söyledi.

□□□ Komisyon, Türkiye'de 10 milyondan fazla Kürdün resmi varlığının kabul edilmediğini ve Kürt mültecilere yapılan her türlü yardımın geri çevrildiğini belirtti.

İsveç parlamentosu 14 Mart 1990'daki uluslararası gelişmeyi konu edindiği oturumunda Kürdistan sorununu da tartıştı. Daha önce Türkiye Kürdistanı'nı da ziyaret eden ve Irak devletinin davetlisi olarak, Irak Kürdistanı'nda da incelemelerde bulunan beş parlamenter değişik açılardan konuya ilişkin görüşlerini belirttiler.

Kürt sorununa değinen ilk konuşmacı Sosyal Demokrat Parti'den Sitg Alemyr, "Paris'teki Kürtlerle ilgili konferansa katıldıkları için partilerinden ayrılmaya zorlanan ve parlamenter dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla karşı karşıya bulunan" yedi milletvekilinden söz ederek, İsveç hükümetinin bu konuda girişimde bulunmasını istedi.

Türkiye ve Irak Kürdistanı'nı ziyaret eden komisyona temsilci vermeyen tek parti Moderat (Muhafazakar) Parti'den Inger Koch, büyük bölümünü Doğu Avrupa ve Etiyopya sorununa ayırdığı konuşmasında kendi deyimi ile Kürt sorununa da değinerek, İsveç hükümetinin bu konuda da duyarlı olması gerektiğini belirtirken, Folk (Halk) Parti'den Ingela Mortensson,

"Inger Koch'un bile sözünü ettiği" diye başladığı konuşmasında, "Kürtlerin 4 bin yıllık bir tarihi olduğunu, hala bağımsızlık savaşını verdiklerini, dört parçaya bölünmüş olup her an işkence, zorunlu göç ve ölümle yüzyüze" olduklarını söyledikten sonra, Irak izlenimlerini anlattı.

Bütün cezaevleri yıkılmış!

"Biz Irak devletinin davetlisydik. Irak Başkanı, istediğimiz her şeyi görebileceğimizi söylemişti. Ama örneğin, hiç bir cezaevini ziyaret edemedik. Cezaevi olan bir şehre geldiklerimizde, onu görme isteğimiz karşısında cezaevinin yeni yıkıldığı cevabı ile karşılaşılıyorduk."

Kürtlerin kıymet-i harbiyesi ne?

Yüzbinlerce Kürdün evini terketmek durumunda bırakıldığından bahseden Mortensson, bunun yalnızca bir tasarı olarak kaldığı Çavuşesko Romanyasına büyük bir reaksiyon gösterilirken, bunun bir gerçeklik haline geldiği Kürdistan için niçin sessiz kalındığını sordu ve

"Romanya'da söz konusu olanların Macar ve Alman olmasıyla, Iraktakilerin Kürt olmasının olayı değiştirip değiştirmediğini merak ettiğini" söyledi. Mortensson, türkçe deyimi ile Kürtlerin kıymet-i harbiyesini sordu.

Saddam'ın cesareti, ya da turistlere cesaret testi.

Irak'ı ziyaret eden komisyon Kürtlerin güvenliği sorununun gösterildiğini sınıra 3 milden daha yakın oturma tehlikeli olduğunu söylediğini belirterek, "herhalde Başkan bu kadar titiz değil ki, boşaltılan bir köyün hemen yanına büyük bir saray yaptırmış" dediler. Milletvekilleri ayrıca boşaltılan bölgeye İsviçre'yle rekabet edebileceğini düşündükleri büyük bir turistik tesis yapmak üzere olduklarını, bunun da güvenlik gerekçesinin ciddiyetini gösterdiğini belirttiler.

Otonomi motonomi...

Irak'ta "otonom" bölgeyi de ziyaret ettiklerini söyleyen Yeşil parlamenter Ragnhild Pohanka, "Buranın otonomiden daha

çok bir tiyatro kulisine" benzediğini, "kendi ekonomik kurumlarından yoksun oldukları gibi, Baas'ın kuyruğunda olmaya zorunlu" kıldıklarını bölge parlamentosuna hükümetin görüşünü kabul edenlerin ve Irak'ın yanında İran'a karşı savışanların seçilebildiğini ifade etti.

Asılacak yaşta

Irak'ta Kürtlere karşı amansız bir kitle kıyımının sürdürülmesinin yanısıra, itiraz hakkı olmayan mahkemelerin de durmadan idam verdiğini belirten Hans Göran Franck, Süleymaniyeli bir Kürt çocuğu olan Rebuwar Mohammed Karim Aziz'in 13'ün de tutuklanıp 16'sında idam edilmesini örnek gösterdi.

Eskiye rağbet olsaydı...

Türkiye'de 10 milyondan fazla Kürdün kendi dilini konuşmak ve kültürel varlığını ifade etmekten yoksun bırakıldıklarını söyleyen milletvekilleri, aslında bunların resmi olarak var olmadıklarını Türk makamlarının bunları "Dağ Türkleri" olarak kabul ettiklerini belirtirken, Türkiye'ye göçe zorlanan

Iraklı Kürtlerin çok zor durumda olduklarını, halen kimyasal gazların etkisinde olan bu insanların tıbbi yardım almak bir tarafa, zehirlenme ile karşı karşıya kaldıklarını ve hatta iki kez zehirlendiklerini belirten milletvekillerinden Viola Furubjelke, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Kürt mültecilerine yapılmak istenen her türlü uluslararası yardımı engellemek için elinden geleni yaptığını, örneğin gönderilen giysileri eski oldukları gerekçesiyle geri çevirdiklerini söyledi.

Stockholm'de Kürt Merkezi

Kürtlerin yaşadıkları ülkelerdeki baskılardan kaçarak Avrupa'ya sığındığını, İsveç'teki göçmen gruplarının büyük bir bölümünü Kürtlerin oluşturduğunu söyleyen Sosyal Demokrat milletvekili Viola Furubjelke'n, bu insanların kültürlerini korumaları ve çocuklarına aktarmalarına olanak sağlamak için, İsveç'te bir Kürt Kültür Merkezi kurulması gerektiğini, bunun Kürtlerin dillerini, müzik ve klasik anlatılarını geliştirmelerine ve Kürt olmayanların da bu kültürü tanımalarına olanak sağlayacağını söyledi

G. Ali

HALK DİRENİŞİ

Nusaybin - Cizre - Diyarbakir - Stockholm • ANK

□□□ Geçen yıl Gundık ve Silopi'de gerçekleşen kitlesel direnişlerle sömürgeci teröre karşı koyan Kürdistan halkı, bu kez daha da geniş eylemlerle Nusaybin, Cizre, Silopi, İdil, Midyat, Kızıltepe, Diyarbakir ve Lice'de sömürgeci terörü lanetledi. □□□

□□□ Savur ilçesi Serenli köyü, Giresira mezrasında sömürgeci güçler tarafından katledilen 13 PKK militanından Kamuran Dündar'ın cenaze töreninde çıkan olaylar ardından Nusaybin, Cizre, İdil, Silopi, Midyat, Kızıltepe, Diyarbakir ve Lice direnişlerinde sömürgeci güçler kan akıtarak, direnişi önlemeye çalıştılar. Ancak, halk altı şehit vermesine rağmen, direnişi sürdürdü. □□□

□□□ Binlerin Nusaybin, Cizre, İdil, Kızıltepe ve Diyarbakir de gerçekleştirdikleri kepenk kapama eylemleri, üniversite gençliğinin Halepçe Katliamı'nı kitlesel gösterilerle protesto etmesi, Diyarbakir'de Newroz günü kendini yakan genç öğrencinin eylemi, devrimci-demokrat güçler için büyük bir moral ve güç kaynağı olurken; sömürgecileri bütün kurumlarıyla büyük bir telaşa içine soktu. □□□

□□□ Ulusal kurtuluş mücadelesinde tarihsel bir dönüm noktası niteliği taşıyan Nusaybin-Cizre direnişlerine benzer direnişleri örgütlemek ve bu direnişlerin taşıdığı anti-sömürgeci potansiyeli uzun vadeli mücadeleye kanalize etmek bütün Kürdistanlı siyasal güçlerin önünde yakıcı bir görev olarak duruyor. □□□

• Giresira katliamı

Giresira katliamından önceki günlerde, PKK militanlarının bazıları çatışarak, bir çoğu da hiç çatışmadan 4'er, 7'şer, 2'şer kişilik gruplar halinde katlediliyordu. Ankara ve İstanbul'da herkesin kontr-gerilla eylemi olarak değerlendirdiği Prof. Muammer Aksoy ve Gazeteci Çetin Emec cinayetleri siyasi tansiyonu oldukça yükseltiyordu.

Ankara ve İstanbul'da işlenen tekil cinayetlere kamuoyu olağanüstü bir hassasiyet gösterirken, Kürdistan'da insanların gruplar halinde katledilmesi karşısında "kamuoyu"ndan hiç bir tepki gelmediği gibi, bazı çevrelerde bu katliamlar onay görüyordu.

Türkiye 1990 baharına TBMM'de yapılan olağanüstü toplantılarda "terörü" tartışarak giriyordu. Kürdistan'da ise, iki militanı katletmek için, cephe savaşlarında kullanılan türden geri-tepmesiz top kullanan ordu güçlerinin cinayeti, halkın son yıllarda işlenen benzer cinayetlere duyduğu öfkeyi daha da artırıyordu.

TC Kürdistan'daki sürgün ve katliam planlarını gerçekleştirmedi, yeni adımlar atıyor; bir yandan bölgede olağanüstü bir terör sürdürürken, öte yandan komşusu Irak'ın Kürt hareketini kırmak için aldığı önlemlere benzer tedbirler geliştirmek için hudut bölgelerinde yüzlerce köyü boşaltıyordu...

Ancak TC'nin geçen yıl birden bire avelendirdiği, Genel Kurmay Başkanı'nın açıklamaları ile boyutlandırılan ve sonradan birden bire sönen "Cudi" kaosu içinde, bölgede uygulanan sürgün ve katliam programları Gundık ve Silopi'de kitlesel bir direnişle karşılaşılıyordu. TC son yıllarda bilinçli uygulamalarla boşaltmak istediği birçok köyü boşaltmış, halkın kitleler halinde göçünü sağlamıştı. Ancak, bu, yapılan planların uygulanması için yeterli görülmemiş olacağı ki, "Cudi" kaosu içinde boşaltılmak istenen Gireçolıya (Derebaşı) köylüleri toplu olarak katledilmişti.

Burada küçük bir parantez açarak, devletin bugün yaptığı "PKK Kışkırtması" demagojisinin kofluğunu göstermek açısından, Derebaşı'nda katledilen 6 köylü ile ilgili Sömürge Valisi Kozakçıoğlu'nun 22 Eylül 1989 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yer alan şu açıklamasını hatırlatmakta yarar var: "Güvenlik kuvvetleri çatışma bölgesinde 9 teröristin öldürüldüğünü belirlediler..." Bu açıklamanın yapıldığı günlerde, 6 köylünün nasıl katledildiği bütün Türk basın organlarında yer almıştı.

12 Eylül darbesinden sonra, Diyarbakir zindanlarında devrimci tutukluların gerçekleştirdikleri ve tutuklu yakınlarının desteklerini alan kitlesel eylemlerin dışında, bölgede ciddi kitlesel eylemler yaşanmamıştı. Bu koşullarda ortaya çıkan Gundık ve Silopi eylemleri bir dönüm noktasının ilk habercileri oluyordu.

Böylesi bir ortamda 13 Mart tarihli bazı Türk gazetelerine göre, 1,5 saat, bazılarına göre 5-6 saat süren bir "çatışmadan" sonra, 14 kişilik gruptan 13 PKK militanı Mardin'in Savur İlçesi Serenli köyü Giresira mezrasında katlediliyordu. 14. kişinin kimliği ve akıbeti ise meçhuldü! Ancak Giresira olayından birkaç gün sonra 14. ki-

şinin de vurulduğu açıklanıyordu!..

Sömürgeci devletin Kürdistan'da yeniden örgütlenen karşı-devrimci militarist aygıtları bu katliamı da daha önce gerçekleştirilen katliamlar gibi bir başarı olarak sunup, halkın ölümlerine bile sahip çıkamayacağını beklerken, Nusaybin halkının protesto ve direnişi ile karşılaşılıyordu. Gerek sömürgeci güçlerin, gerekse Kürdistanlı ve Türkiyeli siyasal güçlerin hiç beklemedikleri olay, Nusaybin halkının iç içe geçen birçok nedenden ötürü cenazelerine sahip çıkmaları idi.

• Nusaybin Direnişi

Yıldırılan, ezilen, devlet terörü altında sesi-soluğu kesilen bölge halkı, Silopi Cinayeti'nden sonra, artık yer yer cenazelerine sahip çıkmaya başlamıştı. Son yıllarda Siirt-Kasaplar Deresi ve Şırnak'ta ortaya çıkarılan toplu mezarlar olayını duymayan kalmamıştı... Üstelik 1989 sonlarında katledilen 9 militanın cesedi Nusaybin'de yikanmadan bolduzer ile kazılan büyük bir çukura topluca gömülmüştü. Nusaybin halkı bu olay karşısında duyduğu kinini dışa vuramamıştı...

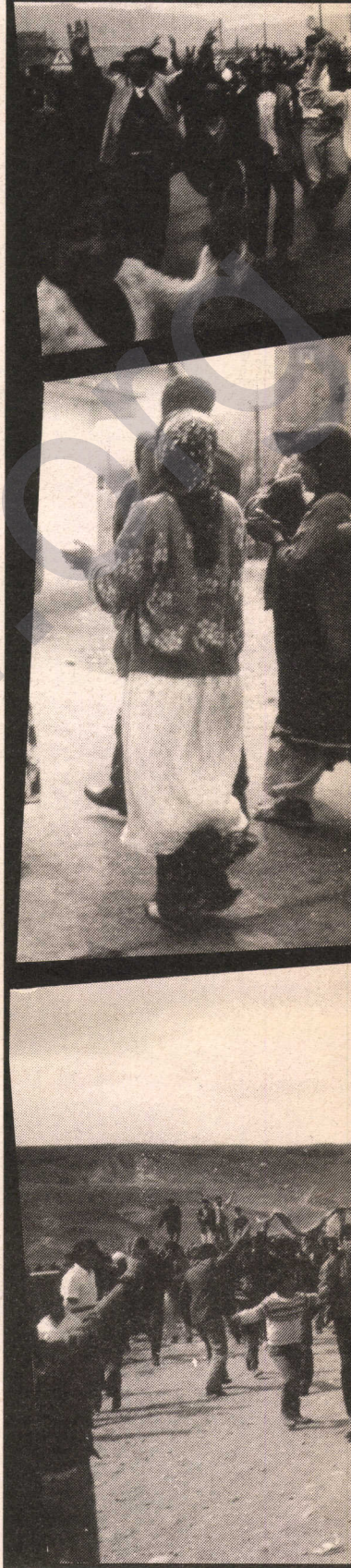
Son yıllarda bölgede yoğunlaşan devlet terörü altında yaşayan Nusaybin halkı bu kez bir sınavla karşı karşıya idi...

Giresira'da katledilen 13 militan'dan (Abdullah Avcı, Abdulkadir Alptuğ, Zeki Doğan, Süleyman Aslan, Abdulkadir Temel, Hıdır Yalçın, Cesir Şahin, Mehmet Mahsun Tepe, Ömer Kavak, Kamuran Dündar) 5'i Nusaybin ve çevre köylerinden, bazıları da Nusaybin'deki en geniş aşiretlerden biri olan Omerilere mensuptu. Kürt toplumsal geleneklerinde cenazeye sahip çıkmak zorunlu idi. Bölge halkı devlet teröründen bıkmıştı. Halkın üzerine sinen korku perdesi yavaş yavaş aralanıyordu... Böylesi bir ortamda Nusaybin esnafı hem katledilen insanların yasını tutmak, hem de cenazelere sahip çıkmak için, 14 Mart Çarşamba günü kepenklerini indiriyordu.

15 Mart Perşembe günü cenazesi Mardin Devlet Hastanesi'nden alınan Kamuran Dündar'ı toprağa vermek için 5 bin kişinin katıldığı bir cenaze töreni düzenleniyordu. Kepenkler kapalı idi.

Halkın kitlesel olarak cenaze törenine katılımı sömürgeci güçleri çileden çıkarmaya yetmişti. Mezar başında kitleyi tahrik eden polis ve çevik kuvvet'in tahrikine kapılmayan kitle, mezarlıktan dönerken, asker, polis ve Özel Tim'lerin müdahalesi ile karşılaşılıyordu. Liseli gençlerin ve çocukların bu müdahaleye cevabı taş ve sopa atmak iken, polis, asker ve Özel Tim'lerden oluşan sömürgeci kolluk kuvvetlerinin halkın üzerine ateş açması sonucu, birçok kişi yaralanıyor, yaralılardan hastaneye kaldırılan Şemsettin Çiftçi yaşamını kaybediyordu. Kolluk kuvvetlerinin silahlı saldırılarına karşı koyan kitle ile, kolluk kuvvetleri arasında süren mücadele yüzlerce genç, çocuk ve kadın gözaltına alınması ile sonuçlanıyordu.

Resmi yetkililer olay üzerine Nusaybin'e getirilen diğer cenazelerin törenle Nusaybin'de gömülmesine müsaade etmeyerek aileleri tehdit ediyor ve köylerde gömülmesini sağlıyordu. Giresira'da katledilen diğer militanların cenazeleri ise sessiz-

••• Geçen yıl sürgün ve terör karşı koydu. Nusaybin'de başlı

sedasız bir şekilde asker ve polisler tarafından Mardin'de toprağa veriliyor. Aynı şekilde Polis tarafından vurulan Şemsettin Çiftçi'nin cenazesi de ailesine teslim edilmiyor, törensiz ve sessiz bir şekilde gömülüyordu.

Şemsettin Çiftçi'nin ailesine başlangıçta dileğinde bulunmak isteyen 4 milletvekili ve yüzlerce kişi Özel Tim tarafından tartaklanarak engelleniyordu. Milletvekilleri bile Özel Timlerin uygulaması karşısında etkisiz kalıyordu. Yaşanan bu olaylar karşısında Nusaybin halkı kitlesel direnişini sürdürürken, sömürgeci güçler ilçeye giriş çıkışları kontrol altına alarak, bası mensuplarının çalışmalarını engelleyerek, Nusaybin ile olan telefon bağlantılarını keserek, direnişin boyutlarını kamuoyuna ve çevreye yayılmaması teklafına kapılıyorlardı. Bütün esnafın katıldığı kepenk kapama eylemi başarılı

RÖRE KARŞI

Teröre karşı ilk direniş filizlerinin boyverdiği Gundik ve Silopi eylemlerinden sonra, Nusaybin halkı sömürgeci zulme ve teröre karşı kitlesel protestolarla bir kitlese direniş Cizre'de onbinleri etkileyerek anti-işgalci ve demokratik bir öze kavuştu. Fotoğraflar; Ajansa Nüçeya Kurd • Kürt Haber Ajansı

Bir şekilde üç gün devam ettikten sonra, kona ererken, bütün engellemelere rağmen, Nusaybin direniş çevre ilçelere yayılıyor, Türkiye ve Dünya kamuoyunun gündemine giriyordu.

Cenaze töreninin yapıldığı 15 Mart 1990 Perşembe gününden itibaren olayları izleyen ANK muhabirleri şu bilgileri veriyorlardı:

"Cenaze törenine yaklaşık 5 bin kişi katıldı. cenaze toprağa verilirken hiç bir müdahale olmadı. Mezarlıktan dönen kitleyi polis ve Özel Tim'in dağıtmak istemesi üzerine olaylar başladı... Gençler ve çocuklar kolluk kuvvetlerinin saldırılarına taş ve sopa atarak karşılık verdi. Kolluk kuvvetleri bunun üzerine silah kullandı. Olay yerinde 5-6 kişi açılan ateş sonucu yaralanırken, 3 polis te atılan taşlardan yaralı oldu. Yaralıları Şemsettin Çiftçi hayatını kaybetti..."

"Devlet terörü Nusaybin halkının canına

tak etmiş... Halk artık polis, asker ve Özel Timlerden çekinmiyor. Yüzlerce kişi gözaltına alındı. Kentte açık hiç bir yer yok..."

"Kendileri ile görüştüğümüz birçok esnaf; 'üzerimizdeki baskılara dur demek için dükkanlarımızı kapatıyoruz. Resmi yetkililer olayların ardında kışkırtma aracı yacaklarına, bize yaptıkları zulümden ve baskıdan vazgeçsinler...' şeklinde konuşuyor."

"Nusaybin şu an işgal altındaki bir kent görünümünde. Çok sayıda kişi gözaltına alındı. Aralarında kadınlar ve çocuklar da bulunuyor. Gözaltına alınanlara ağır işkenceler yapıldığı, yakınları ile görüşürülmedikleri söyleniyor..."

"Bölgeye incelemelerde bulunmak için gelen Bağımsız Milletvekillerinden Ahmet Türk ve arkadaşlarının bile Şemsettin Çiftçi'nin taziyesine gitmesine izin verilmedi. Gazeteciler Özel Tim mensupları tarafından dövülüyor, tehdit ediliyor, çalış-

maları engelleniyor... Kente giriş-çıkışlar kontrol altında, telefon bağlantıları da sık sık uzun sürelerle kesiliyor..."

"Nusaybin direnişinin anti-işgalci ve kitlesel niteliği konusunda Nusaybin'li yurtseverlerin çoğu aynı kanıyı taşıyor. Kepek kapama eylemlerinin çevreye yayılacağı bekleniyor... Ayrıca Suriye'nin Kamışlı ilçesinde Nusaybin halkı ile dayanışma amacıyla yüzlerce kişinin katıldığı bir yürüyüş yapıldı. Yürüyüşçüler hududa yaklaştıklarında, Türk asker ve polisleri olağanüstü tedirgin oldular..."

ANK muhabirlerinin aktardıkları bilgiler, olayları inceledikten sonra, Ankara'ya dönen bağımsız milletvekili Ahmet Türk'ün, olayların halk üzerindeki haksız baskılardan kaynaklandığı ve eylemlerin devlet terörüne karşı, kitlesel bir nitelik taşıdığı tesbiti ile çıkışıyordu. Nevar ki, milletvekilleri heyeti bile, Özel Tim ve diğer kolluk kuvvetlerinin baskılarından te-

dirgin olarak, ciddi hiçbir müdahalede bulunmadan, iki gün kaldıkları Nusaybin'den ayrılıyorlardı.

• Cizre Direniş

Nusaybin olaylarını protesto etmek amacıyla Cizre esnafı 19 Mart pazartesi günü kepek kapatıyordu. 20 Mart Salı günü bir grubun yapmak istediği gösterinin sömürgeci güçler tarafından engellenmesi üzerine kitlenin direniş, akıtılan kanla bastırılmaya çalışılıyor ve kolluk kuvvetlerinin açtığı ateş sonucu, Salih Elçioğlu, Mehmet Yılmaz, Yusuf Şahin, Emin Gün katlediliyor, yaralılardan 12 yaşındaki Abidin Tuncer adlı çocuk ise, 3 gün sonra yaşamını yitiriyordu.

Kolluk kuvvetlerinin saldırılarına karşısında yılmayan göstericiler, bu kez, TC'ye ait bazı resmi kurumları, bir karakol, TKİ'ne ait bir bina, Tarım Müdürlüğüne ait bir bina ve Cizre

SÖMÜRGEÇİ TERÖRE KARŞI HALK DİRENİŞİ

••• 23 Mart günü Cuma namazına bir vesile yaparak camide toplanan yaklaşık 1000 kişilik kitlenin, 20 Mart günü katledilenlerin mezarlarını ziyaretle başlattıkları gösteri, 15 bin kişinin katılımıyla kitlesel bir boyuta ulaştı. Oldukça disiplinli geçen protesto gösterisine çok sayıda kadının katılımı göze çarpıyordu... Foto:ANK

Spor binasını ateşe vererek, protestolarını sürdürüyorlardı...

Cizre'de başlayan kepenk kapatma eylemi ve protestolar devam ederken, Silopi, İdil, Midyat esnafı da kepenk kapatıyor, eylemler Kızıltepe ve Derik'e de yayılıyordu.

23 Mart Cuma günü, kolluk kuvvetlerinin göstericilere açtığı ateş sonucu yaşamını kaybeden 4 kişinin mezarını ziyaret için yaklaşık bin kişi Cuma Namazı'nı bir vesile sayarak, camide toplanıyordu. Cuma namazından sonra, camiden çıkan topluluk disiplinli bir şekilde iki gün önceki olaylar sırasında katledilen şehitlerin mezarı başında toplanarak, dua ediyor, zafer işaretleri yaptıktan sonra, Cizre merkezine doğru yürüyüşe geçiyordu.

Gösteriyi izleyen ANK muhabirleri şu haberleri geçiyordu:

"Kitle mezarlıktan şehir içine döndüğünde, ara sokaklardan katılanlarla birlikte göstericilerin sayısı 10 bine ulaştı. Bütün sokak ve caddeler tank, panzer ve zırhlı araçlarla tutulmuştu. Halk yürüyüşe mahalle-mahalle gruplar halinde, düzenli bir şekilde katılıyordu. Yürüyüşçüler kent merkezine vardıklarında, sayıları 15 bini buldu. Çok düzenli geçen yürüyüşte, yaşlıların, çocuk ve gençlerin asker ve polise taş atmalarını engellemeleri üzerine, herhangi bir olayın çıkması önlenildi. Göstericiler bu tavırları ile Salı günü çıkan olaylara, kendilerinin yolaçmadığını da gösteriyorlardı."

"Yürüyüşe katılanlar, hep birlikte, 'Biji Kurdistan!', 'TC Çekilsin!', 'Özel-Tim Çekilsin!', 'İşkenceye Son!' sloganları atarken, yürüyüşçüler içindeki bir grup da 'Biji PKK!' sloganı atıyordu."

"Yürüyüşe öncülük edenlerden biri, kitle dağılmadan önce yaptığı konuşmada; 'Şimdi biz evlerimize gidiyoruz... Sokaklarda çatışmak istemiyoruz... Gözaltına alınanlar bırakılınca kadar eylemlerimizi sürdürüceğiz...' diyordu. Saat 13.30'da dağılan göstericiler, düzenli gruplar halinde, mahalle-

lerine, evlerine döndüler."

"Eyleme kadın, çocuk, yaşlı bütün halk katılmıştı. Cizre gibi muhafazakar bir ilçede kadınların eyleme aktif bir şekilde katılmaları basın mensuplarını da şaşırttı. Eylemi izleyen araçlar da klakson çalarak, yürüyüşçülere duydukları sempatiyi ifade ettiler... Özel Tim ve diğer güvenlik güçleri basın mensuplarına da nefes aldırtmıyor... Cadde ve sokaklardaki tank, panzer, zırhlı araç ve çok sayıda asker, polis ve Özel Timlerin bulunduğu Cizre, işgal altındaki bir kent görünümünde..."

Nusaybin ve Cizre olaylarını başından itibaren yakından izleyen ANK muhabirleri, demokrat basın mensupları ve yerel yurtsever unsurların ortak görüşü; eylemlerin kendiliğinden, kitlesel ve anti-ışgalci bir nitelik taşıdığı yönünde idi.

• Eylemler gölgeleniyor

Nusaybin ve Cizre'de gelişen kendiliğinden kitlesel direnişlerin sürdüğü günlerde, Elazığ-Kovancılar'da çoğu mühendis olan 9 memurun öldürülmesi, bu eylemleri gölgeledi.

Resmi açıklamalara göre Ferro Krom tesislerinde çalışan mühendisler buldukları araçlardan indirilerek, kurşunlanıyor. Kürdistanlı siyasi çevrelerde olayın Nusaybin ve Cizre direnişlerinin demokratik, kitlesel ve anti-ışgalci niteliklerini boğmak için gerçekleştirilen bir provakasyon olduğu değerlendirilmezken, PKK olayı üstlendi.

Abdullah Öcalan da Hürriyet gazetesinde yayınlanan söyleşisinde olayı üstlenerek, "Devlet otoritesini sarsmaya yönelik bir eylem" olduğu yolunda açıklamalarda bulundu. Sözkonusu eylemin PKK tarafından üstlenilmesi, halen sürmekte olan Cizre, Midyat, Silopi, İdil, Kızıltepe, Derik ve diğer kentlerde gelişen kepenk kapama eylemlerini "PKK Kışkırtması" olarak su-

nup, eylemleri bastırmada kan dökmeye zemin hazırlayan TC'nin eline yeni bir silah da vermiş oldu. Siyasi çevrelerde ise, bir taraftan Nusaybin ve Cizre direnişlerine sahip çıkan, hatta sahip çıkmaktan öte eylemlerin kendi öncülüğünde geliştiğini iddia eden PKK'nın böylesi bir olayı üstlenmesi yeni tartışmalara yol açtı. Ayrıca mühendislerin öldürülmelerinin Nusaybin ve Cizre direnişlerini olumlu gören bir güç tarafından üstlenilmesinin mantığı hiç bir çevrede anlaşılacakken, olay Nusaybin ve Cizre'de başlayan bölge kentlerine yayılarak devam eden kitlesel direnişlere gölge düşürmekten başka bir şeye de yaramadı.

• Diyarbakir'e doğru...

Cizre'de gerçekleşen protestonun kanla bastırıldığı ve esnafın kepenk kapatıp, binlerce kişinin protesto yürüyüşü gerçekleştirdiği günlerde, kepenk kapama eylemleri bu kez İdil, Midyat, Silopi, Kızıltepe, Derik, Mazıdağ ve Silvan'a yayılıyordu. Farklı düzeylerde katılımın olduğu eylemlere karşı sömürgeci güçlerden Nusaybin ve Cizre'de görüldüğü gibi sert tepkiler gelmiyordu.

Aynı günlerde Diyarbakir'de çoğunluğu öğrenci olan 2 bine yakın bir kitlenin 17 Mart günü gerçekleştirdiği "Halepçe Katliamını Kinama" eyleminde tutuklanan arkadaşlarının serbest bırakılması talebi ile 3 bin civarında üniversite öğrencisi boykot eylemini sürdürürken, kepenk kapatma eylemi bu kez Di-

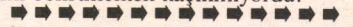
yarbakir'de gerçekleşiyordu.

28 Mart Perşembe günü evlere ve işyerlerine atılan "Demokratik Platform" imzalı bir bildiriye Diyarbakir esnafından 29 Mart Cuma günü kepenklerini kapatmaları isteniyordu.

Polis ve diğer bütün güvenlik kuvvetleri alarma geçerek, esnafı teker teker dolaşp, tehdit etmesine rağmen, Diyarbakir esnafının büyük çoğunluğu kepenklerini indiriyordu. Polisin bütün baskısı ve esnafı "Bölge dışına sürme" tehditlerine karşın, Diyarbakir'in Bağlar, Şehitlik, Melik Ahmet, Ofis semtlerindeki dükkanların hemen hemen tümü kapanırken, kent merkezindeki dükkanlar yarı yarıya kepenk indiriyordu.

3 Nisan'da Batman esnafının gerçekleştirdiği kepenk kapama eylemi is, polis ve diğer kolluk kuvvetlerini saldırganlaştırıyordu.

Bütün tehditlere rağmen kepenklerini açmayan esnafı, polis, dükkanların kilitlerini, kapılarını ve vitrinlerini kırarak, cezalandırıyordu. Siirt Valisi ise, yaptığı açıklamada bu uygulama için polise kendisinin emir verdiğini belirtmekten kaçınıyordu.

İşgal güçleri Nusaybin sokaklarında

Foto:ANK

SÖMÜRGEÇİ TERÖRE KARŞI HALK DİRENİŞİ

FİlİSTİN'İNKİ İNTİFADA,
BİZİMKE NE?

Nusaybin, Cizre ve diğer ilçelerde kitlelerin gerçekleştiği, gerek düşman güçlerin, gerekse dost güçlerin hiç beklemediği bu eylemleri, Kürdistanlı yurtsever güçler sömürgeci teröre karşı anti-ışgalci kitlesel bir direniş olarak nitelirken, eylemler Filistin İntifada hareketi ile de kıyaslanıyor. Ancak bu kıyaslamayı yapanlar, her iki olayda da eylemlerin kitleselliği, kendiliğindenciliği ve anti-ışgalciliğini benzeştirirken, kendiliğinden başlayan Filistin İntifada'sının kısa bir süre sonra işgal altındaki topraklarda faaliyet sürdüren islamcı güçler ve FKÖ'nün öncülüğünde gelişip, sürdüğü ayırımına da dikkat çekmektedirler.

Nusaybin ve Cizre direnişlerinde işte bu yan, yani siyasi ve örgütsel önderlikten yoksunluk, eylemlerin en zayıf yanı olarak görülmekte.

Her ne kadar TC yetkilileri ve Türk basını olayların kitlesel, anti-ışgalci ve demokratik niteliklerini karalayabilmek için, "PKK kışkırtması" olarak göstermeye çalışıyorlarsa da, olayların böyle olmadığını, eylemlere katılımın boyutları, talepleri ve eylemler sırasında öne çıkan kişilerin siyasi niteliklerinde özellikle de Diyarbakır eyleminde de görmek mümkün.

Eylemlerin geliştiği alanlarda PKK'nın faaliyet sürdüğü, eylemler içinde aktif yer almaya çalıştığı, ancak buna rağmen eylemleri örgütleyip, öncülük edip, kucaklayabilecek bir yapıda olmadığı da yine eylemleri yakından izleyen çok farklı siyasi görüşlere sahip kişilerin, basın mensuplarının ve yerel yurtsever şahsiyetlerin ortak kanısı.

Bütün bu objektif gerçekler yanında ERNK tarafından yayınlanan 21 Mart 1990 tarihli bildiri "Halk ayaklanma-

ları da göstermiştir ki, PKK eşittir Kürdistan halkıdır. Bunlar ERNK saflarında örgütlenen Kürdistan halkının sömürgeçiliğe karşı kendi öz ayaklanmasıdır." denilerek, eylemlerin PKK önderliğinde geliştiği iddia edilmekte.

Nevar ki bugün bölgede yoğun faaliyet sürdüren ne PKK'nın ne de diğer Kürt örgütlerinin hiç birisi mevcut eylemleri örgütleyip, yönlendirecek yapıda değildir... İşte bu siyasi önderlikten yoksunluk, Nusaybin ve Cizre'de gerçekleşen ve çevre kentlere yayılarak devam eden aynı zamanda Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi tarihinde bir dönüm noktasını teşkil eden, kitlesel direnişlerin en büyük zaafı...

Bütün zaaflarına rağmen, Nusaybin ve Cizre direnişleri ile başlayan ve diğer alanlara yayılarak devam eden eylemler Kürdistan İntifadasının (başkaldırı-direniş) başlangıcı olma umudunu da vaadediyor...

Şeytani Politika

Nusaybin ve Cizre direnişleri Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı, Genel Kurmay Başkanı, Erdal İnönü, Süleyman Demirel gibi sömürgeci devlet yöneticileri ile politikacıları derin bir telaşa sürükledi.

Olağanüstü toplantılarda değerlendirilen olaylar, Ankara ve İstanbul'da gerçekleştirilen kontr-gerilla eylemleri, islami örgütler operasyonunun sürdüğü günlerde "Milli Koalisyon" çağrılarının yapılmasına yol açtı.

TBMM Başkanı ve ardından Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan iktidar ve muhalefet varolan eylemleri askeri tedbirlerle bastırma noktasında mutabakat sağlayıp, basit konularda tartışma sürdürerek, uzlaşmaya varamadıkları kanısını kamuoyuna empoze etmeye başladılar.

Özel Timlerin saldırılarına karşı çocukların tek silahı taş ve sopaydı

Foto;ANK

Olayların kitlesel, anti-ışgalci ve demokratik niteliklerini karartmada, Erdal İnönü, diğer politikacı ve devlet yöneticilerini geride bırakır, Kürtlerin "Kero" (Sağır) dedikleri babasına taş çıkarır bir yaklaşım sergilerken; devlet ve hükümet yetkilileri ve bazı basın organları ısrarlı bir şekilde olayları "PKK kışkırtması"na bağlayarak, gerçek niteliklerini ve taleplerini gözardı et-

mede ve yarın yapılacak geniş çaplı katliamlara zemin hazırlamada bir birleriyle yarışıyorlardı. Diğer yandan bazı politikacılar ve "Kürt" asıllı milletvekili Nurettin Yılmaz direnişlerin gerçek boyutunu çarpıtmak için, sorunu Özel Tim'in yanlış uygulamaları düzeyinde ele alarak, şeytani bir politika geliştirmeye çalışıyordu.

15 Mart 1990: Nusaybin esnafı da direnişte...

Foto; ANK

Olayda katledilen Ş. Çiftçi'nin cenaze törenine mücadele edildi

Nusaybin'li analarda dipçiklere inat direnişi sonuna dek götürdüler...

Foto;ANK

Panzerler, ağır silahlar Özel Timler Cizre halkının anti-ışgalci direnişini kıramadı...

Foto;ANK

SÖMÜRGEÇİ TERÖRE KARŞI HALK DİRENİŞİ

Cizre'de direnişçilerin evini ve arabasını taşlamaktan nasibini alan Nurettin Yılmaz, TC'ye akıl vererek, Özel Tim'lerin "uygun" yerlerde kullanılmasında ısrar ediyordu. Böylece eylemlerin anti-sömürgeci, anti-işgalci niteliği boşaltılmış olacaktı. Nurettin Yılmaz'a göre; "Normal polis ve asker Özel Tim tavrına girmiyor"du. "Kırsal kesimde çalışmak ve adam öldürmek için eğitilen Özel Tim'lerin, başarılı oldukları bu alanlara kaydırılmaları" nı isteyen, Yılmaz, işbirlikçi akıl hocasını çıplak bir biçimde sergileyip, talihsiz ve kirli bir görev üstlenerek, Nusaybin ve Cizre direnişlerinde ordu ve polis güçlerinin masumiyetini kanıtlamaya çalışıyordu.

• Tepkiler

Nusaybin ve Cizre eylemleri Türk devletini telaşa düşürürken, devlet çeşitli provakasyonlarla eylemlerin demokratik-kesitli ve anti-işgalci niteliğini bastırmanın ötesinde bir kaygı duymuyordu.

Eylemlere Üniversite çevrelerinde ve Kürdistan'ın diğer bölgelerinde sempati ve dayanışma destekleri verilirken, eylemler çeşitli Avrupa ülkelerinde yapılan gösterilerle de desteklendi. Ancak Avrupa'da yapılan destek eylemleri oldukça cılız kaldı.

Nusaybin ve Cizre olayları konusunda en ilginç tavrı ise, Avrupa basın ve yayın kurumları sergiliyordu. Sosyalist ülkeler veya Güney Afrika'daki en ufak olayı büyük bir heyecan ve iştahla sunan Avrupa gazete, radyo ve televizyonları, sanki bir yerlerden bir düğmeye basılmışçasına, bu büyük çaplı olayları görmezden ve duymazdan gelmeyi tercih ediyorlardı.

Legal Türk solu ve sosyalist gruplar ise, olayların boyutuna denk düşen bir tavır geliştiremezken, şaşkınlıkla olayları izlemekle yetiniyorlardı.

Yine de en anlamlı tepki ve dayanışma eylemleri Kürdistan'da ve metropollerde üniversite çevrelerinden ve cezaevlerinden geldi. Eylemlerin sürdüğü Nevroz günlerinde, Diyarbakir'de Zekiye Alkan'ın kendisini yakarak Newroz'u kutlaması ise halk kitleleri üzerinde büyük bir etki yarattı. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Diyarbakir üniversite-lerinde Halepçe Katliamını Protesto gösterileri ve Nevroz kutlamaları ile iç içe ve ard arda Nusaybin ve Cizre olayları

uygulama Nusaybin ve Cizre'de 6 şehit onlarca yaralı ve yüzlerce tutuklu veren halkı sindirebilmiş değil...

İkinci tehdit ise; eylemleri anti - sömürgeci, anti - işgalci boyutlardan uzaklaştırıp, mevcut potansiyeli hükümete muhalefetine harcayabilecek olan her boydan ve soydan legal, yasal ve reformist odakların girişimleridir.

Orta vadeli tehditlerden biri, bugünlerde Özal'ın başkanlığında toplanan MGK'nın ve siyasi parti başkanlarının tartıştığı yeni askeri tedbirler, sıkıyönetim, sıcak takip yanında Suriye ve İran'a yapılacak olan diplomatik ve askeri tehditler olarak netleşmiş durumda. Diğerisi ise, son yıllarda tartışılan ancak bir türlü niteliği ve çerçevesi belli olmayan bazı kültürel haklar çerçevesinde sorunu yumuşak bir çözüme götürmektir. Ancak bu ikinci çözüm ve ona yatan güçlerin Türkiye genelindeki son siyasi gelişmeler karşısında pek şanslı olmadığı görünüyor.

Devlet, hükümet ve TC siyasal güçleri için yukarıdaki alternatifler tartışılarsun, olayların üzerinden belli bir süre geçmesine rağmen, anti-sömürgeci siyasal güçlerin olayları, mevcut kitle potansiyelini yönlendirebilecek bir tavır sergilemedikleri de görülüyor.

Bunun yanında eylemlerin kitlesel boyutunu ve ortak şiarlarda ifadesini bulan taleplerini gözardı eden, küçük propagandif çıkarlar için grupçu davranışların da eylemlerin boyutunu ve içeriğini boşaltacağı ortak bir kanı.

Bir çok yurtsever çevrede büyük bir sempati ve destekle karşılanan Nusaybin ve Cizre direnişleri hali hazırda anti-sömürgeci, ulusal kurtuluşçu ortak ve mücadeleci bir siyasi önderlikle buluşabilmiş değil. Bu potansiyelin sentezleşebileceği siyasi ve örgütsel bir önderliğin olmaması ise yaşadığımız günlerin en büyük talihsizliği.

Herşeye rağmen Nusaybin ve Cizre direnişlerinden en önemli dersi çıkarması gereken güçlerin başında Kuzey Kürdistanlı siyasal güçler gelmektedir. Kendileri ile görüşebildiğimiz farklı siyasi eğilimlerden birçok devrimci ve yurtsever kişi Nusaybin ve Cizre direnişlerinin anti-sömürgeci siyasi güçleri birliğe ve ortak mücadeleye zorunlu kılan bir alarm işareti olarak değerlendirmekte.

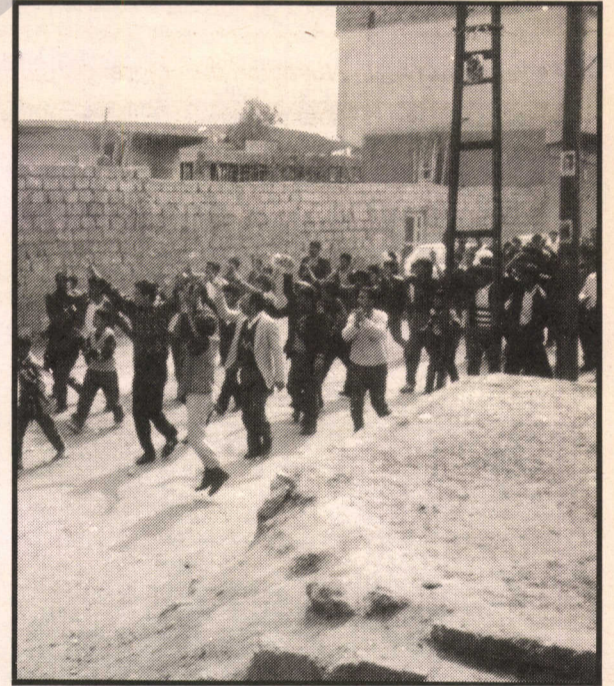
Aynı çevreler Nusaybin ve Cizre'de gerçekleşen, çevre il ve ilçelere yayılarak devam eden anti-sömürgeci nitelikli bu kitlesel direnişlerin Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde tarihsel bir dönüm noktasını teşkil ettiği kanısındalar...

Bugün Nusaybin-Cizre yarın ...

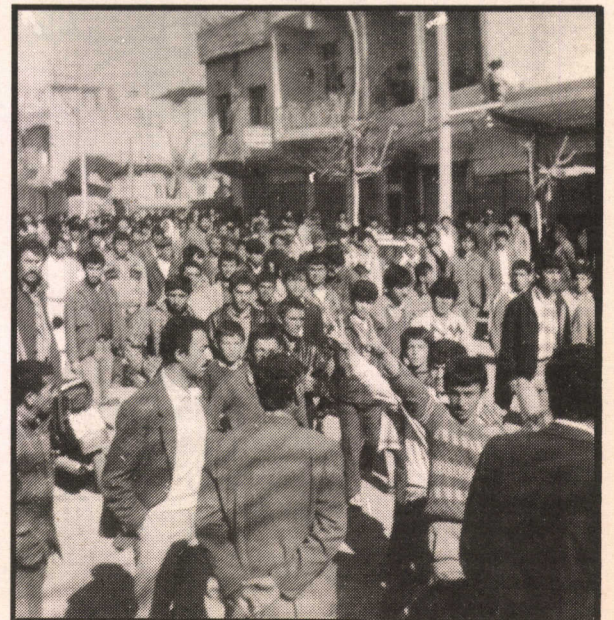
Cizre'ye giriş-çıkışlar uzun süre kontrol altına alındı

Foto:ANK

Kitleler korku perdesini araladı

Foto:ANK

Çocuklar Cizre Direnişi'nin ön saflarındaydı Foto:ANK

Adım başı terör, adım başı jandarma

Foto:ANK

ni protesto amacı ile kitlesel eylemler geliştirilip, bu eylemler gittikçe yaygınlaştı.

Bu arada, Diyarbakir ve Antep cezaevlerinde bulunan devrimci tutuklular gerçekleştirdikleri açlık grevleri ile direnişlere ilk desteği de veriyorlardı.

• Ne Bekleniyor?

Nusaybin ve Cizre'de gerçekleşen bu anti-sömürgeci nitelikli kitlesel direnişler bugün iki yakın tehditle karşı karşıya bulunmakta. Tehditlerden biri, -ki eylemlerin başladığından beri devlet tarafından uygulanıyor- sömürgeci devlet terörü iken, diğeri ise, bu güçlü kendiliğinden potansiyelin TC rasyonelleri içindeki muhalif güçlerce heder edilmesidir.

Devlet bugün eylemleri terörle bastırma yöntemini en geçerli yöntem olarak görmekte ve uygulamaktadır. Ancak bu

SÖMÜRGEÇİ TERÖRE KARŞI HALK DİRENİŞİ

••• Kürdistan halkı Nusaybin örneğinde görüldüğü gibi, işgal, terör ve talana karşı sesini yükseltti. 15 Mart 1990/Nusaybin

Foto:ANK

Kurdistan Kurtuluş Hareketi

TEVGER

Kitlesele Protesto ve Eylem

□□□ Kürdistan halkının haklı ulusal davası uğruna yükselttiği kitlesel protesto ve eyleme karşı devletin başvurduğu yeni idari ve askeri önlemler Türkiye ve Kürdistan halklarına onların devrimci yurtsever güçlerine açık bir gerçeği gösteriyor. Azgınlaşan devlet saldırıları karşısında dağınık ve suskun kalmanın ve hele hele geri çekilmenin hiçbir yararı olmayacak, aksine bu sömürgeci diktatörlüğü daha da cesaretlendirerek, saldırganlığının dozunu arttıracaktır. Tek çare; halklarımızın muhalefetini dağınıklıktan ve örgütsüzlükten kurtararak, birleşik, örgütlü, yığınsal bir mücadele temelinde işgalciliğe, diktatörlüğe onun katliam, sürgün, zulüm ve zorbalığına hayır demektir...

Nusaybin ve Cizre halkının ve ardından diğer yörelerdeki yurtsever insanlarımızın aldığı bayrağı yüksek düzeyli güçlü bir örgütlülükle dalgalandıralım. Diyarbakır'daki Demokratik Platform ve benzeri birlik platformları çok basit ilk adımlar olmalarına rağmen, birlikten nasıl kuvvet doğabileceğini göstermeye yetiyor. Ülkemizin başka il ve ilçelerinde, Batı'da, metropollerde, Diyarbakır örneğinin daha gelişkin ve yüksek düzeyli örgütsel birlik platformlarını oluşturmakta gecikmeyelim...

Tevger, Nisan 1990 Toplantı sonuç bildirisinden

Kürdistan İşçi Partisi

PKK

Kürdistan'da Halk Ayaklanması

□□□ Nusaybin'de başlayan isyan, Kürdistan'ı sardı. Silopi, Midyat, İdil, Diyarbakır ve Elazığ'a yayılan isyan, Cizre'de halk iktidarı denemesine ulaştı. İsyan Kürdistan'ı ayaklanma noktasına ulaştırdı; her an topyekün gelişebilecek "intifada" potansiyeli oluştu. Kısacası Kürdistan Kürt "intifada"sına yürüyor...

Kürdistan halkı, PKK önderliğinin şanına layık çıkışı yapmıştır. Ulusal direniş ve savaşı, artık kitlesel başkaldırı, siyasal eylemlilik ve silahlı gösteriye dönüşmüştür. Direniş ve savaş dağdadır, köydedir, şehirdedir, mahallededir... böylece ERNK'de somutlaşan halkımızın siyasal şiddeti ile ARGK'nın silahlı şiddetinin çok iyi bütünleşip Türk sömürgeciliği ve işbirlikçilerine yöneldiği ve onu geri püskürttüğünün en somut örneği sunulmuştur...

Artık durma zamanı değildir. Zalime, barbara, vahşiye karşı ayaklanma günüdür bugün. Kürt mertliğini, yiğitliğini göstermenin günüdür. Gün namus, onur, haysiyet günüdür. Tüm Kürdistanlılar nerede olursa olsunlar davaya katılmalıdır. Bütün insani yeteneklerini davanın hizmetine sunarak özgürlüğe yürümelidir.

(PKK yayın organı Serxwebûn, sayı 99, Mart 1990)

Kürdistan Kurtuluş Partisi

RIZGARI

İşgale ve Teröre Karşı Kitlesel Direniş

□□□ Bugün Kürdistan halkı baskı ve teröre karşı savunma içindedir. İsyan etmenin koşulları içinde bulunmamaktadır. Cizre bölgesindeki olaylar ise, kitle katliamları karşısında anti-ışgalci bir direniştir. Çünkü, halk imha ile karşı karşıyadır. Yurtsever bir potansiyele sahip olan halkın askere ve Özel Tim'e karşı reaksiyonudur bu... Yani halkla devlet karşı karşıyadır. Bunu sağa sola çekmeye gerek yoktur. Kepenk kapatma eylemleri ise Türkiye'nin "demokratik" koşulları içerisinde normal gösterilerdir...

Bütün anti-sömürgeci siyasal güçlerin çok iyi bilmeleri ve bilince çıkarmaları gereken nokta: Nusaybin, Cizre, Silopi vb... eylemleri bugünkü yapısı ile hiç bir siyasal örgütün tek başına kucaklayıp yönlendiremeyeceğidir. Yani bugün ne PKK ne Rızgari ve ne de diğer Kürt örgütleri kitlenin önünde değillerdir...

Hangi siyasal görüşte olursak olalım, bütün ideolojik ve teorik çelişkileri erteleyerek, ortak bir platforma inmenin gerekliliği dayatmıştır...

Bu somut gerçek Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinde yer alan bütün siyasal güçlerin ortak bir genel taarruz cephesinde güçlerini birleştirmelerini dayatmıştır. Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari), mevcut direnişleri bütün gücü ile destekliyor!

Rızgari anti-sömürgeci güçlerle her alanda mücadelecilikten birlikler yaratmaya hazırdır.

Kitlelerin taleplerini yükseltelim! Direnişler içinde ciddi mücadele birlikleri oluşturalım!

(Rızgari Basın/Yayın Merkezi Yayınları No: 6, Mart 1990)

Eskerê BOYIK

“Nivîskarên Kurd li kû derê jî bijîn, biafirînîn, ew dengbêjên gelê Kurd in...”

Tu dikarî, ji kerema xwe, hinekî behsa xwe û jiyana xwe bikî?

Ez li sala 1941 an, di gundê Qundexsazê (niha Rîyateze), nehiya Aparanê, Ermenîstana Sovyetê de ji dîya xwe bûm.

Min li bajarê Erêvanê, di Înstîtuta Malhebûna Gundûtî de xwendina xwe temam kirîye. Paşê, min aspiranturayê de xwendiyê û ez bûme kântîtatê ûlme ekonomîkê. Ez di nava bajarê Erêvanê de dijîm û di Înstîtuta Îlim-nizgarnêya ekonomîka malbendbûna gundûtî de kar dikim wekî serwerê parê. Bi kurtî ser hatiya umrê min ev e.

Kengê te dest bi nivîsînê kir? Çawan?

Emrê min bi edebiyatê ve girêdaye. Ez nizanim beryê wê, ezê çawan bim. Di zarotîya xwe de, min nivîsiye, afrandiyê. Oda me nebû, şevên payiz û zivistanê dirêj de kalê gund li odê top dibûn û ji hev re çîrok, serhatin, beyt, kilam digotin, şevbihûrîna xwe derbas dikirin. Ew kal, ew pîrejin bûne dersdarên min ên pêşîn. Min êvarê guh dida wan, roja din, çî ji wan bihistîbû, dinivîstî. Helbestên min ên pêşîn di *Rîya Teze* de neşîr bûne, di radyoya Erêvanê yê kurdî de hatine gotin. Sala 1966-an, berevoka min a “*Şiver*” e, sala 1975 an “*Kulîlkên Çîya*” derketin. Wusa jî piyesa min a “*Sînco qîza xwe dide mêr*” derketiye. Berevoka “*Kulîlkên Çîya*” tercuma tirkî bûye. *Baran* ew derxistîye. Min ew camêr hela nedîtîye jî. Ez razîbûna xwe didimê, bona xebata wî ya pir bi qîmet. Sê piyesên min “*Sînco qîza xwe dide mêr*”, “*Heyv*”, “*Birîna rojê bûhûrî*” ser dika tîatrên kurdî yê Şîme, Tineye, Elegezê û Tibilîsî listinê.

Ez di nav redaktorîke almanaxa “*Bahara Teze*” de me. Tê de gelek helbestên min derketine. Ez endamê Yekîtîya Nivîskarên Sovyetê me.

Bi bawerîya te, rewşa edebiyata kurdî îroj çawan e?

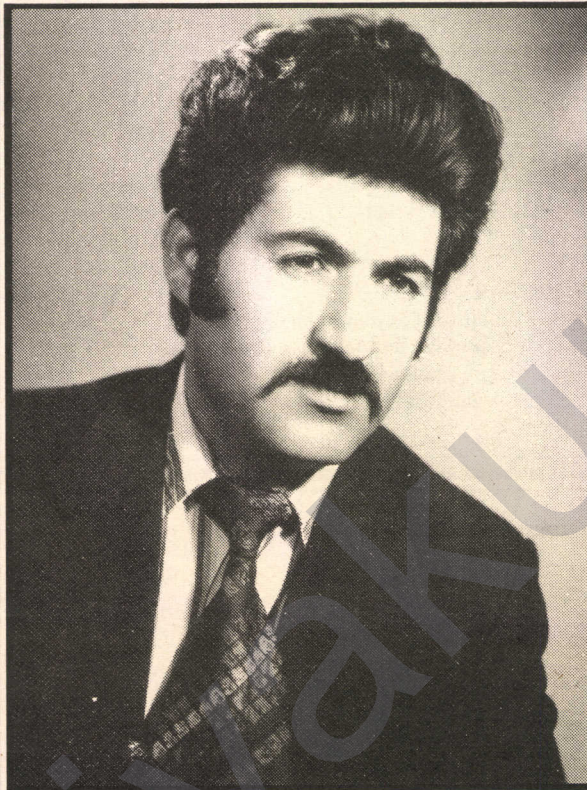
Edebîyata kurdan ji dewr û zema-

nan tê, Kurd çawa hebîye, hebîye kilamê wî, zargotîna wî, hîkyat û çîrokê wî, rabûn û rûniştandin, raqesa wî. Dayika zaro lûrî kirine û sterîne. Wisa kurd her dewr û zemanan jî efrandîye, straye ji xwe û dinyayê re xeber daye, çêkirine “*Mem û Zîn*”, “*Ker û Kulîk*” û gelek beyt û serhatin, qewl stranê dinê. Evana her car bi zar aliye dengbêjê mezîna hatine sewirandin. Paşê di nava gelê kurd de hel û şîmşat bûne.

Dengbêj hatine çûne, lê ew stran, ew beyt û serhatin mane. Ew xweyê edebîyeta dewlemend in. Dengbêjê mezîna. Van rojan berevoka Melê Cizîrî kete destê min. Bi kûranî û fikirîna û bi çap û ewazên tîknîka çêkirîna helbestan, Melê Cizîrî ez eşvîmayî hîştîme... ew şayrê dewra xwe yê mezîna e.

Ez naxwazim giliyê xwe dirêjinim, lê nikarim nevjîm, ku ji Ahmedê Xanî girtî û gelekê pêşîya wî, heta Cegerxwîn û îro, edebiyata Kurdan bi dûr û cewahîr ve xemilîne, wê bê xemilandinê. Sedheyf derê wê xezîna edebiyatê hê ji ber dinyayê dadaye, ji riyê bedbextiya terîxê bindestîya Kurdistanê qultî ya miletên Kurdan.

Niha komeke nivîskar û helbestvanên kurdan pir pêşde ketine, hin li welat hin li Avropayê, hin jî li welatê Sovyetê. Ev rind e jî, nerind e jî...

Eskerê Boyik

Foto:ANK

Rind e, ku gelek tişt tîn nivîsarê, lê nerind e ku em hev nas nakin, efrandinên hev nas nakin, hev nizandin. Em di dewrekê de, di vî deqîqê de dijîn, lê hev nasnakin. Rast e ev jî nerastiya dewrê ye, xirabîya terîxê ye. Lê gelek tişt jî bi me ve girêdayî ye. Nivîskarên kurd li kî derê jî bijîn, biafirîn, ew dengbêjên gelê kurd in, kilamên wan kul û derdên miletên wan in, azaya kurd û Kurdistanê ne.

Bi texmîna min, waed heye, koma nivîskarên kurdan hem dinyayê çêbe, korvar û neşîrîyeta wê hebe, hem civata wê

hebe ku car carina nivîskarên kurd rastî hev bîn, hay ji edebiyata kurdî hebin... Ev yeka hêsan nîne, dijwar e, lê seba tarîxa gelê kurd rast pêşdaçûna wê pir lazîm e û kêrhatin e... Çimkî carna qeweta qelemê, xeberê daha pir û zor e, ne ya çekan.

Îroj rewşa zîman û edebiyata kurdî li Yekîtîya Sovyetê çawan e?

Di derheqê vî persê de ezê ji we ra miqaleke din binivîsim, çimkî gelek kar hatine kirin, edebiyata kurdî Sovyetê pir cure û ewaz e, di nava çend xeberê kurdî de, meriv nikare sereçam û sîfetê wê bide.

Daxwaz, plan û programên te yê rojên bê çî ne?

Ez dixwazim xeber yan rêzeke laiyî bidime cimata xwe. Xeber û rêza min ev e:

Kul û derdên Kurdistanê
Keser, kûl û derdên min in.
Ax, birînê, wê wêranê
Çawa dilê min deşînin.
Ew e sercema û meramê emrê min.
Bi hizkirîna pir

18.10.1989

□□□

ZINCIRA NIVÎSKARÊN KURD

- 1-Şêrko Bêkes; Hej.70
- 2- İhsan Aksoy; Hej. 72
- 3- Osman Sebrî; Hej. 74
- 4- Kurdo Hûsên; Hej. 75
- 5- Malmîsanîj; Hej. 77
- 6- Koyo Berz; Hej. 77
- 7- Ehmmed Qeranî; Hej. 77
- 8- Mueyed Teyîb; Hej. 78
- 9- Ahmed Arîf; Hej. 80
- 10- Kemal Burkay; Hej. 80
- 11- Orhan Kotan; Hej. 80

DANASÎNA KÎTÊBAN

1 Siyabend û Xecê

Weşanên Roja Nû

Îro mirov ji berê bêtir birçiyê huner û edebiyatê ye. Ji ber vî yekê jî, di vî riyê de, ew hemû îmkânên xwe bi kar tîne û kultura xwe pê re pêşve dibê. Miletên dinê naveroka tarîxa xwe dikolin, eserên nû derdixin û radixin ber xwendevanan. Dema ku li welatê berhemekî edebî dertê holê, ew bi hin rîyan belav dibe dinê û feydeke mezîna dide edebiyata wî miletê, miletên wî welatê pê mezîna dibin, radibin û tînanasin.

Dema behsa edebiyata kurdî dibe, berî her tiştî destanên kurdî tînanasin. Ew destanên ku dîroka wan digêhe sed salan û ne wekî tu desta-

nên miletêkî din in. Gava mirov wan destanên dixwîne dilê mirov pê şa dibê û mirov dibê qey ew îro çebûne û hatine nivîsîn. Heta beriya çend salan jî me wan destanên giranbiha ji devên kal û pîrên xwe dibîhistin. Lê îro dîsan bi zîmanê kurdî lê bi nivîsî em wan nas dikin. Ewê wan destanên nivîsî ji alî zarokên me ve jî bîn xwendin û tu carî nayên jîbîrkin, ew dê ji holê ranebin.

Di dema me de, yek ji riyên hunerî yê herî girîng ku meriv edebiyatekê bide nasîn, rîya tîyatroyê ye. Lê tiştêkî jî heye ku mirov divê van destan û çîrokên heja bîne şîklên tîyatroyê û bide nasandin. Ev xebat xebatekî baş e. Li dinê gelek çîrok û destan bi şîklê piyesê tînanasin ku wekî tîyatroyê tînanasin. Pirtûkên bi şîklê tîyatroyê di pêşkêşîna kultur û hunera mîletêkî de

cihekî mezîna digire.

Di van salên dawîn de ji wan xebatan yek jî ji aliyê weşanên “*Roja Nû*” ve hatiye weşandin. Di vî berhemê de, Tosînê Reşîd destanê kurdî ya bi nav û deng “*Siyabend û Xecê*” wekî piyesê û bi şîklê maneyekê nû nîşan dide. Heye ku ew destan, ji alî gelê Kurd ve, gelek caran hatîbe xwendin. Lê di vî pirtûkê de mirov dikare hinekî din jî bigêhe qada heza çîrok û destanên kurdî. Ji ber ku ew bi formekî nû û xweş hatiye nivîsandin.

Drama ji du pêkhatîna “*Siyabend û Xecê*” de navê nozdeh kesan derbas dibe û ji wan kesan yek jî Bego ye. Bego xulamê beg e û di vî dramê de rola wî mezîna. Ji ber ku dewiya dramê bi destê Bego tînanasin. Di vî pirtûkê de dîwana “*Siyabend û Xecê*” bi

deh dîdemî ji hev hatiye qetandin. Lê naverok wekî perçeyekî ji xwendevanan re hatiye nîşandin. Pêkhatîna pêşîn bi xewna Siyabend û bi hin şîrên kin maneyekê xweş dide pirtûkê û mirov bi xweşî dest bi pirtûkê dike. Lê dema mirov tê dawîya wê, dilê mirov bi kel û girîngî tînanasin. Ji ber ku di vî pirtûkê de jî wekî gelek dîwanên kurdî, xwezgînî nagihîjin hev û dimirin. Axa û beg dîsa zilma xwe didomînin.

Ev piyes careke din şerên kesên ku ji qata bindest in û dijî axa û began in nîşan dide. Siyabend jî yek ji wan kesan e û heya kuştina xwe li dijî axa û beganê şerê xwe didomîne.

Nivîskar vî piyesê li gora kurmancîya hêla Rewanê nivîsandîye. Wekî ku em dîza-

nin, qeydeyên rêzimana Kurdî Sovyetê, ji ya kurdî Kurdistanî Tirkîyê piçek cuda ye. Lê weşanxana Roja Nû wexta vî piyesê çapkîrî ye, hin tiştan li gora qeydeyên ku Kurdî Tirkîyê bi rê ve dibin, rastkirî ye. Lê wekî din, wekî zîmanê nivîskar e. Ji ber vî yekê dibe ku zîmanê wî li hin cîyan ji xwendevanan re xerîb bê.

Dîsan jî, mirov dikare bêje ku ew kitêb hem bi zîman xweş e, hem bi naverok heja ye. Kesên ku li piyesên kurdî digerin û dixwazin wekî tîyatir bilîzin û nîşanî xelkê bidin, dikarin ji navnîşana xwarê bixwazin û jê feyde bikin.

T. Berçem

Navnîşana Xwestinê;
ROJA NÛ
Döbelngatan 16 B, 2tr.
113 58 Stockholm-Sweden

2 Miştaxa Çiya ji gotinên pêşiya

Mela Mehmûdê Dêrşewî

Weşanên Rasheed M. AB

Ev nav û nişanên wê kitêbê ne ku seyda Mele Mehmûdê Dêrşewî li ser wan gotinên pêşiyên danî, yên ku wî kom kirine û ji hinekan re şirovekirin û serhatiyên wan pê re nivîsandine.

Vê kitêbê di 276 rûpelên xwe de, 876 gotinên pêşiya û pêşgotinekê di nav xwe de girtine. Dîsan heja *Serbest Xaxoyî*, ku ji tîpên erebî wergerandîye ser tîpên latînî, pêşgotina xwe nivîsandîye û di dawîya wê de ferhengokeke rind ji bo peyven giran çekiriye.

Seydayê Dêrşewî di pêşgotina xwe de, derbara wê nivîstoka xwe weha dinivîse:

“Min xwe dît mereqa min, bêtir ji hertiştî, li ser gotinên pêşiyên hebû û heye. Ji ber van tiştan ez rabûm ev çend gotin min kom kirin li sala 1964 ê û daxwaza min ew bû ku ez li ser her gotinekê birek baxivim, li gor karîna xwe ku

daxwaz ji wê gotinê çî ye? Çi aqildarî tê de heye?

Bi rastî min xwe gelek kêmtir dît û dibînim, bi rabîna karekî holê, çûnkî ez baş dizanim ku ev ne çepêrê mirovên çeknexweş e û

ev meydana ha ne ya siwarê hespê kulek e, nexasim mirovên tirsînok. Belê ji ber pêvema hindek hevalên giranbûha li ba min û ji ber min dixwest ku ez hizrên wan beyhode nekim, nexasim piştî ku wan zanibû ku min gotin kom kirine. Ya din dîlfirjandina min li ser vî zimanî, nexasim zarê kîrmancî, ku min dixwest ez xizmetekê jê re bikim. Min zund û bendê xwe hildan û men hêz û quwet ji xwedayê mezin û bê heval xwest û ew çend gotin min kom kirin û min dirust kirin û li ser tîpên (hicayî) û li ser her gotinekê ez birek axiftim û pêşkêşî xwendevanên kurd kirin.

Hîvîdarim ji xwedayê bê heval ku karekî heja û berketî jê bibînin”.

Çend Awir

Ez jî dibêjim ku Seydayê Dêrşewî bi vî karê xwe zehmet dîtîye û serê xwe pê mandî kiriye, lê ew zehmeta wî ne bi avê de çû, wî bi

vî karî mirada xwe bi cîh anî ku ew jî ew e wî xizmeta ziman û edebiyata gelê xwe kiriye û berhema wê zehmeta wî diyarîyeke heja ye ji xwendevanên kurd re. Lewra me ji wî minnet e û em súpardarê wî ne û Xwedê xêra wî binivîse.

Dema ez ketime nava rûpelên wê nivîstokê (*Miştaxa Çiya ji gotinên pêşiya*) û min xwe bi nav wan gotinan de ber da, ev çend xalên hanê ketin ber çavên min:

1- Seydayê Dêrşewî wekî di pêşgotina xwe de diyar kiriye ku ew mereqdar û dilsojê zimanê gelê xwe ye. Lewma jî wî milê xwe daye ber vî barî. Û tiştê ku pir heja û wê gotina seyda xwuya diket ew e ku, wî ji bo gotinên xwe nimone ji helbestên torevanên me yê klasîkên mezin, mîna Ehmedê Xanî û Cigerxwîn anîne. Ev jî resenî xwemalîya vî karî diyar dîke.

2- Wî di pêşgotina xwe de, di rûpela 8 an de nimunên ji gotinên pêşiyên di alê hekimî, Felekî, Şîretî, helbijartin û mîranîyê anîne.

Ew nimoneya ku wî ji alê hekimîyê ve anî, bi ya min ronkirnek baştir dixwest, yan jî nimoneyek din ji bo wê anî ba.

Dîsan nimoneya ku wî her di wî cîhê de ji bo alê hilbijartinê anî, bi ya min ew nimone jî her ji bo ya alê Şîretî baştir dibû.

3- Dîsan her di pêşgotina xwe de Seydayê Dêrşewî di rûpela 11 an de gotîye ku wî ji ber du sedeman wî piraniya van gotinan ji awayê Botanî wergirtiye, û wî ew her du sedeman gotîne. Lê di şûnde xala 3 an hatîye û meriv nizane ku ce ew berdewamîya kîjan zincîrê ye, yan jî du xalên li pêş wê çî bûne?!

4- Dîsan her di wê xala 3 an de, di rûpelên 11-12 an de, wî gotîye ku çend tîp hene hinek ji kurdan wan tîpan bi kar tînin û hinek bi kar tînin!! Ez dibêjim ev gotin şaş e û rastîya ew e ku bigota, hinek ji kurdan wan tîpa bi kar tînin û hinek bi kar NA inin.

Her dîsan di wê xalê de wî xwestîye ku nimoneyan ji bo gotina xwe bîne, li nimone ketine û ne diyar in!!

5- Di dawîya pêşgotina xwe de, di rûpela 13 an de, seydayê heja weha nivîsandîye:

“Dîmahîkê ez hîvîdar im ji xwendevanên mezin û mehreb-

an ku alîkariya me teva bit”!!!

Diyare ku ev şaş hatiye nivîsandin û gerek rastîya wê eve be:

“Dîmahîkê ez hîvîdar im ji Xwedayê mezin û mehreb-
ban...” Çûnkî meriv bi tenê ji Xwedê re dibê mehreran û meriv di dawîya her karekî de hêviya alîkariyê jî dike.

6- Her çend Seydayê Dêrşewî di pêşgotina xwe de, di rûpela 13 an de, gotîye ku xwendevan nerehet nebin, dema hinek gotin taybetî hebin, lê ez jî dibêjim ku baştir e ew gotina mirov dizane seqet nevinîse baştir e, ew jî ji ber du egeran e. a- Piraniya wan gotina bi tenê di nav kurdên nawçekê de belav in û kurdên din haya wan ji wan kuxme gotinan tune ye. b- Heta eger ew di nava hinek kurdan jî de hebin, meriv li ser hemû kurdan neketin mal, nexasim ku meriv dizane xîrabiya wan gotinan heye lê feyda wan tune ye.

Di dawîyê de em bi germî û ji di destên Seydayê heja Mele Mehmûdê Dêrşewî digivîsim û supasyawî dikim ji bo vî karê wî yê rind û hêvîdar im ku ewe beroka karên din bit.

Mehfûz Mayî

3 IQDE DURFAM

Şêx Eskerî

Weşanên Apec Förlag

Ev pirtûk bi destên Şêx Eskerî û bi zaravayê kurmançî hatiye nivîsîn. Îcar dema ku xwendevanek pêşî lê binêre, ji ber ku helbes e, pêre pêre wê pirtûkeke ji vanên klasîk raman bike. Halbûkî na! Bi naveroka xwe, çanda kurdî ye û piraniya beytên wê çîrokên rawilane (fabil) ne. Ku nivîskar ew çîrok bi wî hawayê helbestkî nivîsîne.

Şêx Eskerî di sala 1898 an de ji diya xwe re çêbûye û di sala 1952 an de jî çûye dilovaniya xwe. Niha li gundê Çolê di wargeya xwe ya timî de veşartî ye.

Eskerî, kurê Şêx Evidirehmanê Axtepî yê piçûk e. Malbata wî bi koka xwe ji Koxê ye. Ew gund, di navbera Misircê (Kurtalan) û Hawêl (Baykan) de dimîne. Jê re tê gotin “Koxa Xerza”. Lê belê wan kengê û ji bo çî, ji wir koçê Axtepe kirine, sedemê wê nizanim.

Vî nivîskarê heja di wan demên bi tirs ên di nav weşetî û barbarîya hikûmeta Tirkiyê de, bizivîye û du heb pirtûk bi zaravayê kurmançî nivîsîne. Yek ev e, ku ji aliyê “Weşanên Apec-TRYCK & Förlag”ê ve li çapê ket. Pirtûk 203 rûpel e û wêneyê Şêx Eskerî jî tê de ye. Wêneyê li ser ru-

wê pêşî, bi firça Siyabend hatîye çekirin.

Pirtûka din diwançeyek e û ji aliyê *Jîna Nû* ve dê çap bibe.

Ev herdu pirtûkên me gotin, berî du salan gihane destên min û min ew ji tîpên Erebi wergerandin tîpên Latêni.

Şêx Eskerî li ser daxwaza kurmançê xwe Behcet, di sala 1938 an de dest bi nivîsandina wê pirtûkê kiriye. Lê mixabin demekurtekê şûnda Behcet dimire û ew jî dest ji nivîsandinê berdide. Piştê birayê Eskerî Şêx Mihemed Kerbelâ bi çend heb dostên malbatê ve, jê daxwaza kutakirina pirtûkê dikin. Piştî wê yekê, wî dîsan dest pê kiriye û di sala 1942 an de li Bîrsinê kuta kiriye.

Di vî pirtûkê de 13 beş û 2584 malik (beyt) hene. Beytên wê hemû bi kêş û qafîye ne, bi yazdeh kiteyan dikişin û her du rêz jî bi eynî qafîyeyê ne. Rewşa kite, qafîye û nikla xwendina wan, mînaye yên *Nûbar* a E. Xanî, *Nehcilena-mele Xelîlê Sêrtî*, *Mewlûda Bateyî* û *Rewdnêma* bavê wî Şêx Evidirehman. Îcar ji ber vî yekê, gotina ku *Iqde Durfam* klasîk e jî, di cihê xwe de ye.

Pênc beşên pêşî yê pirtûkê li ser hin rewşên taybetî, evînî, gazin û lome û tîkiliya mirovan bi Xwedê, li ser dinê û axretê, hatine nivîsîn. Beşa şeşan hin meselokên Pîr Eqil in. Benda heftan heta dawî, çîrok in. Di wan çîrokên de, navên pir heywan û teyr û tebyan derbas dibe.

Babeta çîrokan weha ye:
- Derwêşek lawîkêkî sêwî dibîne, ku ji birçîna digirî. Ew, pariyeke penîr didê. Lêwîk jî

penîr datîne erdê, da ku serçavê xwe bişo. Di wê demê de qijîkek tê û penîrê wî dihîngêve, difire diçe li ser darekê datîne. Îcar roviyek dibîne, ku pariyeke penîr di devê qijîkê de ye. Dilê Rovî dibije penîr û ji bo ku jê bistîne dest davêje dek û dolaban. Rovî xwe dixê şûfê sofîyekî zahîd û Qijîkê jî bi “*Şahê Bilbilan*” navdar dîke. Piştê ew, hem jê re dikeve zikran hem jî helbest davêje ser. Qijîk bawer dîke ku ne qijîk e, ango şahê bilbilan e û da-di-keve erdê li nik Rovî disekîne. Ewçax Rovî penîr jê distîne û kenê xwe jî pê dîke. Di pey de Rovî diçe, li darekê pariyeke dûvê pez dibîne. Ew dike ku wî jî bixwo, hema di faqê de asê dibe. Heta ku niçîrvan tê û serê wî jê dîke.

Ev çend malikên li jêr me ji rûpelên cuda yê pirtûkê jêderk kirin û ji xwendevanên Kurdistan Pressê re nivîsîn:

Zeynelabîdîn Zinar

...
Dîzanîm îltîfatê nadinê kes
Ji ber ehîlê hunerê kêim in mededres

...
Gelek şêrîm e ev ezmanê Kurda
Derîxa! me ji dest yekcarî berda

...
Pesîndîde nîne kurmançî ye saf
Xûya ye ne huner tev gotin û laf

...
Serapa gijî dîke, mû mislê şûjîm
Ji nefsa gehî jî tîrsa tete şûjîm

...
Têdî car dî jî nişka ve xwe qîç kir
Kîre fîşkîn û guhî dîse wî miçç kir

...
Û carna devî tedi avête kêçan
Çû û hatî û xwe kir kullor û peçan

...
Wekî wan merdumê sedsale abid
Ne xwarî û ne vexwarî maye zahîd

...
Qijalê çunî niyazê rûbeh kir gûş
Ji şadi lê nema ne eqil û ne hûş

...

4 DERSÊN ZIMANÊ KURDÎ

Baran

Weşanên Roja Nû

Di pêşketina zimanê kurdî de ew salên dawî çîrûskên nû ji alî zimanzanên kurdan diyar bûn.

Ji ew çîrûskên heja û giranbûha yek jî par di meha 1988 an de bi navê “Dersên Zimanê Kurdî” pirtûkeke ji aliyê kekê Baran hat nivîsandin û di nav weşanên Roja Nû de hat çapkirin.

Ev pirtûka heja di pêş çûndina zimanê Kurdî de ji bo gelê Kurd hîni zimanê xwe bibin.

Lewra kemasiyên pirtûkên Dersên Zimanê Kurdî di nav bêjaya me Kurdan de diyar bû.

Ji ber ku zor kêim pirtûk li ser dersên zimanê kurdî hatine nivîsandin.

Pirtûk bi zimanekî paqij û vekirî hatiye nivîsandin û rêzmanî Kurdî zor baş şanên xwendevanên xwe kiriye. Dersên û wênen di pirtûkê de hatine çapkirin. Dîroka Kurdistan û jiyana gelê Kurd mîna filmên sinemayê aniye ber çavên xwendevanên Kurd.

Bi rastî gava ku meriv pirtûkê dixwîne, naxwaze wî ji destê xwe berde. Lewra ew jiyana gundî, karker û gelê Kurd aniye holê, meriv bi xwendina wê hîn baştir hejarî, xizanî û belengaziya gelê Kurd dibîne.

Kitêb çawan Kurdistan ji aliyê mêtîngêkarî Tirkan û kewnepereştên Kurdên axa, şêx û mîran hatiye talankirin, aniye ziman.

Ez hêvîdar im ku hûn zimanzanên Kurd vî xebata xwe ya heja pêş de bibin, ji bo ku gelê me baştir zimanê xwe bixwîne û binivîse.

hozanê gelê kurd yê bêmîrin Ahmedê Xanî weha dibêje:

“Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewecan belkî ji bo biçûkêd kurmancan.”

Mehmedê Kemal

5 Şairên Klasîk ên Kurd

Abdulreşîb Yûsûf

Weşanên Jîna Nû

Bê guman her rojê ku bi ser me ve dibuhire, pirtûkeke Kurdî jî ji nû ve û bi tîpên latênê ji gerîneka severêşê dertê û pêşkêşê xwendevanên Kurd dibe. Her çiqas bi gelek sala ne, ku dijminan astengeke mezin daxistine pêşberê ziman û çanda me, lê xebata nivîskar û rewşênbirên dilovan hin bi hin wê astengê diidrine û ber bi pêş ve diçe. Bi saya kar û xebatên wan nivîskarên heja, jîmara pirtûkên Kurdî jî, zahf bûye û dibe. Lê mixabin bira û xwişkên me yên li welêt, her çiqas di îro de ji wan pirtûkan feydeke zêde nabînin jî, lê me hêvî û umîd e ku wê ew jî di demeke kin de feydê bibînin û têkevin nav qada xebatên weha.

Yek ji wan pirtûkan, DÎWANA KURMANCEYê ye. Ku bi navê ŞAIRÊN KLASÎK ÊN KURD jî aliyê weşanxana JÎNA NÛ ve, di Çileyê Pêşî sala 1988 an de li Uppsalayê (Swêd) bi tîpên Latênî ji çapê derket.

Belê, nivîskarê pirtûkê Ebdulreşîb Yûsûf e. Berê wî ve pirtûka xwe bi tîpên Erebî nivîsibû û di 06.07.1970 de li Iraqê çap kiribû. Lê nivîsara pirtûkê, bi zimanekî mexlûte bû. Yanî bi zaravê Badînî û tûkilbûna Soranî...

Piştî kek Elîşêr wê ji tîpên Erebî werdigerîne tîpên Latênî û di warê nivîsê de hin guhartin jî dixê hin bêjeyên wê, da ku xwendevanên zaravê Kurmancî he bêtir jê fêr bibin û bi hêsanî têbigihîjin.

Berê pêşî emê ji xwendevanan re behsa nivîskarê heja kek Evidreşîb Yûsûf bikin û hin jêderk ji pêşgotina wê wergirin: “Sala 1961’an di meha Kanûna Pêşî de, ji bo nivîsandina hinek ji dîroka Kurd û Kurdistanê ku çûn û hatina min li Kitêbxana Mûsilê (Methef el-Mûsil) hebû, seydayê min ê zana Seîd el-Dîweçî, di rîya berpirsyarê Kitêbxanê re keşkulek bi destnivîs nîşasî min da. Ev Keşkula han di sala 1181’ê hicrî (1767’ê mîladî) de ji aliyê yekî nenas ve hatibû nivîsandin. Di nava Keşkulê de wî kesî ji bo xwe re tiştên pirbiha kom dikin, wî mirovî jî 209 sal berî niha van tiştên giranbiha kom kiribûn...

Du helbestên Elî Herîrî, pêncên Melayê Bateyî, diduyên Peqiyê Teyran, diduyên Melayê Cizîrî yên ku di Dîwan’ê wî de nehatine çapkirin, sisyên Mîna, yeka Mensûr Girgâşî, yeka Sadiq û yek jî ya Melayê Cizîrî û Feqiyê Teyran bû...

Min qenc dît ku van helbestan di bin navê Dîwana Kurmancî de çap bikim...

Di ve Dîwana Kurmancî de, min tarîxa jiyana Elî Herîrî, Teyran û Bateyî nivîsandîye. Ez bawer im ku hinek tiştên nû di derbarê jiyana wan de hatiye nivîsandin. Xasma di derba-

rê jiyana Elî Herîrî û ya Teyran de, ku heta niha gelek zêde tişt nehatine nivîsandin, min nivîsandîye...”

Nivîskarê heja pêşgotina xwe bi ve hevoka li jêr kuta kirîye: “Hêviya min ew e, ku ev kitêba han bibe balpiştî i bo wan kes û zanayên ku li ser komkirin û belavkirina berhemên şairên kevî ên Kurdî dixêbitin.”

Weşanxana Jîna Nû jî, di “Daxuyaniya Weşanxanê” ya di pirtûkê de weha nivîsîye:

“Orjînalê kitêbê ji du beşan pêk tî. Beşê pêşî şî’r in, di beşê duduyan de jî li ser jiyana şairên xwediyê şî’ran hatiye nivîsîn. Di dema çapa Latînî de me her du beş tevî hev kirin. Me şî’r piştî jiyana her şairêkî bi cîh kirin. Piştî ku ev çapa destê we bi tîpên Erebî radiweste jî ji pêşgotinê derxist...”

Pirtûk bi temamî 108 rûpel e û 14 sernav in. Her sernaveka wê jî, navê helbestvanekî dinivîse. Bi rêzê evin: Elî Herîrî, Feqiyê Teyran, Helbesta Mela û Feqî, Melayê Bateyî, Melayê Cizîrî, Mensûrê Girgâşî, Mîna, Sadiq, Bekir Begê Erzî, Pirtew (Pertew), Şêx Nûreddînê Birîfkanî, Mem û Zîn û Çarîna Ehmedê Xanî.

Bi rastî dema ku meriv pirtûkê dixwîne, kêfa meriv jê re pir tî. Lewra hin tiştên ku di tarîtiyê de mabûn, b ikemayî be jî, diyar bûne.

Me, van qend malikên li jêrk, ji rûpelên cuda-cuda jêderk kirin û ji xwendevanên Kurdistan Pressê re pêşkêş kirin:

Zeynelabîdîn Zinar

Siyehmaran kire seyran
Li cotê şubhetê cîran
Ku xas û ’am bibin heyran
Li cîran ’enber efsan têt
(Elî Herîrî)

Îro ji dest husna hebîb
Sergeşte û heyran im ez
Min eşq û muhbet bûn nesîb
Sewdayê sergerdan im ez
(Feqiyê Teyran)

Zerî tîn û diyar nabin
Cuşîl tîn û sitar nabin
Çi cindî tîn siyar nabin
Bûye tarî li Golanê
(Melê Batê)

Carek tu nezer ke minê miskîn e, xerîb e
Berde me ji hebsê û ji zîndanê derîne
(Melê Cizîrî)

Nêrgîza bişkoj daye, sosin hemxuroş e
Lale pir cefa ye, sunbul bi qebapoş e
Biharekî e’la ye, sosin zêrîngîrş e
(Mensûrê Girgâşî)

Kesk û şîn û sor û zer tîn
Rêşî yû belg û guhar
Cebhetên sunbul veser tîn
Şubhê çûkanan di xwar
Ew digel xalan veser tîn
Ef’îyan girtin kenar
Ce’deyên eswed di ber tîn
Têk ji bala tîne xwar Daîmen weqtê seher tîn
Yengîyan tîr jê bi per
(Mîna)

Gerden şîşa nebatê
Lêv şerbeta heyatê
Ez pê dibim necatê
Ji derdê pir melal e
(Sadiq)

Bi wê sûret muzeyyan bû
Şerab û pak û rewşen bû
Weku baxê bi çîmen bû
Du zufan secde kêşa bû
(Bekir Begê Erzî)

Venapirsit çî ye halê te Pertew?
Weha bê sebr û bê saman e dîsa!
(Pertew Begê Hekarî)

Erd e dil lew wê dibarît her li ser
Şubhê qetrê asimanî rast û çep
(Şêx Nûreddînê Birîvkanî)

Ev çarîna li jêr jî, rêberê me E. Xanî rêza pêşî bi zimanê Erebî, ya diduyan bi zimanê Farisî, ya sisiyan bi zimanê Tirkî û ya çaran jî bi zimanê Kurdî nivîsîye.

Fate ’umrî fî hewa ke ya hebîbê kulî hal
Ah û nalem hemdememşod der fîraqet mah û sal
Ger benim kanim dilersen çokdan olmuşdur helal
Dîn û ebter bûm ji eşqê min mena eql û keman
(Çarîna Ehmedê Xanî)

6 Berbang

Ereb Şemo

Weşanên Kurdistan Hause

Berî ku ez dest bi gotara xwe bikim, ez dixwazim çend gotinên pêwîst di derheqa E.Şemo û berhemên wî de bikim. E.Şemo, bê guman, bavê romana Kurdî ye. Hin kurdnasên ku bi Kurdî nizanin bixwînin romana Berbangê çewtê tî gihiştine û ji wan e ku E.Şemo di wê de bûye yekî dinê û jî bîr-baweriyên xwe daketîye. Heta hinekan xwestine wî “xizmetkarê rûsan, paşê ê Sovêtîyan” bidin nasîandin û hinekên dinê jî xwestine rolê wî yê girîng ê danîna elîfbêya latînî-kurdî (1927), damezarandina rojname Riya Teze, a dibistana Kurdî ya yekem li Rewanê û amedekirina kadirên Kurd, mîna Qanatê Kurdo, bidin veşartin.

Romanên Erebê Şemo Berbang û Şivanê Kurmança jî hev cuda nabin. Divê mirov li ser herduyan raweste û beramberî hev bike. Şivanê Kurmança di sala 1935 de hate belav kirin. Di sala 1946 de, Basile Nikitine, kurdnasê rûs, ew wergerandî firensîzî û destnivîsa wî niha di pirtûkxana INALCO-Parîs de maye. Nûreddîn Zaza careke din destnivîsa firensîzî ya B.Nikitinê werdigerîne Kurdî û di derina de ji aliyê xwe ve gotinê meselan lê zêde dike ku di destnivîsa rûsî de dernakevin. Berbang, piştî sirgûn-

kirna 17 (?) salan li Sibêriyayê di sala 1958 de tî belav kirin. Ev her du roman jînenîgariya E.Şemo ne. Şayînî nîşankirîne doza hebûna Kurdistanê li Yekîtîya Sovêtî nîşan didin. Di Şivanê Kurmança de E.Şemo pir çêre gotina “Kurdistan” dibe, wekî dinê di Berbangê de gotina “Welat” cîyê “Kurdistan” digre. Bi gotineka dinê, Şivanê Kurmança E.Şemo yê ku doza Kurdistanê li Sovêtistanê dike dide nîşan kirin (pir ne dîr e ku ew yeka hanê û nêrînên wî yên civaknasî, dîroknasî, ramansazî û netewenasî hîştine ku Stalîn wî bide sirgûn kirin. Li ser vê kêşê serçavkek ez rastê nehatime ku çêrê dibe!). Berbang eynî wê meselê wekî dinê bi şêweyekî neserast dertîne ji ber ku nêrina Yekîtîya Sovêtî li ser doza Kurdan tî guhartin. Di sala 1923 de projeyek ji aliyê hukumeta sovêtî de hatibû danîn ku otonomiyekê bidine Kurdên ku li navça Laçînê, Naxçivanê û Kelbajarê ku niha Komara Azerbaycanî ya Sovêtî wan Kurd nabîne û ew ji mafên wan ên çandî û yên dinê bêpar kirine. Paşê, di dawiya salên 1920 an de, ew proje tî hilandin?

E.Şemo di Şivanê Kurmança de pir rexna Taşnaqên Ermeniyên ku ra 20 çîrîya paşîn 1920, li Ermenistanê (Qeyserî) li ser hukum bûn, dike. Li gor wî, Taşnaq dijîminê Şoreşa Oktobêrê bûn û gelek gundên Kurdan û Tirkan kavi kirin û gundî dane bar kirin(1). Di Berbangê de, gotina “tirk” dikeve cîyê ya “taşnaq” û nikare mîna berê rexne Taşnaxan bike(2).

Di Şivanê Kurmança de, E.Şemo kuştîna bavê xwe dixê stoyê Taşnaqan(3), di Berbangê de, Misto (E.Şemo bi vî navî di Berbangê de derdikeve mesela kuştîne bi tarî dibêje û naxe stoyê tu alî yî(4). Li gora Şivanê Kurmança, rûniştvanên gundê Komesorê ku Rûsên dîrwelafî nav danîne “Alexandroka” kurd in(5). Li gor Berbangê, gotina “rûniştvan” cîyê ya “Kurd” digire(6).

Şivanê Kurmança, ne tenê jînenîgariya nivîskêr e, wekî dinê pir nêrînên wî yên li ser civaka Kurd tîne diyar kirin, mîna “Cejiya Biharê”, “obe û adetên wê”, “Serê pez” û “Beranberdan”. Ji destpêka nivîskariyê, berî ku E.Şemo were sirgûn kirin, wî pir giraniya xwe dida ser lêkolînen civaknasî, dîrokî û zanistî. Berbang bêtir karekî edebî ye û nivîskar hebûna xwe piraniya caran jê dikşîne û rol dide kesên romanê ku bîr-baweriyên wî hewal din. Di Şivanê Kurmança de, E.Şemo romannivîsekî teze û ne xwedî azmûde tî xuyan, ne mîna di Berbangê de ku hunerê romana bi bilind tî de bi kar anîye. Dîsa eynî şapîtina tî de bi kar anîne û çendeka jê tevehêv dike an zêde dike, mîna “Nameyek ji Amerîka”, wekî dinê naveroka wan ji çarçeva lêkolînen netewenasî û civaknasî derdikeve û bi awayekî edebî yê xweş xalên ku di Şivanê Kurmança de hatine, ducare dike.

Dawî, sernivîsa romana Şivanê Kurmança şana wê yekê ye ku E.Şemo şivanekî bû. Ji şivanitîyê E.Şemo dibe bolşevîkekî gewre û nasiya xwe bi Kîrov û Maksîm Gorkî re datîne. Sernivîsa Ber-

bangê şana wê yekê ye ku hingûreka (berbang) nû, piştî sirgûnkirîne, li wî hiltê û ji nû de dest bi nivîsandîne dike.

Amed Cemo

Serçavk:

*“ç” li gor elîfbêya ku E.Şemo bi alîkariya A.Orbelî û Q.Morogulov daniye “c” ye di elîfbêya Hawarê de. A dinê, serçavkên gotara me ev in: (Arab Çamilov, le Berger kurde, wergeradina firensîzî ji rûsî Basile Nikitine, Paris, INALCO, 1946). (Berbang di Berevok de, weşanên Hayastan, 1966, 217 rûpel). (1) E.Şemo, Şivanê ..., wergêr B.N., r.43. (2) E.Şemo, Berevok, ... r.139. (3) E.Şemo, Şivanê..., wer. B.N. r. 48. (4) E.Şemo, Berevok, ... r. 142. (5) E.Şemo, Şivanê..., wer. B.N. r. 3. (6) E.Şemo, Berevok, ... r. 11.

TÊBÎNÎ

□□□ Di hejmara bihurî, 80, rûpelên edebiyatê de, bi şaşî, navê wergêrê şiira Orhan Kotan nehatiye nivîsîn. A. Fewzî ew ji zimanê tirkî wergerandiye.□□□

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPÎ

BÖLÜM • 36 •

Otuzbeşinci Bölüm Sayı 78; Sayfa 14'de

İnsani duygularla Orta Asya'da ezilen milletlerin koruyucusu bulunan Sovyetler Birliği'nin kendisine derin bir muhabbetle bağlı olan on milyondan fazla Kürdü himaye etmesini, Moskova merkezi hükümetinden istirhamda bulunduğumu bildirmesini rica ettim. Sovyet Genel Konsolosu; "Kürtlerin haklarına sahip olabilmeleri, her şeyden önce kendilerinin bu yolda mücadele etmelerine bağlıdır. Sovyet hükümeti her zaman mazlum milletlerin hakkına kavuşmasını ister. Bundan dolayı Kürtlerin de hakkına kavuşmasından memnun olur" dedi. Bu konu etrafında geniş bir şekilde konuştuk. Sözlerinden bu konuda kendilerinin bir yardımda bulunamayacakları kanaatine vardım. Bir ara konuşmamız sırasında Erivan Kürtlerini de ziyaret etmek niyetinde olduğumu söyledim. "Pasaportun var mı?" diye sordu. "Vardır efendim." "Öyleyse İran hükümetinin vize etmesi gerekir," diye bir fikir ortaya attı. Halbuki ben, İran hükümetine karşı oluşan Kürt Cumhuriyeti'ne kaçak olarak gelmiştim. Bu vizeyi nasıl temin edebilirdim. Konuşmamız bir saat kadar devam etti. Konsolosun yanından ayrılırken, bize, "Buyrun yarın sabah çayını beraber içelim," dedi. Bu görüşme fırsatından faydalanarak, meseleyi tekrar bahsedeceğimden memnun kaldım.

Stalin yoldaşa hitaben hazırladığım, emperyalist devletlerin Kürtleri en basit insani haklarından bile mahrum ettiklerini konu alan şikayetimsi metni yanıma alarak sabahleyin konsolosluğa gittim. Konsoloslukta beni iyi bir şekilde karşıladılar. Konsolosla hal hatır sorduktan sonra, sureti aynen aşağıda yazılı metni Stalin yoldaşa sunulmak üzere kendisine verdim:

Sovyetler Birliği Cumhuriyeti Tebriz Genel Konsolosluğuna Takdim Olunur.

Efendim

Ben, Suriye ve Türkiye Kürtlerini temsil eden Kürt Demokrat Parti temsilcisi olarak, isteklerimizin çok büyük yoldaş Generalimiz Stalin'e arzını büyük hürmetle rica ederim.

Kürt milleti özgür yaşamak azmi ile 25 seneden beri gerek Irak'ta ve gerekse Türkiye Kürdistanı'nda çeşitli tarihlerde zalim ve emperyalist devletlerden haklarını almak ve özgürlüğe kavuşmak için, kanını bolca akıtmıştır. 1939 tarihine kadar Türkiye Kürdistanı dağlarında ihtilal bayrağını büyük fedakarlığa katlanarak indirmeyen Kürt kahramanları savaş başlangıcında, dünya milletlerinin giriştiği büyük buhran sonunda, büyük-küçük her millet, zorbacı, faşist devletlerin zulmünden kurtularak milli haklarını elde edeceklerini tahmin ederek, bir sukunet devresine girmişti. San Francisco kararları ve Atlantik antlaşmasının ezilenlere sevinç verici kararlarına rağmen, zorba sömürgeci İngiliz devletinin yeniden Türkiye'nin faşist zalim hükümetini kendi sömürsünü daha şiddetle ezilenlere uygulamak için alet ederek, güçlendirmekte ve bu bölgelerde yaşayan Kürtleri hayat hakkından, hür bir insanın rahatça teneffüs etmesi gereken vatanının havasından mahrum edecek kadar ağır bir zulüm altına sokmuştur.

Gerçek demokrasiyi Sovyetler Birliği hükümetinin nurlu esasetinin ışığı ile memleketimiz olan Kürdistan'da kendi hakkını, demokrasiye bağlılığını ve onun her millete refah, mutluluk, özgürlük getireceğini, Türkiye Kürdistanı'ndaki teşkilatımızla, Kürt milletine

□□□ 1947 yılı Mart ayı başlarında taarruza geçen İran birlikleri, hiçbir savunmaya girişmeyen Mehabat şehrini işgal etti. İran güçleri, Cumhurbaşkanı Kadı Muhammet ve diğer cumhuriyet erkanını tevkif ederek, Kürdistan ufkunda parlayan ve onbeş milyon Kürdün umut ve düşüncesinin canlanıp, yükselmesine beşiklik yapacak olan Kürt Cumhuriyeti Hükümeti varlığına geçici de olsa son verdiler. Kadı Muhammet ve kardeşleri şekli bir mahkemeden sonra 31 Mart günü idam edildiler.

Kadı Muhammet: "Beni asiyorsunuz ama her Kürt bir Kadı Muhammettir"

anlatmaya son derece gayret etmekteyiz. Bu gerçek demokrasinin beşiği olan yüce önder Stalin yoldaşımıza milletimizin muhabbet ve sevgisi günbe gün artmaktadır. O büyük rehber kurtarıcı ve ihyacı eli ile yirmi yirmibeş sene gibi bir zaman içinde Sovyet ülkesinden Erivan ve Azerbeycan Cumhuriyetlerinde yaşayan bir avuç Kürdün medeniyet yolunda bilimsel eğitim alanında kendi dillerine sahip olarak ne kadar ilerlediklerini bize en güzel bir örnek olmaktadır. Dünyanın mazlum milletlerine rahat yüzü gösterecek zalim, faşist hükümetlerin dünya yüzünden kalkmasını temin edecek, gerçek demokrasinin nimetlerinden memleket ve milletimizin de istifade etmesi için, özellikle bu son zamanda Türkiye Kürdistanı'nda kendi diliyle okuyup-yazmak değil, hatta konuşmaktan da men edilme gibi ağır bir zulüm altında boğulan milletimizin özgürlüğe ve hürriyete kavuşup, onu kuşatan bu yoğun zulüm ve baskının üzerinden atılması için, büyük rehber Stalin yoldaşın mazlum milletlere olan merhamet ve şefkat hislerine inanarak, biz, Kürtleri de bu baskıcı idareden kurtarmasını, temsilcisi olduğum Türkiye ve Suriye Kürt Demokrat Partisi adına büyük hürmetle rica eder, Kürt milletinin büyük rehberin şahsiyetlerine ve temsil ettiği hakiki demokrasiye bağlılığını arz ederim.

20 Eylül 1946

Genel Konsolos, "Ben bu mektubu doğrudan Stalin yoldaşa gönderemem. Moskova'da Kürt sorunuyla ilgilenen bir büro var, oraya gönderebilirim. Onlar gerekeni yaparlar" dedi. Çayımızı içtikten sonra, izin isteyerek ayrıldım. Tebriz'de beklemeyerek, derhal Mehabat'a döndüm. Cumhurbaşkanına görüşmenin nasıl geçtiğini arz ettim. Cumhuriyet idaresinde benim için yapılacak bir iş yoktu. Bana bir görev teklifinde bulunulmadığına göre, artık bir an evvel dönmem gerekiyordu. Mehabat'ta bulunduğum 15 gün zarfında Cumhuriyet erkanından ve bütün halktan gördüğüm muhabbetle dolu kardeşçe muameleden son derece memnun olarak, kalbimde unutulmaz eser bırakan Bağimsız Kürt bayrağının ferahlıklarla ca-

na can katan gölgesi altında bütün hayatıma değer geçirdiğim günlerin hatırasını kutsayarak, Mehabat'ı terkettim.

Kahramanlar Kahramanı General Barzani'yi Mehabat'ta Askeri Karargahında Ziyaret ettim.

Molla Mustafa, orta boylu buğday benizli, geniş alınlı yakışıklı, endamlı, lacivert renkli gözlerinden kıvılcım saçan, hali ile ve konuşurken mert tavrı ile, kalpten gelen bir samimiyetle söylediği sözleri insan üzerinde çok derin bir tesir bırakmaktadır. Polattan dökülmüş gibi metin yaradılışı ile karşı karşıya gelince, insan kendini masallar kahramanı bir şahsiyet huzurunda görerek, hafifliğini derhal hissediyor. Göz göze bakınca şimşek gibi çakan keskin bakışları ile insanı etkileyerek, kolaylıkla tesiri altına alıyor.

Geniş bir kavrayışa, derin bir zekaya sahip olan Molla Mustafa, çözümü istenen mesele ne kadar karışık, kompleks olursa olsun, basit bir biçimde herkesin kanaat edeceği şekilde halledebilecek bir yeteneğe sahiptir. Daima bir arslan durumunda olan Molla Mustafa'yı, Mehabat şehri askeri karargahında, insana güven veren kişilikleri ile Barzani kahramanları arasında ilk ziyaretimde, bende oluşan kanı, vatanım Kürdistan'ın zulümden kurtarılmasına bu kahramanların büyük yararlılıklarla hizmet edecekleri duygusu kaibimi sevinçlere boğmuştu. Sonradan gelişen olaylar bu kanaatimde yanılmadığımı gösterdi. Mehabat'ı terkederken, kendisine veda ettiğimde büyük kahraman Molla Mustafa bir kaç kelime el yazısı ile ziyetlendirdiği, beni taltif eden resmini verirken, ölünceye kadar Kürt davasını takip edeceğini ve bu uğurda hayatını vakfettiğini, merdane, basit ve kati bir surette söyleyişi, samimi, riyasız, pürüssüz, doğal bir halde ağzından dökülüyordu. Söylediği bu sözler gösteriyordu ki, Barzani'nin yaptığı başkaldırı hareketleri tesadüfen meydana gelmiş olayların doğurduğu vakalar değil, zulümden kurtarılmasına hayatını vakfettiği Kürdistan idealinin yarattığı milli başkaldırı olaylarıdır.

İran Başbakanı Kvami Saltana Sovyet hükümetinin İran arazisinden çekilmesini temin maksadı ile, 1946 senesinde Moskova'ya yaptığı bir ziyarette, Sovyet hükümeti başkanı Cakof ile yaptığı ittifakta, Azerbeycan ve Mehabat cumhuriyetleri davalarını anlaşma yolu ile, kuvvet kullanmadan halletmeği bir madde olarak kabul etmişti. Bu koşula göre ve esasen savaştan çok yorgun olarak çıkmış bulunan, Sovyet ordusunun bu cumhuriyetleri savunma için, sömürgeci devletlere karşı yeniden bir savaşa girmesi imkansız olduğundan, İran arazisinden çekildi.

Bunun üzerine, İran hükümeti silah kullanmayacağına dair verdiği sözün aksine, sömürgeci devletlerden aldığı motorlu silahlarla bir kat daha kuvvetini arttırdı. Azerbeycan ve Mehabat cumhuriyetlerine karşı, General Razmara'nın kumandası altında hazırlanan ordu ile taarruza geçtiğinde, Tebriz Cumhuriyeti erkani savaş yapmamaya karar verdi. Azerbeycan Cumhuriyeti'nin federal müttefiki olan Mehabat Cumhuriyeti erkani ise, Önder'in başkanlığı altında, Bakanlar Kurulu ve aşiret reislerinin katılımıyla yaptıkları bir toplantıda, Azerbeycan gibi Mehabat Cumhuriyeti'nin de savaşmamasına karar verdiler.

Hayatının tehlike karşısında olması endişesi ile, Önder Kadı Muhammed'in Mehabat'tan uzaklaşmasını uygun gören bazı dostların teklifi,

fini, bir taraftan İran hükümetinin aldatıcı vaatlerini, diğer taraftan da Cumhuriyetin baş sorumlusu olmak itibarı ile, kendisini şahsen temsil etmek ve Mehabat Cumhuriyet halkını İran hükümetinin yapacağı kanlı uygulamalardan korumak için, kendisini bekleyen her türlü kötü sonu göze alarak, Mehabat'ı terk etmedi.

1947 yılı Mart ayı başlarında taarruza geçen Razmara birlikleri, hiçbir savunmaya girişmeyen Mehabat şehrini işgal etti. İran güçleri, Cumhurbaşkanı Kadı Muhammet ve diğer Cumhuriyet erkanını tevkif ederek, Kürdistan ufkunda süreyi yıldızı gibi parlayan ve onbeş milyon Kürdün umut ve düşüncesinin canlanıp, yükselmesine, beşiklik yapacak olan Kürt Cumhuriyet hükümeti varlığına geçici de olsa son verdiler. Tevkif edilen Önder Kadı Muhammet ile bir kısım cumhuriyet erkani mahkemeye sevk edildiler. Yapılan şekli bir mahkemeden sonra, Kadı Muhammet ve kardeşleri Seyfi Kadı ile Sadri Kadı haklarında verilen idam hükmü 31 Mart 1947 günü sabah infaz edilirken, Kadı Mahamet: " Beni asiyorsunuz, ama Kürtlerin her biri bir Kadı Mahamet'tir" dedi.

Mehabat halkı bu facia karşısında kan ağlıyordu. Kanaatimce merhum Önder kardeşi Sadri Kadı'nın safdilliliğinin kurbanı oldu. Ben Mehabat'ta iken, bizzat Kadı Muhammed'in ağzından, "Kardeşim Sadri'yi -Tahran'da milletvekili idi- ne yapıyorsam, ikna edemiyorum. O Kavami Saltan'ın demokrat bir devlet adamı olduğu, Kürtlerin haklarının tanınmasına taraftar olduğu, fikrindedir. Oysa Kavami Saltana, İngilizlerin adamı ve Kürtlere düşmanlık yapmış bir kimsedir." sözlerini duydum. Kadı Muhammet'ten duyduğum bu sözler bakılırsa, Kavami Saltana'nın aldatıcı yalanlarına inanan kardeşi Sadri'nin tesiri ile, Merhum Kadı Muhammed'in teslim olduğu muhtemeldir.

□□□

Devam edecek

Helebçeyê ji bîr meke!

“**D**i roja 16 ê Adarê 1988 an de, di nav çend deqî-qan de pênc hezar can, pênc hezar pismam, pênc hezar Kur-dê destvala bi destê dijminê xwînxwar hat kuştin. Bi hezaran jî seqet û stûxwar man... Helebçê îro bêdeng e, stûxwar e û şîn girêdaye. Di nav kawlên Helebçê de mar û dupîşk jî tevî-zîne. Ji vê qetlîamê zarokên sê-wî, mirovên seqet, çend wêne û filmên dramatik maye...

Belê, Kurd gelek qetlîam dîtî-bûn. Dinya jî bûbû qetlîamên mezin. Lê qetlîama Helebçe, piştî Hiroşîma bûbû mezintirîn qetlîama tarîxa dinê. Di bîstekî de bi emrê dîktatorekî devbixwîn û bi çekên kîmyewî, ku welatên *hemdem, pêşketî* diafirandin, bi wan çekan pênc hezar can winda dibûn. Di nav van kuştî, birîndar û bêlengazan de zarokên rûken, keçên ciwan, bav û dayikên bi hevî, feqîr - dewlemend, têr û birçî hebûn. Lê sûcekî(!) wan hebû: tev de Kurd bûn...”

Halebçe'yi unutma!

“**16** Mart 1988'de bir kaç dakika içinde beş bin can, beş bin insan, beş bin savunmasız Kürt, eli kanlı düşman tarafından katledildi. Binlercesi de sakat ve kimsesiz kaldı...

Halebçe bugün boynu bükük, sessiz ve yasıdır... Bu katliamdan geriye, yetim çocuklar, sakat insanlar ve bir kaç dramatik fotoğrafla, filimler kaldı...

Evet, Kürt halkı bir çok katliam görmüştü. Dünya da büyük katliamlara tanık olmuştu. Ama, Halebçe katliamı, Hiroşîma'dan sonra dünya tarihinin en büyük katliamı idi. Bir kaç dakika içinde *çağdaş, ileri* ülkelerin imal ettikleri kimyasal silahları taşıyan savaş uçakları bir diktatörün emri ile beş bin can alıyordu... Onlar, güler yüzlü çocuklar, genç kızlar, umutlu-umutsuz, fakir-zengin, aç ya da tok analar, babaları... Ancak onların tek suçları(!) vardı: Kürt olmak...”

DUYURU • DANEZAN

Postgiromuz değışmiştir
Postgiro ya me hatiye guhartin

KURDISTAN PRESS

Postgiro: 4151269-0

KURDISTAN PRESS

- Cild I: hejmar/Sayı 1 - 24
 - Cild II: hejmar/Sayı 25 - 48
 - Cild III: hejmar/Sayı 49 - 79
- derket • çıktı

Navnîşana xwestinê / İsteme Adresi
Box 7080, 172 07 SBB - Sweden

AÇIKLAMA

Kürdistan Press'e Başredaktörünüz Orhan Kotan'ın Kürdistan Press'in 79 (29.01.1990) sayısında, "Siyasal Sorunlar" başlıklı yazısında; "...Medya Güneşi TEVGER'in kurucu partilerinden PPKK eğilimlidir..." ifadesini üzüntüyle okudum. Medya Güneşi'nin diktatörlük koşullarında yayına başladığını, Kürt halkının genel siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarına yer verdiğini ve bu sorunların çözüm yollarını tartıştığını ve tamamıyla bir Kürt dergisi olduğunu belirtmek isterim. Temsilcisi olduğum Medya Güneşi, PPKK'nin resmi politikasını temsil etmiyor ve PPKK eğilimli de değildir. Ayrıca derginin hangi koşullarda çıktığını bu konuda pratik sahibi olan O.Kotan gayet iyi bilmektedir. Aynı O.Kotan "Devrimcilerin uğruna zıندانlarda ölüme gittiği, değerlerin kahve köşelerinde alanen peşkes edilmesine" ilişkin haklı olarak yakınma sahibidir. Ancak takındığı son tutum ile bu konudaki yakınması arasında açık bir çelişki söz konusudur. Bu durumun düzeltilmesi ve benzeri tutumlara girilmemesi dileğiyle 1990.

Halim CAN

Medya Güneşi Avrupa Temsilcisi

KURDISTAN PRESS

Kurdi - Tirkî
Kürtçe - Türkçe
Rojnameya 15 rojîn • 15 günlük gazete
Hejmar - Sayı; 81 (5-6)
26 Adar • Mart 1990

Berpîrsiyarê Giştî
Genel yayın yönetmeni
Orhan KOTAN, 08 - 29 50 56
Berpîrsiyarê Alîgir
Yardımcı yönetmen
Çetin ÇEKO, 08 - 29 83 32
Adress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Büro; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8-29 83 32
Telex; 131 42 ANK S
Telefax; 08-29 50 56
Postgiro; 4151269 - 0
Çapxane • Baskı:
Tidnings Tryckarna på Åland AB

- Nivîsarên ku tên şandin li xwedîyan venagerin
- Gönderilen yazılar iade edilmez
- Redaksiyon dikare nivîsarên ku ji rûpelên xwendavanan û Serbest Kürsî re tên şandin, li gor düzêna rûpelan, kurttir bike.
- Serbest Kürsü ve Okuyucu Sayfası için gelen yazılar, özüne dokunulmadan sayfa düzenine göre redaksiyon tarafından kısaltılabilir
- Eger xwedîyên nivîsarên kurdî tîştekî taybetî nebêjin, redaksiyon dikare, li gor standardên zimanê kurdî, guhertinên pewîst çêke

ABONE

3 Mehî • 3 Aylık 6 Mehî • 6 Aylık Salek • Yıllık
60 SEK- 15 DM 120 SEK-30 DM 200 SEK-60 DM

Tarih / Dîrok.....

NAV / PAŞNAV
İSİM / SOYİSİM

NAVNÎŞAN
ADRES

WELAT / ÜLKE

Hûn dikarin heqê aboneti li ser hesaba KURDISTAN PRESS Postgiro 4151269-0 Stockholm razinin û sûretek jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini KURDISTAN PRESS PG; 4151269-0 Stockholm kontosuna yatıarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

KURDISTAN PRESS

Kurdisk Turkisk Tidning
Ütkommer varannan vecka
Nummer; 81 (5-6)
26 Marsh 1990

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN, 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO, 08-298332

Postadress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8 - 29 83 32
Telex; 131 42 ANK S
Telefax; 08 - 29 50 56
Postgiro; 4151269 - 0

BERXWEDANA GEL

Gelê Nisêbîn, Cizîre û bajarên din, li dijî zilma kolonyalîst bi jin, zarok, kal û xortên xwe li ber xwe didin! (Cizîre -23. 3. 1990)

Foto • ANK

ANK • Stockholm

□ Gelê Kurd par li Gundik û Silopiya li dijî zordariya kolonyalîst û sirgunê bi awakî girseyî li ber xwe dabû. Vê carê jî, gel bi protesto û daxistina dikanan li Nisêbînê, Cizîrê, Silopiya, Hezex, Midyad û Qiziltepê li hember zordariya kolonyalîzmê derket.

□ Berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê bi naverokên xwe yê demokrâtîk, girseyî û dijî-dagîrkeriyê di têkoşîna rizgariya netewî û civa-kiya Kurdistanê de bûn destpêka pêvajoyeke nû.

□ Îro li hember van berxwedanên li dijî dagîrkeriyê wezîfa herî girîng dikeve ser milê hêzên siyasî yên Kurdistanê Bakur. Tevergerên girseyî di demekê nêzik de negihîjin bin pêşengiyêke giştî-siyasî û şoreşgerî wê bîn perçiqandin.

□ Dewleta Kolonyalîst niha dixwaze van tevgerên demokrâtîk û girseyî bi terorê bide rawestandin.

Nûçeyên berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê bi zimanê tirkî, bi awakî fireh, di vê hejmarê de cîh digire. Nûçevanên ANK'ê jî roja pêşî ve bûyerên Nisêbîn, Cizîrê, Diyarbakir û yê din teqîp kirin û gihiştin kaniya nûçeyan, wêneyên pir baş kişandin. Em kurtiya wê nûçeyê li vir bi kurdî diweşinin.

Berxwedana Nisêbînê

Bi giştî Kurdistanê Bakur û bi taybetî jî heremên Mêrdîn, Hekarî û Sêrt bûbû hedefa zilm û zordariya dewleta Tirk. Piştî Îlona 1980 an, dewleta Tirk li Kurdistanê zilmekî nedîtî diajot. Bi danîna Valitiya Kolonî û di bin Îdara Awartê de li dijî gelê Kurd planên qetlîam û sirgunê dihat tebîqkirin.

Dewleta Tirk, par, ji nişka ve teşqela "Çiyayê Cudi" derxist û bi beyanatên Serokê Erkanê Herb xwest rewşekî awarte pêk bîne. Di bin vê teşqelê de xwuyabû ku armanca dewleta Tirk, valakirina hin gundên Kurdistanê û danîna herema tamponî ye. Li hember vê planê gelê Gundik dengê xwe bilind kir, bi protestoyeke girseyî plana sirgunê têk da. Piştî berxwedana Gundik, hêzên dewletê jî bo ku bikaribin çavê xelkê bitirsînin, li Girêçoliya 6 gundiye bête desthilat kuştin. Li ser vê yekê xelkê Girêçoliya û Silopiya êrişê qesra hikûmetê kirin, qatîlên mirovên xwe xwestin... Bi vî awayî piştî bêdengiyêke dirêj, gundiyan Kurdistanê li dijî sirgun û zilma dewletê toven berxwedanê girseyî diçandin.

Beriya 4-5 mehan li nêzikê Nisêbînê 9 welatparêz bi destê hêzên hikûmetê hatin kuştin. Malbatên wan nikaribûn xwedî li cenazê zarokên xwe derketana. Hêzên hikûmetê bolduzerek anîn, çaleke mezin kolan, bê ku cenazan bişon û teslimî malbata wan bikin, ew veşartin. Ev buyer nefret û rika gelê Nisêbînê li hember dewleta Tirk zedetir kiribû. Gava li Stêwrê, li mezra Girêşira 13 çekdarên PKK bi destê hêzên hikûmetê hatin qetilkirin, bû sedema nerazîbûna gelê navçê.

Di nav kuştîyan de 5 kes ji Nisêbînê bûn, 3-4 kes jî Omerî bûn. Gava cenaze Kamuran Dündar ji nexweşxana Mêrdînê hat Nisêbînê, dikandaren nisêbînê dikanên xwe daxistin. Di 15ê Adarê de hemû dikanên Nisêbînê girtî bûn, nêzikê 5 hezar kes jî bo veşartina cenaza Kamuran Dündar çûn ser tirba wî. Xelkê Nisêbînê bi çûna ser tirba Kamuran Dündar xwedî li zarokên xwe derdiket. Ev yeka meqam û berpirsiyarên hêzên dewletê gelekî aciz kir... Hêzên Taybetî, polês û esker êriş li ser xelkê kirin. Kesên ku tevî cenaza Kamuran Dündar bûbûn, çi jin, çi mêr çi zarok tev de bûn hedefa êrişên hov. Encama êrişê hê-

zên hikûmetê ew bû ku gelek kes hatin birîndarkirin. Li hember êrişên hêzên çekdar ên dewletê xort û zarok bi kevîr û çolî ber xwe dan. Bi netîca êrişên Hêzên Taybetî xortekî bi navê Şemsedîn Çiftçi hat kuştin. Gelek kes hatin girtin, dikanên Nisêbînê 3 roj girtî man. Dewlet mihawele kir ku berxwedana Nisêbînê bela nebe. Lê xelkê Cizîrê jî bo protestokirina tewra hêzên dewletê, li hember xelkê Nisêbînê dest bi protestoyê kir.

Berxwedana Cizîrê

Di roja 19'ê Adarê de dikandaren Cizîrê dikanên xwe girtin. Di roja 20'ê Adarê de grubekê xest xwenîşandaneke çêke, hêzên dewletê bi çekkan êriş birin ser xelkê siwîl, ji wana tevî zarokê 12 salî 5 mirov hatin şehîdkirin.

Ji roja pêşî ve bi tank, panzer û çekên giran bi hezara Hêzên Taybetî, polês û esker Cizîrê vegirtibû. Cizîrê bûbû meydana şer... Bi sedan kes hatibûn girtin, rojnamevan nikaribûn bixebitin, telefon hatibûn qutkirin...

Nûçevanên ANK rewşa Cizîrê weha dianî ziman:

"Li Cizîrê bêdengiyek hebû, lê herkes li benda qewimandinê nû bû... Di roja 23'ê Adarê de bi minasebata nimêja inê xelk di mizgeftê de berhev bû. Piştî nimêjê, nêzikê hezar kesî berê xwe da tirbeyên kesên ku roja sêşemê hatibûn şehîdkirin. Piştî ziyareta tirba şehîdan, girsê berê xwe da nav bajêr. Xelkê her taxekî qefle qefle hatin tevî girseyê bûn. Bi vî awayî, gava ku meş gihişt navenda bajêr hejmara beşdarên gihiştibû 15 hezarî. Xelkê slogan dawetî. Herkes bi hev re: "Bijî Kurdistan" "Bila Hêzên Taybetî Vekişin" "Bimre Zordestî" digot. Di nav wan de gelek jin û zarok jî hebûn. Lê mirovên mezin nedihîştin ku zarok kevîr û çolî bavêjin polêsan, ji ber wê jî tu teşqele derneket. Piştî axaftina rêvebirekî, xelk daxwaza xwe da xwuyakirin û belav bû. Xelkê digot, heta kesên girtî neyên berdan, em jî dikanên xwe venakin... Bi vî awayî xelkê Cizîrê 8 roj dikan venekirin. Herweha protestoya ku li Nisêbînê bi awakî girseyî dest pê kiribû, li Cizîrê naverokeke siyasî jî wergirt. Girsê daxwazên xwe bi şîaran zelal kiribû..."

Di rojên berxwedana Nisêbîn û Cizîrê de, li nêzikê Xarpêtê 9 mihendis û memur hatin kuşt-

tin. PKK berpirsiyariya vê kuştinê girt ser milê xwe. Lê kuştina wan, bi tenê xizmeta tarîkirina berxwedanên li dijî-dagîrkeriyê kir. Ji xwe dewleta Tirk digot, "Ew ne xelk in, PKK'ne" Bi vê demagojiyê dewletê dixwest naveroka demokrâtîk û li dijî-dagîrkeriya berxwedanên girseyî veşêre.

Berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê jî sinorên xwe derdiketin, belav dibûn, xelkê Hezex, Midyad, Silopiya, Qiziltepe, Dêrik, Farqin, Diyarbakir, Batman û Licê dikanên xwe digirtin.

Dewleta Tirk jî destvala nedisekinî, ji tirsax berxwedana gel, civîn li ser civîn çêdikirin. Serrokkomar, Serokwezîr, Serokê Erkanê Herb, serokên partiyên siyasî ji bo "Koaliyona Millî" dihatin ba hev. Ji xwe jî roja pêşî ve dewletê bi zordestî û kuştin xwestibû pêşîya ve tevgera girseyî û demokrâtîk bigire. *Têdbîrên* nû ku bihatana wergirtin jî wê ew jî şidandina zilmê baya. Wekê din bi mînaqesaya dayîna hin mafên ziman û çand jî di rojevê de bû. Lê dewleta şoven hîn xwe jî wê yekê re amade nedidît. Niha derdekî wan ê mezin hebû, ew jî, di zûtirîn wext de vîmirandin û şikênandina protestoyên girseyî bû... Lê belê heya niha bi vê metoda xwe ya kevnanare jî dewleta Tirk nikaribû pîrsa Kurdan *hal* bikira.

Buyerên Nisêbîn-Cizîrê dijî zilma dewletê berxwedana gelê Kurd bû. Mixabin tesîrên yekser ên partiyên siyasî yên Kurdistanê di nav tevgerê de nedihat dîtin. Di gel wê jî hin hêz jî xwe re propagandayên pûç dikirin. Bêguman pêşeroj û serketina van tevgeran, gihiştina pêşengiyêke siyasî, giştî û şoreşgerî bû. Hêzên siyasî yên Kurdistanê jî jî wê rewşê dûr bûn. Ji aliyê din hin kes û gelek rojname û rojnamevan navê *Întifada* li van tevgeran dikirin. Lê firçekî mezin di navbera *Întifada* Filistinîya û berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê de hebû. Filistinî *Întifada* xwe di bin pêşengiya Rêxistina Rizgariya Filistinê de dimeşandin. Ême ne wusa bû. Lê ji aliyê naverokê ve her du jî dijî-dagîrkeriyê bûn. Ji xwe girîngiya berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê jî di vir de ye. Naveroka vê tevgerê dijî-dagîrkerî û dijî-kolonyalîzmê ye... Bêguman piştî bêdengiyêke dûr û dirêj berxwedanên Nisêbîn û Cizîrê moralê hêzên siyasî yên Kurdistanê jî bilind kirin.